

Innehåll

KAPITEL 1 DEN LOKALA LÄROPLANENS BETYDELSE OCH UPPGÖRANDET AV DEN	4
1.1 Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen	4
1.2 Principer för uppgörandet av den lokala läroplanen	4
1.3 Utvärdering och utveckling av den lokala läroplanen	6
1.4 Uppgörandet av den lokala läroplanen och centrala beslut gällande undervisningen	6
KAPITEL 2 DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN SOM GRUND FÖR ALLMÄNBILDNING.....	12
2.1 Förpliktelser som styr undervisningen.....	12
2.2 Värdegrunden för den grundläggande utbildningen	14
2.3 Synen på lärande.....	16
KAPITEL 3 DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGENS UPPDRAG OCH ALLMÄNNA MÅL.....	18
3.1 Den grundläggande utbildningens uppdrag	18
3.2 Nationella mål för undervisning och fostran	19
3.3 Mångsidig kompetens som mål	20
KAPITEL 4 VERKSAMHETSKULTUREN I EN ENHETLIG GRUNDLÄGGANDE UTBILDNING	27
4.1 Verksamhetskulturens betydelse och utvecklandet av den	27
4.2 Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen.....	29
4.3 Lärmiljöer och arbetsätt	33
4.4 Helhetsskapande undervisning och mångvetenskapliga lärområden	36
KAPITEL 5 SKOLARBETE SOM FRÄMJAR LÄRANDE OCH VÄLBEFINNANDE.....	39
5.1 Gemensamt ansvar för skoldagen	39
5.2 Samarbete.....	41
5.3 Fostrande samtal och disciplinära åtgärder.....	45
5.4 Olika sätt att anordna undervisningen	47
5.5 Annan verksamhet som stödjer målen för undervisning och fostran	54
KAPITEL 6 BEDÖMNING AV LÄRANDE	57
6.1 Bedömningens syften och bedömningskultur som stödjer lärande	57
6.2 Bedömningens karaktär och allmänna principer för bedömningen.....	58
6.3 Föremål för bedömning	60
6.4 Bedömningen under studierna	62
6.4.1 Bedömningen under läsåret	62

6.4.2	Bedömningen vid läsårets slut.....	63
6.4.3	Studiegången i den grundläggande utbildningen.....	65
6.4.4	Bedömningen vid etappmålen.....	66
6.5	Slutbedömningen i den grundläggande utbildningen.....	68
6.5.1	Bildandet av slutvitsord.....	68
6.5.2	Intensifierad undervisning och slutbedömning.....	70
6.6	Betyg och betygsanteckningar i den grundläggande utbildningen.....	71
6.7	Särskild examen och betyg över studier som slutförts genom särskild examen.....	75
KAPITEL 7	STÖD FÖR LÄRANDE OCH SKOLGÅNG.....	76
7.1	Principerna för stöd.....	76
7.1.1	Handledning i samband med stöd.....	78
7.1.2	Samarbete mellan hem och skola i samband med stöd.....	81
7.2	Allmänt stöd.....	82
7.3	Intensifierat stöd.....	83
7.3.1	Pedagogisk bedömning.....	84
7.3.2	Plan för elevens lärande inom intensifierat stöd.....	86
7.4	Särskilt stöd.....	88
7.4.1	Pedagogisk utredning.....	90
7.4.2	Beslut om särskilt stöd.....	92
7.4.3	Individuell plan för hur undervisningen ska ordnas.....	93
7.4.4	Individualisering av lärokursen i ett läroämne och befrielse från studier.....	97
7.4.5	Förlängd läroplikt.....	99
7.4.6	Undervisning enligt verksamhetsområde.....	101
7.5	Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning.....	104
7.5.1	Stödundervisning.....	104
7.5.2	Specialundervisning på deltid.....	106
7.5.3	Tjänster och hjälpmedel som förutsätts för elevens deltagande i undervisningen.....	107
KAPITEL 8	ELEVÅRD.....	109
KAPITEL 9	SÄRSKILDA FRÅGOR SOM ANKNYTER TILL SPRÅK OCH KULTUR.....	109
9.1	Teckenspråkiga.....	109
9.2	Andra flerspråkiga elever.....	110
KAPITEL 10	UNDERVISNING PÅ TVÅ SPRÅK.....	111
KAPITEL 12	VALFRIHET I DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN.....	112
12.1	Valfria timmar i konst- och färdighetsämnen.....	112

12.2 Valfria ämnen.....	113
12.3 Frivilliga och valfria lärokurser i främmande språk.....	114
Bilaga 1. Det allmänna stödet.....	115
Bilaga 2. Stödnivåer	116

KAPITEL 1 DEN LOKALA LÄROPLANENS BETYDELSE OCH UPPGÖRANDET AV DEN

1.1 Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen

Styrsystemet för den grundläggande utbildningen ska garantera jämlikhet och kvalitet i utbildningen samt skapa goda förutsättningar för elevernas växande, utveckling och lärande. Styrsystemets normdel består av lagen och förordningen om grundläggande utbildning, statsrådets förordningar, grunderna för läroplanen samt den lokala läroplanen och läsårsplanerna som baserar sig på den. Syftet med revideringen av styrsystemet är att undervisningen bättre ska kunna ta hänsyn till förändringarna i omvärlden och att stärka skolans uppdrag att bygga en hållbar framtid.

Grunderna för läroplanen bygger på lagen och förordningen om grundläggande utbildning och på statsrådets förordning som fastställer målen och timfördelningen¹. Grunderna för läroplanen är en nationell föreskrift utfärdad av Utbildningsstyrelsen enligt vilken den lokala läroplanen görs upp². Syftet med grunderna för läroplanen är att stödja och styra undervisningen och skolarbetet samt främja en enhetlig grundläggande utbildning på lika villkor.

Den grundläggande utbildningen är en helhet som omfattar undervisning och fostran där målen och innehållet för olika delområden hör samman och bildar en grund för undervisningen och verksamhetskulturen. Därför innehåller grunderna för läroplanen utöver föreskrifter om mål och innehåll även text som belyser dessa. Grunderna för läroplanen innehåller också, till de delar det behövs, hänvisningar till den lagstiftning som grunderna baserar sig på.

Den lokala läroplanen är en viktig del av styrsystemet. Den beskriver och styr genomförandet av såväl nationella mål som mål och uppdrag som anses viktiga på lokal nivå. Den lokala läroplanen ger en gemensam grund och riktlinje för det dagliga skolarbetet. Den är ett strategiskt och pedagogiskt verktyg som styr utbildningsanordnarens verksamhet och skolornas arbete. Läroplanen förenar skolornas verksamhet med övrig lokal verksamhet som ordnas för att främja barnens och de ungas välbefinnande och lärande.

1.2 Principer för uppgörandet av den lokala läroplanen

Utbildningsanordnaren ansvarar för att göra upp en lokal läroplan och utveckla den³. I läroplanen bestäms om det fostrande arbetet, undervisningen, bedömningen av lärande och om hur stöd, handledning och elevvård, samarbete mellan hem och skola samt övrig verksamhet ska ordnas och förverkligas. Där kompletteras och prioriteras ur ett lokalt perspektiv de mål, riktlinjer och centrala innehåll samt övriga frågor som gäller undervisningen som fastställs i grunderna för

¹ Lag om grundläggande utbildning (628/1998), Förordning om grundläggande utbildning (852/1998), Statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen (422/2012 och 378/2014) och Statsrådets förordning om ändring av förordningen om grundläggande utbildning (423/2012)

² Lag om grundläggande utbildning 14 § 2 mom. och Statsrådets förordning (422/2012) 13 §

³ Lag om grundläggande utbildning 15 § 1 mom.

läroplanen. Utbildningsanordnaren ska utarbeta läroplanen med beaktande av elevernas behov, lokala särdrag samt resultat från utvecklingsarbete och intern utvärdering.

Läroplanen ska främja en fortlöpande utveckling av undervisningens kvalitet och stärka utbildningens kontinuitet. Den ska skapa en god grund för övergången från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen och från den grundläggande utbildningen till följande utbildningsstadium. Läroplanen ska utarbetas med hänsyn till övriga lokala planer, såsom

- eventuell plan för småbarnspedagogik
- förskoleundervisningens läroplan
- eventuell plan för undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen
- eventuell plan för morgon- och eftermiddagsverksamheten
- välfärdsplan för barn och unga enligt barnskyddslagen⁴
- likabehandlingsplan enligt lagen om likabehandling⁵
- eventuell plan för hållbar utveckling, kulturell fostran och övriga planer och beslut som utbildningsanordnaren fattat i synnerhet angående utbildning, barn, ungdomar och familjer.

Utbildningsanordnaren ska godkänna läroplanen separat för undervisning på svenska, finska eller samiska samt vid behov för undervisning på något annat språk⁶. Utbildningsanordnaren kan utarbeta en gemensam lokal läroplan för alla sina skolor eller en plan som innehåller både utbildningsanordnarens gemensamma delar och delar som är gemensamma för flera skolor och/eller skolspecifika delar. Utbildningsanordnaren fattar själv beslut om hur läroplanen utarbetas. Utbildningsanordnaren kan också komma överens om gränsöverskridande samarbete och gemensamma regionala riktlinjer för läroplanerna.

När läroplanen uppgörs beaktas att undervisningen kan vara huvudsakligen indelad i läroämnen eller förverkligas genom helhetsskapande undervisning. Om undervisningen är helhetsskapande kan också årskurshelheterna i läroplanen vara helhetsskapande.

Elevernas alla individuella planer ska utarbetas utgående från den gemensamma läroplanen⁷. I läsårsplanen ska preciseras hur läroplanen kommer att genomföras i den enskilda skolan under läsåret. Förordningen om grundläggande utbildning förpliktar utbildningsanordnaren att informera eleverna och deras vårdnadshavare om centrala frågor som fastställs i läsårsplanen.⁸

Samarbete kring läroplanen och läsårsplanen bidrar till att alla parter förbinder sig till de gemensamma målen och ökar enhetligheten i undervisningen och det fostrande arbetet. Utbildningsanordnaren ska se till att personalen inom undervisningsväsendet har möjlighet att delta i samarbetet samt främja samarbetet både mellan läroämnena och mellan aktörer inom olika sektorer. Det ska finnas möjlighet att delta oberoende av hur planerna utarbetas. Eleverna ska enligt lagen ges möjlighet att delta i beredandet av läroplanen och de planer som anknyter

⁴ Barnskyddslagen (417/2007) 12 § och Lag om elev- och studerandevård (1287/2013) 12 §

⁵ Lagen om likabehandling (21/2004) 4 §

⁶ Lag om grundläggande utbildning 15 § 1 mom.

⁷ Lag om grundläggande utbildning 16 a §, 17 § och 17 a § (642/2010)

⁸ Förordning om grundläggande utbildning 9 §

till den⁹. Det är viktigt att också vårdnadshavarna har möjlighet att delta i läroplansarbetet, utarbetandet av läsårsplan och i planeringen av skolans verksamhet, i synnerhet gällande målen för fostran, verksamhetskulturen och samarbetet mellan hem och skola. Det är särskilt viktigt att eleverna och vårdnadshavarna kan delta i arbetet på ett meningsfullt och mångsidigt sätt. Elevernas utvecklingsstadium ska beaktas då man planerar deras delaktighet.

Samarbete med aktörer utanför skolan berikar skolarbetet och knyter det till det omgivande samhället. Till de delar läroplanen berör elevvård och samarbete mellan hem och skola förpliktar lagen om grundläggande utbildning utbildningsanordnaren att utarbeta läroplanen i samarbete med de myndigheter som ansvarar för social- och hälsovården i kommunen¹⁰. Det behövs även samarbete med övriga förvaltningar för att kunna garantera alla elevers skolgång, trygghet, säkerhet och välbefinnande. Samarbete med andra organisationer och olika experter förbättrar ytterligare kvaliteten på planerna och skolarbetet.

En elev har enligt lagen om grundläggande utbildning rätt att varje skoldag få undervisning enligt läroplanen¹¹. Utbildningsanordnaren ska se till att denna rättighet uppfylls och alla som arbetar med eleverna ska verkställa den läroplan som utbildningsanordnaren godkänt och följa övriga normer som reglerar arbetet.

1.3 Utvärdering och utveckling av den lokala läroplanen

Utbildningsanordnaren ska utvärdera sin utbildning och utbildningens effekt och delta i extern utvärdering av sin verksamhet. Syftet med utvärderingen är att utveckla utbildningen och förbättra förutsättningarna för lärande.¹² Uppföljning, regelbunden utvärdering och utveckling av den lokala läroplanen och läsårsplanen är en del av denna utvärderingsskyldighet.

I utbildningsanordnarens och skolornas interna utvärderingar kan resultaten från nationella utvärderingar och utvecklingsprojekt och de nationella kvalitetskriterierna för den grundläggande utbildningen användas¹³. Samarbete med eleverna, vårdnadshavarna och andra aktörer främjar öppen och konstruktiv självvärdering.

Ändringar i läroplansgrunderna förutsätter att motsvarande ändringar görs i den lokala läroplanen och omsätts i praktiken. Utbildningsanordnaren kan granska sin läroplan och förbättra dess kvalitet och ändamålsenlighet utifrån lokala behov och genom att utnyttja resultaten från utvecklingsarbete.

1.4 Uppgörandet av den lokala läroplanen och centrala beslut gällande undervisningen

Den lokala läroplanen, de läsårsplaner som förtydligar denna och övriga planer ska uppgöras med beaktande av ovan beskrivna mål och principer på det sätt som utbildningsanordnaren beslutar.

⁹ Lag om grundläggande utbildning 47 a § 1 mom. (1267/2013)

¹⁰ Lag om grundläggande utbildning 15 § 2 mom. (477/2003)

¹¹ Lag om grundläggande utbildning 30 § 1 mom. (642/2010)

¹² Lag om grundläggande utbildning 21 § 1 och 2 mom. (1296/2013)

¹³ Kvalitetskriterier för den grundläggande utbildningen, undervisnings- och kulturministeriet 2012: 29

Utbildningsanordnaren kan besluta om att till skolorna delegera beslut som ingår i läroplanen och om uppgörandet av en skolspecifik läroplan.

I detta underkapitel anges de frågor som ska avgöras lokalt och beskrivas i läroplanen, som inte tas upp i andra kapitel. I varje huvudkapitel i grunderna för läroplanen anges närmare vilka frågor som ska avgöras och beskrivas i ifrågavarande kapitel i den lokala läroplanen.

Beslut och praxis vid uppgörande av läroplanen

I den lokala läroplanen för den grundläggande utbildningen i Åbo beskrivs det som utbildningsanordnaren enligt de nationella grunderna ska besluta om. Eftersom läroplanens struktur är hierarkisk har man strävat efter att undvika upprepning av text ur den nationella läroplanen. I skolorna har den kommunala läroplanen kompletterats enligt samma princip. Skolorna har i sina egna läroplaner beskrivit det som enligt de nationella läroplansgrunderna bör preciseras skolvis. Dessutom beskriver skolorna sina särdrag och de valbara ämnen som de erbjuder. Sådan information som ändras årligen beskrivs i skolornas läsårsplaner.

Den kommunala läroplanen finns i både en finsk- och en svenskspråkig version och den har samma struktur som grunderna för den nationella läroplanen. Läroplanen publiceras i elektronisk form.

I Åbo har läroplansprocessen letts av en styrgrupp, med centrala aktörer från både den finsk- och den svenskspråkiga utbildningssidan. Dessutom har representanter från planerings- och utvecklingstjänsterna, kuratorstjänsterna, förskoleundervisningen och småbarnsfostran varit representerade.

Rektorn samt 1-3 lärare från varje skola har deltagit i en 1,5 år lång fortbildning med målsättningen att utgående från läroplansgrunderna utveckla verksamhetsmodeller för skolorna. Personal från förskoleundervisningen har också deltagit i fortbildningen.

Under läroplansprocessen har skolornas personal på olika sätt försökt förankra och verkställa den nya verksamhetskulturen och synen på lärandet i sina skolor. Både elever och vårdnadshavare har varit delaktiga i planeringen och genomförandet av processen.

Vid uppgörandet av läroplanen har man beaktat kommentarer och åsikter från elever, vårdnadshavare och skolans personal. Därtill har bl.a. föräldraföreningar, Barnens Parlament och Ungdomsrådet hörts. Samarbeta har förts med Valfärds- och fritidssektorn vid Åbo stad, Turun Normaalikoulu vid Åbo universitet, olika kulturproducenter samt tredje sektorn. Övergångsskedena mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen samt mellan den grundläggande utbildningen och andra stadiet har uppgjorts i samarbete med de ifrågavarande instanserna. Samarbetet beskrivs närmare i kapitel 5.2.

Uppgörandet och utvecklandet av läroplanen

Läroplanens kapitel om elevvård har gjorts som ett samarbete med kommunens social- och hälsovårdsmyndigheter.

Förverkligandet av läroplanen utvärderas huvudsakligen genom en kvalitetsenkät för den grundläggande utbildningen. Enkäten ger resultat både för den grundläggande utbildningen som helhet och för de enskilda skolorna. Läroplanens förverkligande utvärderas vartannat år. Utgående från resultaten planerar man vilka delar som behöver utvecklas samt verkställer nödvändiga åtgärder. Förverkligandet av skolans läsårsplan utvärderas vid skolårets slut.

Lokala planer och program som kompletterar och förverkligar läroplanen:

Åbo stads strategi 2029

Program som kompletterar stadens strategi

- Välfärd och aktivitet
- Konkurrenskraft och hållbar utveckling

Välfärdsplan för barn och unga i Åbo (på finska)

Kommunal utvecklingsplan för bildningssektorn i Åbo (på finska)

Åbo stads program för hållbar utveckling Turku Agenda 21 (på finska)

Åbo stads plan för integrering av invandrare 2014–2017 (på finska)

Åbo stads säkerhetsplan (på finska)

Säkerhetsplan för bildningssektorn i Åbo (på finska)

Plan för användningen av IKT i undervisningen

Åbo stads verksamhetsplan för morgon- och eftermiddagsverksamhet (på finska)

Åbo stads läroplan för förskoleundervisning

Läroplan för undervisning som förbereder för grundläggande utbildning (på finska)

Strategiskt avtal för bildningssektorn i Åbo (på finska)

Operativt avtal för den grundläggande utbildningen i Åbo

En jämställdhetsplan för skolan uppgörs som en separat bilaga till läroplanen.

Beslut vid organiserande av undervisningen

I avsnittet om stöd för lärande och skolgång beskrivs det samarbete som främjar enhetlighet vid stadiövergångar inom den grundläggande utbildningen. Med stadiövergång menas elevens övergång från förskoleundervisning till den grundläggande utbildningen, övergången från en årskurshelhet till nästa (åk 1-2, åk 3-6 och åk 7-9) samt övergången från den grundläggande utbildningen till andra stadiet.

Om skolans undervisning huvudsakligen organiseras som undervisning i sammansatta klasser beskrivs undervisningsarrangemangen i skolans läroplan. Undervisning i sammansatt klass som ordnas sporadiskt beskrivs i skolans läsårsplan.

Undervisningen organiseras i huvudsak så att den framskrider årskursvis. Årskursintegrerade studier beskrivs i avsnitt 4.4.

I Åbo organiseras den grundläggande utbildningen enligt en lokalt bestämd timfördelning. De mångvetenskapliga lärområdena förverkligas som ett samarbete mellan olika läroämnen. Praxisen för den helhetsskapande undervisningen beskrivs i avsnitt 4.4.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	smlgt
Modersmål och litteratur ¹	8	8	6	5	4	4	3	3	4	45
A1-språk ²			2	2	2	3	2	2	3	16
B1-språk ³										
matematik	3	3	3	4	4	4	3	4	4	32
omgivninglära	2	2	2	3	3	2				14
biologi, geografi ⁴							2	2	3	7
fysik, kemi ⁵							2	3	2	7
hälsokunskap							0, 5	1, 5	1	3
Miljö- och naturvetenskaper sammanlagt										31
religion, livsåskådning	1	1	1	1	2	1	1	1	1	10
historia, samhällslära ⁶			---	1	2	2	2	2	3	12
musik	1	1	2	1	1	1	1	1		9
bildkonst	1	1	1	1	2	2	2			10
slöjd	2	2	2	2	2	2	3			15
gymnastik	2	2	3	3	2	2	2	3	2	21
huslig ekonomi							3			3
konst- och färd. valfria								2	2	4
Konst- och färdighetsämnen sammanlagt										62
elevhandledning							0, 5	0, 5	1	2
valfria ämnen ⁷				1	1	2	2	2	2	10
frivilligt A2-språk ⁸							2	2	2	6
Minimiantal timmar	20	20	22	24	25	25	31	29	30	226
frivilligt A2-språk ⁸				2	2	2				6
frivilligt långt B2-språk ⁹						2	2	2	2	8
frivilligt B2-språk ¹⁰								2	2	4

¹ För att förstärka skolspråket ges en extra årsveckotimme i modersmål i åk 1-3

² Som A1-språk erbjuds nybörjarfinska eller engelska.

³ B1-språk erbjuds inte i den svenska skolan i Åbo.

Timmarna används till det andra inhemska språket som läses på A-nivå.

⁴ Biologi (och på motsvarande sätt geografi) undervisas i åk 7-9: 1 åvt + 1 åvt + 1,5 åvt.

⁵ Fysik (och på motsvarande sätt kemi) undervisas i åk 7-9: 1 åvt + 1,5 åvt + 1 åvt.

⁶ Samhällslära undervisas 1 åvt i åk 4 och 6 en åvt och 3 åvt i åk 9. Historia undervisas 2 åvt i åk 5, 7 och 8 samt 1 åvt i åk 6.

⁷ De valfria timmarna i åk 6 ökas till 2 timmar så att eleverna kan erbjudas ett långt B2-språk eller andra valfria ämnen.

⁸ Som A2-språk erbjuds engelska eller modersmålsinriktad finska. I åk 4-6 undervisas A2-språket helt och i åk 7 delvis utöver elevens minimiantal timmar.

⁹ I åk 6-9 erbjuds 2 timmar valfria ämnen. Ett frivilligt långt B2-språk kan väljas i åk 6 som fortsätter som ett valfritt ämne i åk 7-9.

¹⁰ Det frivilliga B2-språket är ett tillvalsämne i åk 8-9. Skolan bestämmer vilka språk som erbjuds.

Språkprogram

1. A1-språk

Inom den grundläggande utbildningen läser man som obligatoriskt A-språk (A1-språk) antingen finska eller engelska. A1-språket inleds i årskurs 3. Engelska som A1-språk rekommenderas för genuint tvåspråkiga elever. Undervisningen i finska är för dessa elevers del modersmålsinriktad.

2. B1-språk

B1-språk erbjuds inte inom svenskspråkig grundläggande utbildning i Åbo. Timmarna används till det andra inhemska språket som läses på A-nivå.

3. Frivilligt A2-språk och valbart B2-språk

Frivilliga språk från och med årskurs 4 (A2-språk) är finska och engelska. Enskilda elever har möjlighet att välja följande kombinationer av A1- och A2-språk (A1-språket nämnt först):

1. Finska (nybörjar) och engelska
2. Engelska och finska (modersmålsinriktad)

I årskurs 6 kan eleverna välja ett förlängt B2-språk som valfritt ämne. De elever som valt ett förlängt B2-språk bör ges möjlighet att fortsätta studierna i detta språk utan avbrott i de följande årskurserna. Som förlängt B2-språk i åk 6 kan väljas tyska, franska eller spanska. För att undervisningen i tyska, franska och spanska som förlängt B2-språk skall påbörjas i årskurs 6 bör det sammanlagda elevantalet vara minst 12. Undervisningsgruppen är gemensam för Sirkkala skola och Cygnaeus skola och placerad till endera skolan. Undervisningen i det förlängda B2-språket kan också förverkligas som distansundervisning.

Inom de valfria ämnena erbjuds tyska, franska och spanska som B2-språk i årskurs 8. Skolan bestämmer årligen om gruppens minimistorlek. Minimiantalet elever som behövs för att starta en språkgrupp kan därför variera läsårsvis.

En elev som inleder studier i ett A2-språk eller B2-språk har rätt att fullfölja sitt valda språkprogram genom grundskolan. Eleven bör förbinda sig till språkstudierna. Att avbryta eller byta från ett språk till ett annat är möjligt enbart av speciellt vägande skäl. Skolorna bör stöda elevernas språkliga medvetenhet och kulturkännedom t.ex. genom mångsidiga lärområden och genom utbudet av valfria ämnen och klubbverksamhet.

Språkens timfördelning:

	åk 3	åk 4	åk 5	åk 6	åk 7-9
A1	2	2	2	3	2/2/3
A2	-	2	2	2	2/2/2
B2*				2	2/2/2
B2	-	-	-	-	0/2/2

B2* är ett förlängt B2-språk som eleverna kan välja i åk 6. **I åk 7-9 används de valfria timmarna till det förlängda B2-språket.** I skolans läroplan beskrivs mål, innehåll och bedömning i B2-språket. Beskrivningen görs skolvis eller som ett samarbete mellan skolor. Eleven bör alltid ges möjlighet att fullfölja sitt valda språkprogram även om justeringar i språkprogrammet skulle göras under studiernas gång.

Övrig praxis vid anordnande av undervisning

Om skolan har intensifierad undervisning i något ämne tas timmarna från konst- och färdighetsämnenas valfria timmar eller från de valfria timmarna.

Den intensifierade undervisningens timfördelning och organisering samt undervisningens mål, innehåll och bedömning beskrivs i skolans läroplan.

Handledningsplanen i skolans läroplan beskriver hur elevhandledningen organiseras på alla årskurser.

I handledningsplanen ska beskrivas elevhandledningens struktur, förfaringssätt, arbets- och ansvarsfördelning, arbete i sektorsövergripande nätverk, samarbete mellan hemmet och skolan i frågor som gäller handledning, samarbete med arbetslivet samt arrangemang för arbetsorientering.

KAPITEL 2 DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN SOM GRUND FÖR ALLMÄNBILDNING

Den grundläggande utbildningen ska lägga grunden för elevernas allmänbildning. Kommunen är skyldig att ordna grundläggande utbildning för de barn i läropliktsåldern som bor inom kommunens område¹⁴. Förpliktelse som styr den grundläggande utbildningen grundar sig på grundlagen, lagen och förordningarna om grundläggande utbildning, statsrådets förordning och grunderna för läroplanen. Också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning och internationella avtal som Finland förbundit sig att följa ska beaktas då undervisningen ordnas. Den grundläggande utbildningen bygger på en gemensam värdegrund och syn på lärande.

2.1 Förpliktelser som styr undervisningen

Den grundläggande utbildningen ska följa de enhetliga nationella grunderna för läroplanen enligt lagen om grundläggande utbildning. Utbildningen ska ordnas utgående från elevernas ålder och förutsättningar och främja en sund uppväxt och utveckling. Utbildningen ska genomföras i samarbete med hemmen.¹⁵

Eleverna har rätt att få undervisning enligt läroplanen samt elevhandledning och tillräckligt stöd för lärande och skolgång genast när behov uppstår¹⁶. Undervisningsgrupperna ska sammansättas så att målen i läroplanen kan nås i undervisningen¹⁷. Eleverna har rätt till avgiftsfri undervisning, avgiftsfria läroböcker och andra läromedel, arbetsredskap och arbetsmaterial. Eleverna har

¹⁴ Lag om grundläggande utbildning 4 § 1 mom.

¹⁵ Lag om grundläggande utbildning 3 § 2 och 3 mom.

¹⁶ Lag om grundläggande utbildning 30 § 1 mom. (642/2010)

¹⁷ Lag om grundläggande utbildning 30 § 2 mom.

dessutom rätt att avgiftsfritt få den elevvård som förutsätts för att de ska kunna delta i undervisningen samt studiesociala förmåner och tjänster enligt lagen.¹⁸ Elevvården regleras av lagen om elev- och studerandevård¹⁹. Den som deltar i utbildning har rätt till en trygg studiemiljö²⁰. Eleven ska varje skoldag avgiftsfritt få en fullvärdig måltid som är ändamålsenligt ordnad. Måltidssituationen ska vara övervakad.²¹

Enligt Finlands grundlag och lagen om likabehandling får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, etniskt eller nationellt ursprung, nationalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, sexuell läggning, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans person.²² Jämställdhetslagen förpliktar alla läroanstalter att se till att alla har lika möjligheter till utbildning, oberoende av kön. Undervisningen och lärostoffet ska stödja syftet med jämställdhetslagen²³.

Undervisningen ska dessutom ordnas med beaktande av bestämmelser om undervisningspersonalens antal och behörighet och föreskrifter om bl.a. säkerhet och arbetarskydd, användning av personuppgifter, offentlighet och integritetsskydd, upphovsrätt samt bestämmelser om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn.

FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna är en grundläggande historisk och etisk tolkning av betydelsen av mänskliga rättigheter²⁴. Finland har förbundit sig att följa de flesta internationella avtal om mänskliga rättigheter som förutsätter att varje barns lärande och välbefinnande ska tryggas. De mest centrala är FN:s konvention om barnets rättigheter, den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter det vill säga den s.k. ESK-konventionen, Europakonventionen samt FN:s konvention om handikappades rättigheter²⁵. För att trygga samernas rättigheter ska dessutom FN:s deklaration om urfolkens rättigheter beaktas²⁶.

FN:s konvention om barnets rättigheter ger juridisk grund för den grundläggande utbildningen. Enligt konventionen är alla som arbetar med eller för barn skyldiga att följa avtalets grundläggande principer, som är att alla barn har samma rättigheter och lika värde, att barnet ska skyddas mot diskriminering, att barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn, att alla barn har rätt till skydd, omvårdnad och utveckling och att alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad. Enligt konventionen har varje barn rätt till ett gott liv och till individuell, fysisk, psykisk, andlig, moralisk och social utveckling.

¹⁸ Lag om grundläggande utbildning 31 § 1 mom. (477/2003)

¹⁹ Lag om elev- och studerandevård (1287/2013)

²⁰ Lag om grundläggande utbildning 29 § 1 mom.

²¹ Lag om grundläggande utbildning 31 § 2 mom.

²² Finlands grundlag (731/1999) 6 § 2 mom. och Lag om likabehandling 6 § 1 mom.

²³ Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986) 5 §

²⁴ FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna 1948

²⁵ FN:s konvention om barnets rättigheter FördrS 59–60/1991, ESK-konventionen FördrS 6/1976, Europakonventionen FördrS 85–86/1998 och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

²⁶ FN:s konvention om urfolkens rättigheter 2007

2.2 Värdegrunden för den grundläggande utbildningen

Grunderna för läroplanen har utarbetats i enlighet med den värdegrund som beskrivs här.

Alla elever är unika och har rätt till god undervisning

Den grundläggande utbildningen bygger på övertygelsen om att barndomen har ett egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt i sig. Var och en har rätt att växa till sin fulla potential som människa och samhällsmedlem. I detta behöver eleven uppmuntran och individuellt stöd. Eleven behöver känna sig hörd och uppskattad i skolgemenskapen samt känna att hen får stöd för sitt lärande och välbefinnande. Lika viktigt är också erfarenheten av delaktighet och av att tillsammans bidra till det gemensamma arbetet och välbefinnandet.

Varje elev har rätt till god undervisning och att lyckas i skolarbetet. I takt med att eleverna lär sig formar de sin identitet, människosyn, världsbild och världsåskådning samt sin plats i världen. Samtidigt skapar eleverna en relation till sig själva, andra människor, samhället, naturen och olika kulturer. Att marginaliseras från lärande innebär att rätten till bildning inte förverkligas och detta utgör ett hot mot växande och utveckling. Den grundläggande utbildningen ska skapa möjligheter för livslångt lärande, som är en förutsättning för ett gott liv.

Betydelsen av värdegrundsarbetet i skolan ökar i en värld, där det multimediala informationsflödet, globala nätverk, sociala medier och kamratrelationer formar barnens och de ungas värderingar. Värdediskussioner som förs tillsammans med eleverna ger dem förutsättningar att känna igen och definiera värden och värderingar som de konfronteras med samt att kritiskt reflektera kring dem. Eleverna ska få stöd i att utveckla sin egen värdegrund. Gemensam reflektion kring värderingar i skolan och hemmen och det samarbete som bygger på denna bidrar till att trygga elevernas helhetsmässiga välbefinnande. Skolans personal ska bemöta hemmens olika religioner, åskådningar, traditioner samt hemmens olika syn på fostran med öppenhet och respekt för att skapa förutsättningar för konstruktiv kommunikation.

Humanitet, bildning, jämlikhet och demokrati

Den grundläggande utbildningen ska stödja elevernas utveckling till humana människor som strävar efter sanning, godhet och skönhet samt rättvisa och fred. I denna utveckling är motsättningar mellan strävan och rådande verklighet oundvikliga. Bildning innebär bland annat att kunna hantera dessa motsättningar på ett etiskt och empatiskt sätt och våga försvara det goda. Bildning innebär att både individuellt och i grupp kunna fatta beslut utgående från etisk reflektion, en annan människas situation och kunskap. Etiska och estetiska aspekter ger upphov till reflektion över vad som är värdefullt i livet. Bildning syns i sättet att förhålla sig till sig själv, till andra människor, till omgivningen och till kunskap samt i sättet och viljan att agera. En bildad människa strävar efter att handla rätt och att respektera sig själv, sin omgivning och andra människor. En bildad människa kan använda information på ett kritiskt sätt. Bildning innefattar också strävan till självreglering och ansvar för sin egen utveckling och sitt eget välbefinnande.

Den grundläggande utbildningen grundar sig på respekt för liv och mänskliga rättigheter och på att man försvarar dessa. Den grundläggande utbildningen ska främja välbefinnande, demokrati och aktiv medverkan i medborgarsamhället. Jämlikhet och en allmän princip om alla människors lika värde är ett centralt mål för den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska främja ekonomisk, social och regional jämlikhet och jämställdhet mellan könen. Undervisningen ska vara religiöst, konfessionellt och partipolitiskt obunden. Skolan och undervisningen får inte användas som kanal för kommersiell påverkan.

Kulturell mångfald är en rikedom

Den grundläggande utbildningen bygger på det mångskiftande finländska kulturarvet som har formats och kontinuerligt formas genom växelverkan mellan olika kulturer. Undervisningen ska stödja elevernas kulturella identiteter och sporra dem att aktivt delta i egna kulturella och sociala gemenskaper och också till att de intresserar sig för andra kulturer. Samtidigt ska undervisningen stärka uppskattningen för kreativitet och kulturell mångfald, främja kulturell och interkulturell kommunikation och på så sätt lägga grund för en kulturellt hållbar utveckling.

Inom den grundläggande utbildningen möts människor med olika kulturell och språklig bakgrund och bekantar sig med olika seder och bruk, synsätt och livsåskådningar. Eleverna ska handledas att lära sig att se saker utifrån andra människors livssituationer och förhållanden. Att lära sig tillsammans över språk-, kultur-, religions- och livsåskådningsgränserna skapar förutsättningar för genuin kommunikation och gemenskap. Den grundläggande utbildningen ska ge en grund för ett världsmedborgarskap som respekterar de mänskliga rättigheterna och som sporrar till positiva förändringar.

Under den grundläggande utbildningens lär sig eleven att förstå Åbo stads betydelse som en gammal kulturstad samt hur tvåspråkigheten och den kulturella mångfalden alltid har spelat en central roll i utvecklingen av stadens identitet. Den ökande kulturella mångfalden är en framtida resurs. Vi jobbar för förståelse av olikheter, gemenskap, och jämställdhet.

Nödvändigheten av en hållbar livsstil

Människan är en del av naturen och helt beroende av livskraftiga ekosystem. Att förstå detta är centralt i att växa som människa. Den grundläggande utbildningen ska främja en hållbar livsstil och eko-social bildning. Hållbar utveckling och livsstil kan ses ur ett ekologiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt perspektiv. Den ledande tanken inom eko-social bildning är att skapa en livsstil och kultur som värnar om människans okränkbara värde och ekosystemens mångfald och förmåga

att förnya sig samt att samtidigt bygga en kunskapsbas för en cirkulärekonomi som grundar sig på hållbar användning av naturresurser. Eko-social bildning innebär förståelse i synnerhet för allvaret i klimatförändringen och en strävan att främja en hållbar livsstil.

Eleven lär sig att värdesätta det unika i den åboländska skärgården och dess ekologiska känslighet samt att ta ansvar för den egna närmiljön.

Människan utvecklar, använder och fattar beslut om teknologi utifrån sina värderingar. Människan bär ansvar för att styra teknologin i en riktning som tryggar människans och naturens framtid. Inom den grundläggande utbildningen ska man reflektera över konflikter mellan konsumtions- och produktionssätt som står i strid med en hållbar framtid. Dessutom ska man tillsammans försöka hitta och tillämpa lösningar, som korrigerar en icke-hållbar livsstil. Den grundläggande utbildningen ska öppna perspektiv mot ett globalt ansvar som sträcker sig över generationer.

2.3 Synen på lärande

Grunderna för läroplanen har utarbetats utgående från en syn på lärande där eleven har en aktiv roll. Eleven ska lära sig att ställa upp mål och lösa problem både självständigt och tillsammans med andra. Lärandet är en oskiljbar del i den process då individen växer som människa och då man skapar ett gott samhällsliv. Att använda språket, kroppen och olika sinnen har stor betydelse för tänkande och lärande. Eleven tillägnar sig nya kunskaper och färdigheter och lär sig samtidigt att reflektera över sitt lärande, sina upplevelser och sina känslor. Positiva känslor, glädje över att lära och nyskapande verksamhet främjar lärandet och sporrar eleven att utveckla sin kompetens.

Lärandet sker genom kommunikation med andra elever, lärare och andra vuxna samt i olika grupper och sammanhang och i olika lärmiljöer. Lärande innebär individuellt och gemensamt arbete, tankeverksamhet, planering och utforskning samt mångsidig utvärdering av dessa processer. Därför har elevernas vilja och växande förmåga att arbeta och lära sig tillsammans stor betydelse för lärprocessen. Eleverna ska också lära sig att beakta följderna av sitt arbete och hur det påverkar andra människor och omgivningen. Gemensamt lärande främjar elevernas problemlösningsförmåga och förmåga att tänka kreativt och kritiskt samt förmågan att förstå olika perspektiv. Det bidrar också till att vidga elevernas intresseområden. Lärande är mångfacetterat och knutet till det som eleven ska lära sig, till tid och plats.

Att utveckla färdigheter att lära sig är grunden för målinriktat och livslångt lärande. Därför ska eleven uppmuntras att reflektera över sina sätt att lära sig och att använda denna kunskap till att

främja sitt lärande. En elev som är medveten om och tar ansvar för sin lärprocess lär sig att handla allt mer självständigt. Under lärprocessen utvecklas elevens förmåga att arbeta och tänka och eleven lär sig att förutse och planera olika faser i lärandet. För att eleverna ska kunna lära sig nya begrepp och fördjupa sin förståelse för det som de lär sig, ska de handledas att koppla innehållet och de nya begreppen till sina tidigare kunskaper. Lärande är en kumulativ process som ofta kräver lång och ihärdig träning.

Lärprocessen och motivationen styrs av elevens intressen, värderingar, arbetssätt och känslor samt erfarenheter och uppfattningar om sig själv som lärande individ. Elevens självbild i kombination med självkänslan och tron på sin egen förmåga inverkar på hurdana mål eleven ställer upp för sig. Uppmuntrande respons under lärprocessen stärker elevens tro på sina egna möjligheter. Att ge och få mångsidig, positiv och realistisk respons är en viktig del i en kommunikation som både stödjer lärandet och vidgar intresseområdena.

Regelbundna diskussioner om värdegrunden förs mellan elever, vårdnadshavare och skolans personal. I diskussionerna fäster man särskild uppmärksamhet vid hur den i läroplansgrunderna beskrivna synen på lärandet förverkligas samt vid elevens andel i det egna lärandet.

Hur värdegrunden och synen på lärande konkret har förverkligats utvärderas genom kvalitetsenkäten för den grundläggande utbildningen samt med hjälp av andra tänkbara utvärderingsinstrument, som t.ex. NPDL-utvärderingsverktyg. (Stödmaterial)

KAPITEL 3 DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGENS UPPDRAG OCH ALLMÄNNA MÅL

3.1 Den grundläggande utbildningens uppdrag

Den grundläggande utbildningen är stommen i utbildningssystemet och samtidigt en del av den kontinuerliga utbildningsprocess som börjar i förskolan. Den grundläggande utbildningen ska ge eleverna möjlighet att lägga grunden för en bred allmänbildning och att fullgöra sin läroplikt. Den ska också ge eleverna förutsättningar och behörighet för studier på andra stadiet. Den ska hjälpa eleverna att hitta sina egna styrkor och att med hjälp av lärandet bygga en framtid.

Den grundläggande utbildningen har förutom uppdraget att undervisa och fostra ett samhälleligt uppdrag, ett kulturellt uppdrag och ett framtidsuppdrag. Den grundläggande utbildningen ska utvecklas enligt principen om inkludering. Man ska se till att utbildningen är tillgänglig och fri från hinder.

Varje skola som ger grundläggande utbildning har som uppdrag att undervisa och fostra. Detta innebär att varje elevs lärande, utveckling och välbefinnande ska stödjas i samarbete med hemmen. Den grundläggande utbildningen ska erbjuda eleverna möjlighet att på ett mångsidigt sätt utveckla sin kompetens. Den ska ge eleverna en positiv identitet som människor, lärande individer och samhällsmedlemmar. Undervisningen ska främja delaktighet och en hållbar livsstil samt stödja elevernas utveckling till medlemmar i ett demokratiskt samhälle. Den grundläggande utbildningen ska fostra eleverna till kännedom om de mänskliga rättigheterna och till att de högaktar och försvarar dem.

Den grundläggande utbildningens samhälleliga uppdrag är att främja jämlikhet, likabehandling och rättvisa. Den grundläggande utbildningen ökar humankapitalet och det sociala kapitalet. Humankapitalet består av kompetens och det sociala kapitalet av kontakter, kommunikation och förtroende mellan människorna. Tillsammans främjar de individens och samhällets välbefinnande och utveckling. Den grundläggande utbildningens uppdrag är att för sin del förebygga ojämlikhet och utslagning och att främja jämställdhet mellan könen. Den grundläggande utbildningen ska på ett jämlikt sätt uppmuntra flickor och pojkar i studierna i olika läroämnen och öka kunskapen och insikten om könets mångfald. Varje elev ska få hjälp med att upptäcka sina möjligheter och skapa sin lärstyg utan könsbundna rollmodeller.

Den grundläggande utbildningens kulturella uppdrag är att främja mångsidig kulturell kompetens och en högaktning av kulturarvet samt att stödja eleverna att forma egna kulturella identiteter och egna kulturella kapital. Undervisningen ska öka förståelsen för kulturell mångfald och hjälpa eleverna att se kulturer som en obruten följd av det förflutna, nutiden och framtiden, där var och en aktivt kan medverka.

Omvärldens förändringar påverkar oundvikligen såväl elevernas utveckling och välbefinnande som skolans verksamhet. I den grundläggande utbildningen ska eleverna lära sig att vara öppna för förändringsbehov, bedöma dem kritiskt och ta ansvar för val som påverkar framtiden. Global fostran i den grundläggande utbildningen skapar förutsättningar för en rättvis och hållbar

utveckling i enlighet med FN:s mål för utveckling. Skolorna ska i mån av möjlighet samarbeta med skolor och utbildningsutvecklare i andra länder. Den grundläggande utbildningen ska inverka positivt och konstruktivt på samhällsutvecklingen både nationellt och internationellt.

Målsättningarna för global fostran förverkligas som en del av elevens vardag, genom stoffet för olika läroämnen, genom mångvetenskapliga lärområden, genom olika händelser och besök samt genom deltagande i internationella projekt. Skolorna samarbetar med utomstående aktörer, såsom föreningar och organisationer.

3.2 Nationella mål för undervisning och fostran

De nationella målen för undervisning och fostran regleras i lagen om grundläggande utbildning och mera ingående i statsrådets förordning²⁷. Målen ska styra utarbetandet av samtliga delar av grunderna för läroplanen. Målen ska också styra det lokala läroplansarbetet och skolarbetet.

Utveckling till humana människor och samhällsmedlemmar

I 2 § i statsrådets förordning framhålls betydelsen av undervisning och fostran. Det centrala målet är att stödja elevernas utveckling till humana och etiskt ansvarsfulla samhällsmedlemmar. Undervisningen och fostran ska också stödja att eleverna utvecklas till harmoniska människor med god självkänsla. Enligt förordningen ska undervisningen främja förståelsen för och kännedomen om kulturer samt traditioner som baserar sig på ideella, ideologiska och religiösa, såsom kristna, grunder. Vidare ska undervisningen främja kännedomen om och förståelsen för den västerländska humanistiska traditionen. Eleverna ska lära sig att respektera livet, andra människor och naturen men också människovärdets integritet, de mänskliga rättigheterna och demokratiska värden i det finländska samhället, såsom jämlikhet och jämställdhet. I bildning ingår också samarbete och ansvar, främjande av hälsa och välbefinnande, ett gott uppförande och strävan efter en hållbar utveckling.

Behövliga kunskaper och färdigheter

Enligt 3 § i förordningen är det huvudsakliga målet med undervisningen att eleverna ska få en bred allmänbildning samt vidga sin världsbild. Det förutsätter såväl kunskaper och färdigheter inom olika vetenskapsgrenar som tvärvetenskapliga kunskaper och kunskaper som kombinerar olika vetenskapsgrenar. Betydelsen av färdigheter ökar. I förordningen konstateras att den

²⁷ Lag om grundläggande utbildning 2 § och Statsrådets förordning (422/2012) 2 - 4 §

kunskap som lärs ut ska stå på vetenskaplig grund. I förordningen fastställs också om mål och anordnande av undervisning som ges på annat språk än modersmålet och undervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip.

Främjande av bildning, jämlikhet och livslångt lärande

I 4 § i förordningen beskrivs de mål och principer som ska ligga till grund för undervisningen och fostran samt elevvården. All verksamhet ska stärka jämlikhet och likabehandling i utbildningen samt förbättra färdigheten att lära sig och förutsättningarna för livslångt lärande. I förordningen betonas att lärmiljöerna ska vara interaktiva och att lärande utanför skolan ska ses som en resurs i undervisningsarbetet. Även betydelsen av en verksamhetskultur som främjar växande och lärande och av en fungerande elevvård betonas.

Utgående från målen i statsrådets förordning ska undervisningen ses som en helhet som ska utveckla sådan allmänbildning som behövs i den tid vi lever nu och som skapar grund för livslångt lärande. Utöver kompetens inom olika vetenskapsgrenar ska man sträva till en ämnesöverskridande kompetens. Därför fastställer grunderna för läroplanen såväl mål och innehåll för gemensamma läroämnena som mål för kompetensområden och mångvetenskapliga lärområden som förenar olika läroämnena. För att målen ska nås krävs systematiskt samarbete och utvärdering av hur målen förverkligas.

3.3 Mångsidig kompetens som mål

Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter på det sätt som situationen kräver. Elevernas värderingar, attityder och vilja att agera påverkar elevernas sätt att tillämpa sina kunskaper och färdigheter. Behovet av mångsidig kompetens uppstår ur de förändringar som sker i den omgivande världen. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden en bred kompetens som överskrider och förenar olika vetenskapsområden.

Värdegrunden, synen på lärande och verksamhetskulturen lägger grund för utvecklingen av kompetens. Varje läroämne bygger upp kompetensen genom att tillämpa innehållet och metoderna inom den egna vetenskapsgrenen. Hur kompetensen utvecklas beror på både de innehållsområden man behandlar och i synnerhet hur man arbetar och hur kommunikationen mellan eleven och omgivningen fungerar. Responsen som eleverna får samt handledningen och stödet för lärande inverkar framför allt på attityderna, motivationen och viljan att agera.

I det följande beskrivs de sju delområdena inom mångsidig kompetens och deras betydelse. Kompetensområdena har flera beröringspunkter med varandra. Det gemensamma målet för dem står i samklang med den grundläggande utbildningens uppdrag och med beaktande av elevernas ålder att stödja utvecklingen som människa samt främja kompetens som förutsätts för delaktighet i ett demokratiskt samhälle och en hållbar livsstil. Särskilt viktigt är att eleverna uppmuntras att lära känna sig själva och sin personlighet, sina styrkor och utvecklingsmöjligheter och att värdesätta sig själva.

Målen för mångsidig kompetens preciseras i årskurshelheterna i kapitlen 13, 14 och 15. Målen har beaktats vid beskrivningen av mål och centralt innehåll för läroämnena. Sambandet mellan läroämnets mål och mångsidig kompetens framgår ur läroämnesbeskrivningarna.

Förmåga att tänka och lära sig (K1)

Tankeförmåga och färdighet att lära sig lägger grunden för utveckling av all övrig kompetens och livslångt lärande. Tänkandet och lärandet påverkas av hur eleverna uppfattar sig själva som lärande individer och hur de kommunicerar med sin omgivning. Viktigt är också hur de lär sig att göra iakttagelser och söka, bedöma, bearbeta, producera och dela information och idéer. Eleverna ska handledas att upptäcka att kunskap kan byggas på många olika sätt, till exempel genom att medvetet dra slutsatser eller intuitivt med hjälp av egna erfarenheter. Undersökande och kreativa arbetssätt, samarbete och möjlighet att fördjupa sig och koncentrera sig främjar utvecklingen av tänkandet och färdigheten att lära sig.

Det är viktigt att lärarna uppmuntrar eleverna att lita på sig själva och sina åsikter och att samtidigt vara öppna för nya lösningar. Uppmuntran behövs också för att kunna förhålla sig till otydlig och motstridig information. Eleverna ska uppmuntras att betrakta saker ur olika perspektiv, söka ny information och utifrån den reflektera över sitt sätt att tänka. Eleverna ska ges utrymme att fråga och de ska spurras att söka svar och lyssna på andras åsikter och samtidigt fundera över den kunskap de själva har. De ska spurras att hitta ny kunskap och nya synsätt. Elevernas förmåga att agera stärks när de som medlemmar i skolgemenskapen får stöd och uppmuntran för sina idéer och initiativ.

Eleverna ska få lära sig att använda kunskap på egen hand och tillsammans med andra för att lösa problem, argumentera och dra slutsatser och för att göra innovationer. Eleverna ska ha möjlighet att kritiskt analysera det innehåll som behandlas ur olika perspektiv. För att hitta innovativa lösningar förutsätts att eleverna lär sig att fördomsfritt se alternativ och kombinera olika perspektiv och använda sin fantasi för att överskrida existerande gränser. Lek, spel, fysisk aktivitet, experiment och andra konkreta arbetssätt främjar glädjen i lärandet och stärker förutsättningarna för insikt och kreativt tänkande. Förmågan att tänka systematiskt och etiskt utvecklas gradvis, när eleverna lär sig att se växelverkan och samband mellan olika saker och att uppfatta helheter.

Alla elever ska få hjälp med att iaktta hur de lär sig och att utveckla sina lärstrategier. Färdigheten att lära sig utvecklas när eleverna får ställa upp mål, planera sitt arbete, utvärdera sina framsteg och använda tekniska och andra hjälpmedel i sina studier på ett för åldern lämpligt sätt. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna stödjas så att de utvecklar en god kunskaps- och färdighetsgrund och en bestående motivation för fortsatta studier och livslångt lärande.

Kulturell och kommunikativ kompetens (K2)

Eleverna växer upp i en värld som kännetecknas av kulturell och språklig mångfald och av olika religioner och åskådningar. Att leva på ett kulturellt hållbart sätt i en mångfacetterad miljö

förutsätter kulturella färdigheter grundade på respekt för mänskliga rättigheter samt förmåga att kommunicera på ett hänsynsfullt sätt och kunna uttrycka sig själv och sina åsikter på olika sätt.

I den grundläggande utbildningen ska eleverna få hjälp med att identifiera och uppskatta kulturella fenomen i omgivningen och att bygga en egen kulturell identitet och ett positivt förhållningssätt till omgivningen. Eleverna ska få lära känna och uppskatta sin livsmiljö och dess kulturarv samt sin egen sociala, kulturella, religiösa, åskådningssmässiga och språkliga bakgrund. Eleverna ska uppmuntras att fundera över betydelsen av sin egen bakgrund och över sin roll i generationskedjan. De ska lära sig att se kulturell och språklig mångfald och olika åskådningar som en positiv resurs. Samtidigt ska de få lära sig att känna till hur kulturer, religioner och åskådningar påverkar samhället och vardagen och hur kulturen omformas av media. De ska också få fundera över vilka saker man inte kan acceptera på grund av att de strider mot de mänskliga rättigheterna. Genom samarbete i och utanför skolan lär sig eleverna att lägga märke till kulturella särdrag och att fungera på ett smidigt sätt i olika miljöer. De ska fostras att bemöta andra människor med respekt och att iaktta goda vanor. Eleverna ska få möjlighet att uppleva och tolka konst, kultur och kulturarv. De ska också få lära sig att förmedla, forma och skapa kultur och traditioner och upptäcka deras betydelse för välbefinnandet.

Skolarbetet ska erbjuda eleverna gott om tillfällen där de får öva sig att framföra sina åsikter på ett konstruktivt sätt och att handla etiskt. Eleverna ska lära sig att sätta sig in i andras situation och granska frågor och situationer ur olika perspektiv. Skolarbetet ska systematiskt främja kännedom och respekt för de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter och att man handlar enligt dem. Respekten och förtroendet för andra människogrupper och folkslag ska stärkas i all verksamhet, också i det internationella samarbetet.

Eleverna ska i skolan uppleva vilken betydelse kommunikation har också för den egna utvecklingen. De ska få träna sina sociala färdigheter, lära sig att uttrycka sig på olika sätt och att uppträda i olika situationer. I undervisningen ska eleverna stödjas så att de utvecklas till skickliga språkbrukare som använder både sitt modersmål och andra språk på ett mångsidigt sätt. Eleverna ska uppmuntras att kommunicera och uttrycka sig även med hjälp av ringa språkkunskaper. Lika viktigt är det att lära sig att använda matematiska symboler, bilder och andra visuella uttryck, drama, musik och rörelse för att kommunicera och uttrycka sig. Skolarbetet ska också ge eleverna mångsidiga möjligheter att arbeta med händerna. Eleverna ska lära sig att uppskatta och kontrollera sin kropp och att använda den för att uttrycka känslor och åsikter, tankar och idéer. I skolarbetet ska de uppmuntras att använda sin fantasi och sin uppfinningsrikedom. De ska lära sig att främja det estetiska och att njuta av dess olika uttrycksformer.

Vardagskompetens (K3)

För att klara sig i livet och i vardagen förutsätts allt mångsidigare färdigheter. Det handlar om hälsa, säkerhet och människorelationer, motion och trafik, att fungera i en teknologiserad vardag och att kunna hantera sin ekonomi och konsumtion, allt sådant som påverkar en hållbar livsstil. I den grundläggande utbildningen ska elevernas framtidstro stödjas.

Skolgemenskapen ska hjälpa eleverna att förstå att var och en med sitt eget agerande påverkar såväl sitt eget som andras välbefinnande och sin egen och andras hälsa, trygghet och säkerhet. Eleverna ska uppmuntras att ta hand om sig själva och andra. De ska spurras till att öva färdigheter som är viktiga för deras eget liv och vardag och till att bidra till ökat välbefinnande i sin omgivning. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen lära känna och förstå vilka faktorer som inverkar positivt respektive negativt på välbefinnande och hälsa och inse betydelsen av välmående, trygghet och säkerhet samt lära sig att hitta information om dessa. De ska ges möjlighet att ta ansvar för eget och gemensamt arbete och att utveckla sin sociala förmåga och förmågan att hantera sina känslor. Eleverna lär sig att inse betydelsen av mänskliga relationer och ömsesidig omsorg. De ska också få lära sig att hantera tid, vilket är en viktig del av vardagskompetens och självreglering. Eleverna ska ges tillfälle att öva sig att i sitt agerande beakta sin egen och andras trygghet och säkerhet i olika situationer, också i trafiken. De ska få lära sig att förutse och klara av risksituationer på ett ändamålsenligt sätt. De ska också få lära sig att känna igen viktiga symboler som anknyter till trygghet och säkerhet och att skydda sitt privatliv och sin personliga integritet.

Eleverna behöver grundläggande kunskap om teknologi och dess utveckling och effekter inom olika livsområden och i omgivningen. De behöver också handledning för att göra förnuftiga teknologiska val. Teknologins mångfald ska behandlas i undervisningen och eleverna lär sig förstå principerna för hur den fungerar och vad den kostar. Eleverna ska uppmuntras till en ansvarsfull användning av tekniken och att reflektera över etiska frågor gällande den.

Eleverna ska få hjälp med att utveckla sina konsumentkunskaper samt sina förutsättningar att sköta och planera sin egen ekonomi. Eleverna ska handledas i att fungera som konsument. De ska också få kunskap om sina rättigheter och skyldigheter och uppmuntras till en etisk användning och måttlighet. Eleverna uppmuntras till att dela med sig och vara sparsamma. Under den grundläggande utbildningen får eleverna lära sig att göra val och att leva i enlighet med en hållbar livsstil.

Multilitteracitet (K4)

Med kompetens i multilitteracitet avses förmågan att tolka, producera och värdera olika slag av texter i olika medier och miljöer. Denna kompetens gör det möjligt för eleverna att förstå många olika slag av kulturella uttryck och att forma sin egen identitet. Begreppet multilitteracitet har koppling till det vidgade text- och språkbegreppet. Med texter avses här olika slag av information som kommer till uttryck genom verbala, visuella, auditiva, numeriska eller kinestetiska symbolsystem eller genom kombinationer av dessa. Ta kan tolkas och produceras till exempel i skriften, talad, tryckt, audiovisuell eller digital form.

Eleverna behöver ha kompetens i multilitteracitet för att kunna förstå och tolka världen omkring sig och skapa sig en bild av den kulturella mångfalden. Kompetens i **multilitteracitet** innebär att kunna söka, kombinera, omforma, producera, presentera och kritiskt granska information i olika former, i olika kontexter och med hjälp av olika verktyg. Kompetensen i multilitteracitet bidrar även till att utveckla ett kritiskt tänkande och studiekompetens det vill säga att lära sig att lära. I denna kompetens ingår även etisk och estetisk läskunnighet. Det är viktigt att eleverna får

möjlighet att träna sin mångsidiga läskunnighet både i traditionella lärmiljöer och i multimediala lärmiljöer där man använder digitala verktyg på många olika sätt.

Eleverna ska utveckla mångsidig läskunnighet inom alla läroämnen via vardagsspråket för att kunna behärska begrepp och kommunikationsformer inom olika fackområden. För att eleverna ska nå kompetens i multilitteracitet krävs en mångsidig textmiljö, en pedagogik som utnyttjar denna och samarbete mellan olika läroämnen och andra aktörer. Eleverna ska ges möjlighet att använda, tolka och producera olika slag av texter både individuellt och tillsammans med andra. Olika slag av multimodala läromedel ska användas och man ska göra det möjligt för eleven att förstå de kulturella sambanden mellan dessa texter. I undervisningen ska man analysera och reflektera kring texter som är autentiska och meningsfulla för eleverna. På detta sätt blir det möjligt för eleverna att använda sina styrkor i studierna och utnyttja texter och innehåll som intresserar dem samt att delta aktivt och påverka.

Digital kompetens (K5)

Digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet, både i sig och som en del av multilitteraciteten. Den är både föremål och redskap för lärandet. I den grundläggande utbildningen ska alla elever ha möjligheter att utveckla sin digitala kompetens. Informations- och kommunikationsteknik ska systematiskt användas i den grundläggande utbildningens alla årskurser, i de olika läroämnena, i de mångvetenskapliga lärområdena och i det övriga skolarbetet.

Den digitala kompetensen ska utvecklas inom fyra huvudområden: 1) Eleverna får lära sig att förstå centrala begrepp och principerna för hur digitala verktyg används och fungerar och ges möjlighet att utveckla sin praktiska digitala kompetens när de utarbetar egna produkter. 2) Eleverna får handledning i hur man använder digitala verktyg på ett ansvarsfullt, ergonomiskt och tryggt sätt. 3) Eleverna får lära sig att använda digitala verktyg som hjälpmedel i informationshantering och i undersökande och kreativt arbete. 4) Eleverna får erfarenheter och övning i att använda digitala verktyg för att kommunicera och bilda nätverk. Inom alla dessa fyra områden är det viktigt att eleverna är aktiva och ges möjlighet att vara kreativa och hitta arbetsätt och lärtigar som lämpar sig för dem. Det är också viktigt att de upplever glädje över att arbeta tillsammans och upptäcka världen tillsammans, vilket påverkar studiemotivationen. Användningen av digitala verktyg ger eleverna möjligheter att synliggöra sina tankar och idéer på olika sätt. På så sätt utvecklas också deras förmåga att tänka och lära sig.

Eleverna ska få bekanta sig med tillämpningar och användning av olika digitala verktyg för olika syften och lära sig se deras betydelse i vardagen och i kommunikationen mellan människor och som medel för att påverka. Man ska tillsammans fundera över varför digitala verktyg behövs i studierna, i arbetslivet och i samhället och hur denna kompetens har kommit att bli en del av de allmänna färdigheter som behövs i arbetslivet. Eleverna ska lära sig att bedöma informations- och kommunikationsteknikens inverkan ur ett hållbarhetsperspektiv och att vara ansvarsfulla konsumenter. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen få använda digitala verktyg även i internationell kommunikation. De lär sig att uppfatta deras betydelse, möjligheter och risker i en global värld.

Arbetslivskompetens och entreprenörskap (K6)

Arbetslivet, yrkena och arbetets karaktär förändras bland annat på grund av den teknologiska utvecklingen och genom att ekonomin globaliseras. Det blir svårare att förutspå arbetskraven än tidigare. Eleverna ska i den grundläggande utbildningen utveckla allmänna färdigheter som främjar intresset och en positiv attityd gentemot arbete och arbetslivet. Det är viktigt att eleverna får erfarenheter som hjälper dem att inse betydelsen av arbete och företagsamhet och möjligheterna till entreprenörskap samt sitt eget ansvar som medlemmar i en grupp och i samhället. Skolarbetet ska ordnas så att eleverna kan utveckla sin kännedom om arbetslivet, lära sig entreprenörskap samt inse betydelsen av de kunskaper som inhämtas i skolan och på fritiden för den egna karriären.

Eleverna ska få lära sig vad som är utmärkande för näringslivet i närmiljön och vilka de centrala branscherna är. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna bekanta sig med arbetslivet och få erfarenheter av att arbeta och av att samarbeta med aktörer utanför skolan. På detta sätt får eleverna träning i sakligt uppförande och samarbetsförmåga som behövs i arbetslivet och upptäcker vikten av goda språkkunskaper och kommunikationsfärdigheter. Förmåga att sysselsätta sig själv, entreprenörskap och färdigheter att uppskatta och hantera risker utvecklas genom olika projekt. I skolan ska eleverna öva sig att arbeta i grupper, med projekt och inom nätverk.

Eleverna ska ges möjlighet att öva sig att arbeta självständigt och tillsammans med andra och att arbeta metodiskt och långsiktigt. När eleverna arbetar tillsammans kan var och en se sitt arbete som en del av helheten. De lär sig också ömsesidighet och att anstränga sig för att nå ett gemensamt mål. I aktiverande undervisningssituationer kan eleverna lära sig att planera arbetsprocesser, ställa upp hypoteser, testa olika alternativ och dra slutsatser. De övar sig att uppskatta tid och se övriga förutsättningar för arbetet och att hitta nya lösningar om situationen förändras. Samtidigt lär sig eleverna förutse eventuella svårigheter i arbetet och att hantera misslyckanden och besvikelser. Eleverna ska uppmuntras att vara uthålliga och slutföra sitt arbete samt att värdesätta arbetet och resultatet av det.

Eleverna ska uppmuntras att förhålla sig öppet till nya möjligheter och att handla flexibelt och kreativt om situationen förändras. De ska lära sig att aktivt ta initiativ och att söka olika alternativ. Eleverna ska få hjälp med att upptäcka yrken som intresserar dem och att välja lämpliga fortsatta studier utgående från sina egna förutsättningar, medvetna om traditionella könsroller och andra rollmodellens inverkan.

Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7)

Den grundläggande förutsättningen för demokrati är att människorna deltar i verksamheten i samhället. För att lära sig att delta och påverka och förhålla sig ansvarsfullt till framtiden krävs övning. Skolan erbjuder trygga ramar för detta. Samtidigt ger den grundläggande utbildningen eleverna en kunskapsgrund för att växa till aktiva medborgare som utövar sina demokratiska rättigheter och friheter på ett ansvarsfullt sätt. Skolan ska stärka varje elevs delaktighet.

Den grundläggande utbildningen ska skapa förutsättningar för eleverna att utveckla intresse för frågor som gäller skolan och samhället. Deras rätt att delta i beslutsfattande enligt sin ålder och utvecklingsnivå ska respekteras i skolan. Eleverna ska delta i planeringen, förverkligandet och utvärderingen av sina studier, det gemensamma skolarbetet och lärmiljön. De ska få kunskaper och erfarenheter av olika sätt att delta och påverka i medborgarsamhället och av gemensamt arbete utanför skolan. Genom att eleverna får ett personligt förhållande till naturen inser de betydelsen av naturskydd. Eleverna får lära sig att bedöma mediernas påverkan i samhället och att använda sig av de möjligheter medierna erbjuder. Genom egna erfarenheter lär sig eleverna att påverka, fatta beslut och ta ansvar. Samtidigt lär de sig att uppfatta betydelsen av regler, överenskommelser och förtroende. Genom att delta i skolan och utanför skolan lär sig eleverna att uttrycka sina åsikter på ett konstruktivt sätt. De lär sig att arbeta tillsammans och får tillfälle att öva sig att förhandla, medla och lösa konflikter samt att förhålla sig kritiskt till olika fenomen. Eleverna ska uppmuntras att reflektera över sina ställningstaganden ur olika perspektiv: likabehandling, jämlikhet, jämställdhet och rättvisa och med tanke på en hållbar livsstil.

Under den grundläggande utbildningen ska eleverna fundera över sambandet mellan det förflutna, nutiden och framtiden samt olika framtidsalternativ. De ska lära sig förstå betydelsen av sina val, levnadssätt och handlingar, inte bara för det egna livet, utan även för den närmaste omgivningen, samhället och naturen. Eleverna ska få färdigheter att utvärdera och förändra både sina egna, skolans och samhällets förfaringsätt och verksamhetsstrukturer så att de bidrar till att bygga en hållbar framtid.

Som ett lokalt särdrag inom den grundläggande utbildningen i Åbo betonas den mångsidiga kompetensen Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7).

Ett centralt inlärningsmål för uppbyggandet av en hållbar framtid är att eleven tar ett ekosocialt ansvar för den åboländska skärgårdens framtid och förstår hur de egna valen inverkar på bevarandet av den lokala natur- och kulturmiljön. Inom den grundläggande utbildningen genomförs mångvetenskapliga lärområden i samband med detta tema.

Utöver den kontinuerliga delaktigheten i vardagen får eleverna praktisk erfarenhet av deltagande och påverkan via elevkårsverksamhet och via s.k. klasstimmar både på klass- och skolnivå. Elevkårs-verksamheten och klasstimmen beskrivs i kapitel 4.2.

Upplevelsestigen är en plan som genomförs inom den grundläggande utbildningen. Den samlar utskolverksamheten till en enhetlig helhet.

Upplevelsestigen stöder målen för mångsidig kompetens, fenomenbaserat lärande och mångvetenskapliga lärområden samt målen och stoffen inom olika läroämnen.

Under upplevelsestigen får eleven vara med om olika lärmiljöer. Genom bl.a. utfärder och besök får eleven erfarenheter av kultur, miljö, hållbar utveckling, motion och företagsamhet. Upplevelsestigen ingår i läroämnenas årskursspecifika målsättningar och innehåll.

Under upplevelsestigen samarbetar skolan med utomstående parter. Sådana parter är Åbo stads fritids- och miljösektor, lokala företag, föreningar, samfund och andra tänkbara samarbetsaktörer. (Stödmaterial) (www.elamyspolku.fi)

KAPITEL 4 VERKSAMHETSKULTUREN I EN ENHETLIG GRUNDLÄGGANDE UTBILDNING

4.1 Verksamhetskulturens betydelse och utvecklandet av den

Den grundläggande utbildningen ska utvecklas som en läroplansmässigt och pedagogiskt sammanhängande helhet. Den grundläggande utbildningen indelas enligt statsrådets förordning i helheter som består av årskurserna 1–2, 3–6 och 7–9. Årskurserna ska bilda en enhetlig didaktisk och logisk pedagogisk kontinuitet. Samarbete med förskoleundervisningen ökar långsiktigheten i arbetet. Utbildningsanordnaren ska garantera samarbete och enhetlighet i undervisningen, oberoende av om förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen eller olika årskurser i den grundläggande utbildningen administrativt fungerar i olika enheter eller byggnader. I mån av möjlighet ska man även samarbeta med läroanstalter inom följande utbildningsstadium.

Verksamhetskulturen spelar en central roll när det gäller att skapa enhetlighet i den grundläggande utbildningen. Den inverkar alltid på hur eleverna upplever kvaliteten i skolarbetet²⁸. En skolas verksamhetskultur är dess historiskt och kulturellt formade sätt att arbeta. Verksamhetskulturen kan utvecklas och förändras. Den är en helhet som bygger på

- tolkning av de normer och mål som styr arbetet
- ledning samt organisering, planering, genomförande och utvärdering av arbetet
- kompetens som finns i skolan och hur man utvecklar skolans verksamhet
- pedagogik och professionalitet
- kommunikation, atmosfär, daglig praxis och lärmiljöer.

Verksamhetskulturen formas av både medvetna och omedvetna, och ibland även oavsiktliga, faktorer. Verksamhetskulturen påverkar alla som tar del av den, oberoende av om de är medvetna om dess betydelse och effekter eller inte. De vuxnas sätt att agera överförs till eleverna, som tillägnar sig skolans värden, attityder och vanor. Till exempel överförs modeller för kommunikation och språkbruk samt könsroller till eleverna. För att utveckla verksamhetskulturen är det viktigt att fundera över verksamhetskulturens inverkan och lägga märke till icke-önskvärda drag och korrigera dem.

²⁸ Kvalitetskriterier för den grundläggande utbildningen, undervisnings- och kulturministeriet 2012: 29

Verksamhetskulturen syns mest i de gemensamma handlingssätten. All verksamhet i den grundläggande utbildningen ska utformas så att den stödjer målen för undervisning och fostran. Skolans verksamhetskultur ska stödja att alla förbinder sig till målen och främja att den gemensamma värdegrunden och synen på lärande förverkligas i skolarbetet. En förutsättning för att utveckla verksamhetskulturen är en öppen, interaktiv diskussion där alla är delaktiga och där man uppskattar varandra och skapar förtroende för varandra.

I skolorna inom den grundläggande utbildningen i Åbo betonas vikten av ett gemensamt förhållningssätt när det gäller principerna för personalens, vårdnadshavarnas och elevernas delaktighet. Ytterligare betonas vikten av gemensam praxis gällande skolgemenskapen och den gemensamma planeringen. De mångvetenskapliga lärområdena förutsätter samarbete och gemensam planering lärare emellan. I skolans läroplan beskrivs principerna för den gemensamma planeringen. Varje medlem i skolgemenskapen förbinder sig till att följa de gemensamt överenskomna verksamhetssätten.

Inom den grundläggande utbildningen i Åbo utvärderas med hjälp av kvalitetsenkäter vartannat år hur verksamhetskulturen har utvecklats. I enkäterna utvärderas lärmiljön, ledarskapet, och elevens vardag. Enkäterna besvaras av elever, vårdnadshavare, bildningssektorns förtroendemän, tjänstemän i ledande ställning, rektorer, lärare, skolgångshandledare samt övrig personal inom skolgemenskapen. Årligen anordnas en utvärderingsdag för den grundläggande utbildningen, där man på basen av resultat från kvalitetsenkäten väljer gemensamma tyngdpunktsområden för den grundläggande utbildningen. Skolan väljer vid behov egna tyngdpunktsområden utöver de gemensamma.

Inom den grundläggande utbildningen förverkligas ett delat och förtroendegivande ledarskap på vilket den gemensamma verksamhetskulturen byggs upp. Detta sträcker sig från den högsta nivån till elevnivå. På detta sätt lär sig eleven de färdigheter och verksamhetssätt som hen har mest nytta av i det mångfaldiga och föränderliga samhället.

Att göra saker tillsammans förutsätter en öppen kommunikation. En öppen kommunikation baserar sig på varje individs förmåga att uppskatta vad den egna verksamheten och kompetensen betyder för andra och att själv samtidigt värdesätta andras styrkor och färdigheter. Att dela med sig och att kommunicera ömsesidigt stöds av gemensamma, effektiva och lättanvända kommunikationskanaler. I kommunikationen används bl.a. sociala medier och digitala samfundstjänster.

Förändringarna kräver kontinuerlig förnyelse samt att man värnar om skolgemenskapens välfärd. Gemensamma delade målsättningar stöder utvecklande, tillägnande av ny praxis samt utformande av allt bättre funktionella strukturer.

4.2 Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen

Principerna för utvecklandet av verksamhetskulturen i den grundläggande utbildningen ska hjälpa utbildningsanordnarna och skolorna att styra sin verksamhet. Principerna beskrivs i synnerhet utifrån skolans perspektiv. Utbildningsanordnaren ska skapa förutsättningar för att skolorna ska kunna tillämpa principerna och utveckla sin egen verksamhetskultur i samma riktning. Målet är att skapa en verksamhetskultur som främjar lärande, delaktighet, välbefinnande och en hållbar livsstil. För att principerna ska kunna förverkligas krävs att man beaktar lokala behov och möjligheter, att man samarbetar med vårdnadshavarna och andra samarbetspartner och att eleverna på riktigt får vara med och utveckla skolgemenskapen.

En lärande organisation är kärnan i verksamhetskulturen

Skolan ska fungera som en lärande organisation som stödjer alla sina medlemmar i lärandet. Den lärande organisationen ska utvecklas genom dialog. Samarbete och delaktighet stärker gemenskapen. Att man reflekterar över målen och regelbundet utvärderar det egna arbetet och att man kan arbeta i lugn och ro främjar lärandet i skolgemenskapen. Respons från hemmen och andra samarbetspartner stödjer lärandet. Det är också viktigt att utnyttja resultat från utvecklingsarbete, utvärderingar och forskning. Betydelsen av pedagogiskt och delat ledarskap betonas och ledarskapet inriktas framför allt på att trygga förutsättningarna för lärande.

En lärande organisation ska skapa förutsättningar för medlemmarna att lära sig tillsammans och av varandra. Den ska också skapa förutsättningar för undersökande och experimenterande arbete och ge erfarenheter av att känna sig inspirerad och av att lyckas. En lärande organisation ska uppmuntra alla sina medlemmar att försöka och att lära sig också av misstag. Den ska ge medlemmarna lämpliga utmaningar och hjälpa dem att hitta och dra nytta av sina styrkor. Som medlemmar i gemenskapen kan eleverna skapa en positiv och realistisk bild av sig själva och utveckla sin naturliga vilja att experimentera och undersöka. I en lärande organisation inser man att fysisk aktivitet har betydelse för lärandet och strävar till att frigöra sig från en stillasittande livsstil. Den ska värdesätta att man fördjupar sig i arbetet, anstränger sig i lärandet och slutför arbetet.

Välbefinnande och en trygg vardag

Strukturerna och verksamhetssätten i en lärande organisation ska främja välbefinnande och trygghet och på så sätt skapa förutsättningar för lärande. Dessa två aspekter ska beaktas i allt skolarbete och styra allas arbete. Medlemmarna ska ses som individer och behandlas jämlikt men också gemenskapens behov ska beaktas. Skoldagens verksamhetssätt ska vara smidiga och möjliggöra en mångsidig verksamhet. Motion och gemensamma aktiviteter som främjar det psykiska välbefinnandet ska utgöra en naturlig del av varje skoldag. Gemensam elevvård är en viktig del av verksamhetskulturen.

Eleverna ska ha jämlika möjligheter att få handledning och stöd för sin utveckling och sitt lärande, både som individer och som medlemmar i gruppen. Välvilighet och vänlighet ska värdesättas. Mobbning, våld, rasism eller annan diskriminering ska inte accepteras och man ska genast ingripa

vid osakligt beteende. I skolarbetet ska man sträva efter att förutse vardagen så att den löper harmoniskt. Att bli hörd och uppleva rättvisa skapar förtroende. En lugn och accepterande atmosfär, goda sociala relationer och en trivsamt miljö främjar arbetsron.

Kommunikation och mångsidiga arbetssätt

Kommunikation, samarbete och mångsidiga arbetssätt främjar hela gemenskapens lärande och välbefinnande. En lärande organisation ska identifiera olika former av lärande och kunskapsbyggande och fungera smidigt. Den uppmuntrar till att pröva och experimentera och ger utrymme för aktivitet, kreativitet, motion, lek och upplevelser som är karakteristiskt för olika åldrar och elever.

I skolarbetet ska man systematiskt använda sig av olika arbetssätt och lärmiljöer och sträva till att regelbundet föra ut undervisningen ur klassrummet. Man ska skapa möjligheter till projektbaserat arbete och helhetsbaserat lärande samt till samarbete både inom skolan och med aktörer utanför skolan. Samarbetet och kommunikationen mellan vuxna i skolan och med det omgivande samhället stärker elevernas förmåga att kommunicera och samarbeta. När eleverna arbetar tillsammans lär de känna sig själva och sin personlighet och att arbeta konstruktivt tillsammans med många olika slags människor. Informations- och kommunikationsteknik ska användas för att främja kommunikation och multisensoriskt arbete via olika kanaler.

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Skolan som en lärande organisation är en del av ett kulturellt föränderligt och pluralistiskt samhälle, där det lokala och det globala överlappar varandra. Olika identiteter, språk, religioner och åskådningar lever sida vid sida och är i växelverkan med varandra. Internationalisering på hemmaplan är en viktig resurs i skolan. Som lärande organisation tar skolan tillvara och uppskattar landets kulturarv och nationalspråk samt den egna och omgivningens kulturella, språkliga, religiösa och åskådningsmässiga mångfald. Den lyfter fram den samiska och andra minoriteters betydelse i Finland. Den utvecklar förståelsen och respekten mellan individer och grupper och ett ansvarsfullt agerande gentemot varandra. Rätten till det egna språket och den egna kulturen är en grundrättighet som man i skolan medvetet arbetar utgående från. I skolan ska man bekanta sig med kulturella traditioner, diskutera olika tanke- och handlingsmönster på ett konstruktivt sätt och tillsammans skapa nya sedvänjor.

Flerspråkighet är en form av kulturell mångfald. Varje gemenskap och varje medlem i gemenskapen är flerspråkig. Det ska vara naturligt att använda olika språk parallellt i skolans vardag och språk ska värdesättas. I den språkmedvetna gemenskapen diskuteras attityder gentemot språk och språkgrupper och man förstår språkets centrala betydelse för lärandet, för kommunikation och för samarbete samt för identitetsskapandet och integreringen i samhället. Varje läroämne har sitt eget språk, textbruk och begreppssystem. De olika vetenskapsgrenarnas språk och symbolsystem öppnar olika perspektiv på samma fenomen. Undervisningen ska gå från vardagsspråk mot mera abstrakta begrepp. I en språkmedveten skola är alla vuxna både språkliga modeller och språklärare i det läroämne de undervisar.

Delaktighet och demokrati

Den lärande organisationens verksamhetsätt ska utvecklas gemensamt. En demokratisk verksamhetskultur som främjar delaktighet och uppfyller de mänskliga rättigheterna ger eleverna förutsättningar att växa till aktiva medborgare.

Eleverna ska enligt sin utvecklingsnivå få vara med och planera, utveckla och utvärdera verksamheten. De ska få uppleva att de blir hörda och uppskattade som medlemmar i gemenskapen. Gemenskapen ska uppmuntra demokratisk dialog och delaktighet och utveckla sådana verksamhetsätt och strukturer som det förutsätter. Elevkårsverksamheten erbjuder ett viktigt forum för elevernas delaktighet. Också andra verksamhetsformer såsom stödelevs- och fadderverksamhet och engagemang i frivilligt arbete och hållbar utveckling ökar elevernas delaktighet. Samtidigt stärker de samarbete och växelverkan i hela skolgemenskapen. Samarbete med olika förvaltningar, församlingar, organisationer, företag och andra aktörer fördjupar bilden av samhället och verksamheten i medborgarsamhället. Kontakten med skolor i olika länder ökar förmågan att komma till rätta i en globaliserad värld.

Likabehandling och jämlikhet

En lärande organisation ska främja likabehandling och jämlikhet. Medlemmarna ska bemötas och behandlas likvärdigt oberoende av faktorer som hänger samman med personen i fråga²⁹. Likvärdighet betyder inte att alla är likadana. Likabehandling förutsätter både att man garanterar grundläggande rättigheter och möjligheter till delaktighet och att man beaktar individuella behov.

Under grundskoletiden utvecklas elevernas uppfattning om sin egen sexuella identitet och sexualitet. En lärande organisation främjar genom sina värderingar och sin praxis jämställdhet mellan könen och stödjer eleverna i deras identitetsskapande. Undervisningen ska ha ett könssensitivt förhållningssätt. Skolan ska uppmuntra eleverna att upptäcka sina egna möjligheter och att förhålla sig till olika läroämnen, göra val och binda sig till studierna utan könsbundna rollmodeller. Genom val och utveckling av lärmiljöer, arbetssätt och undervisningsmaterial ger man synlighet åt och visar respekt för den mänskliga mångfalden.

Inom den grundläggande utbildningen i Åbo stärks i all verksamhet varje elevs känsla av delaktighet. Det betyder att eleven är en likvärdig medlem i den egna skolgemenskapen, elevens handlingar har betydelse och eleven kan påverka ärenden inom den egna miljön och gemenskapen.

²⁹ Lag om likabehandling (21/2004)

Elevers delaktighet förverkligas också genom representation. Varje klass representeras i elevkårens styrelse. Via representanten förmedlas informationen från varje klass till elevkårens styrelse och från styrelsen till klassen. I elevkårsstyrelsens val tillämpar eleverna ett demokratiskt beslutsfattande.

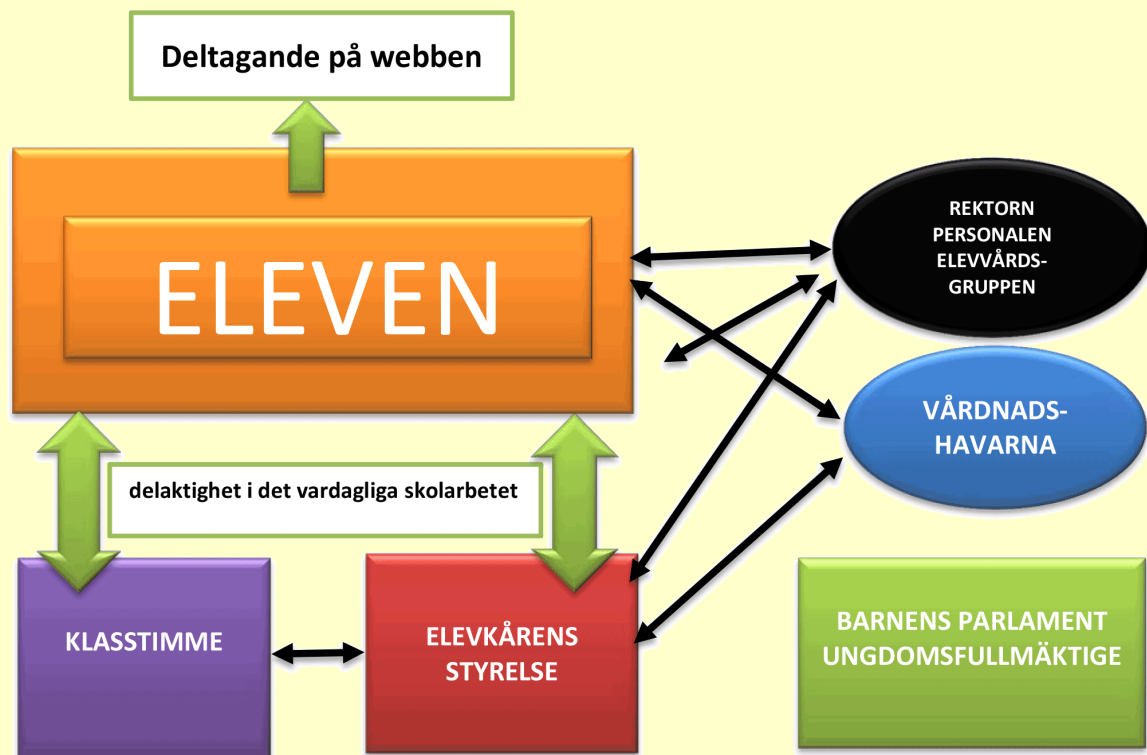
Elevkårens styrelse fungerar i växelverkan med rektorn och skolans övriga personal. Elevkårens styrelse utvecklar och utvärderar tillsammans med de andra eleverna och personalen sin verksamhet med hjälp av en årlig verksamhetsplan och verksamhetsberättelse.

Till elevkårens styrelse väljs åtminstone en ordförande, en sekreterare och en informationsansvarig. Elevkårens representanter deltar i skolans personalmöten och gemensamma elevvårdsmöten alltid då man behöver få elevernas perspektiv på ärenden som behandlas.

Elevkårens styrelse samarbetar med Barnens Parlament och Ungdomsrådet. Samarbetet är interaktivt och informationen förmedlas via elevkårens styrelse till skolorna och klasserna.

Inom den grundläggande utbildningen i Åbo har eleverna under s.k. klasstimmar möjlighet att ta ställning till och påverka saker som berör dem. Varje elev blir hörd och får möjlighet att påverka i den egna klassen. Klasstimmar arrangeras månatligen. Klassläraren och klassföreståndaren ansvarar tillsammans med eleverna för ordnandet av klasstimmar.

I skolans läroplan beskrivs principerna för ordnande av klasstimmar.

Var och en elevs delaktighet baserar sig förutom på det vardagliga skolarbetet även på klasstimmar och elevkårsverksamheten.

Med deltagande på webben menas var och en elevs möjlighet att inverka på gemensamma ärenden genom riksomfattande och lokala kanaler för webbdeltagande.

Ansvar för miljön och en hållbar framtid

En lärande organisation ska i all sin verksamhet fästa uppmärksamhet vid nödvändigheten av en hållbar livsstil. Genom sina val och sitt handlande i vardagen visar skolan ett ansvarsfullt förhållningssätt till miljön. Materialval och handlingsmönster som innebär slöseri med råmaterial, energi och biologisk mångfald ska förändras så att de blir hållbara. Betydelsen av immateriella värden för välbefinnandet och en hållbar livsstil lyfts fram och dessa värden ges tid och synlighet i det dagliga skolarbetet. Eleverna är med och planerar och förverkligar en hållbar vardag.

En lärande organisation ska inte hopp om en bra framtid genom att skapa en kunskapsgrund för eko-social bildning. En realistisk och praktisk attityd till förutsättningarna för en bra framtid stärker utvecklingen till ansvarsfulla medlemmar i gemenskapen, kommuninvånare och medborgare. Det sporrar eleverna att bemöta världens mångfald öppet och nyfiket och att arbeta för en rättvisare och hållbarare framtid.

4.3 Lärmiljöer och arbetssätt

Lärmiljöer

Med lärmiljöer avses de lokaler, platser, grupper och aktiviteter, där studierna och lärandet sker. Lärmiljöer innefattar också redskap, tjänster och material som används i undervisningen. Lärmiljöerna ska stödja elevernas individuella och gemensamma utveckling, lärande och kommunikation³⁰. Alla medlemmar i skolgemenskapen påverkar lärmiljöerna genom sitt agerande. Valfungerande lärmiljöer främjar kommunikation, delaktighet och kollaborativt kunskapsbyggande. De ger också möjlighet till aktivt samarbete med ansvariga lärare eller sakkunniga.

Målet med utveckling av lärmiljöerna är att de bildar en mångsidig och flexibel pedagogisk helhet. När man utvecklar lärmiljöerna ska man beakta olika läroämnes specialbehov. Lärmiljöerna ska ge möjlighet till kreativa lösningar samt till att analysera och undersöka företeelser ur olika perspektiv. Dessutom ska man när man utvecklar och väljer lärmiljöer beakta att eleverna tillägnar sig nya kunskaper och färdigheter också utanför skolan.

Utrymmena ska utvecklas, planeras, utformas och användas så att de är ergonomiska, ekologiska, estetiska och tillgängliga, ljusa, trivsamma, välordnade och rena, de akustiska förhållandena är goda och inomhusluften av god kvalitet. Skolans utrymmen, inklusive möbler, utrustning och redskap ska ge möjlighet att stödja den pedagogiska utvecklingen av undervisningen och elevernas aktiva deltagande. Målet är att eleverna ska ha tillgång till utrymmen, redskap, material

³⁰ Statsrådets förordning (422/2012) 4 §

och bibliotekstjänster så att de också har möjlighet att studera självständigt. Utöver skolans utrymmen och skolgården ska naturen och den byggda miljön användas i undervisningen. Bibliotek, motions-, konst- och naturcenter, muséer och många andra samarbetsparter erbjuder mångsidiga lärmiljöer.

Informations- och kommunikationstekniken är en viktig del av mångsidiga lärmiljöer. Elevernas delaktighet och förmåga att arbeta kollaborativt ska stärkas och elevernas personliga lärtigar stödjars med hjälp av digitala verktyg. När man utvecklar lärmiljöerna ska man beakta den mångformiga mediekulturen. Nya digitala verktyg ska tas i bruk för att främja och stödja lärandet. Elevernas egna digitala verktyg kan användas som stöd för lärandet enligt vad man kommer överens med vårdnadshavarna. Samtidigt säkerställer man att alla elever har möjlighet att använda digitala verktyg.

Erfarenheter och upplevelser av att lyckas i olika miljöer och lärsituationer sporrar eleverna att utveckla sina kunskaper. Eleverna ska delta i utvecklingen av lärmiljöerna. Lärmiljöerna ska planeras utifrån elevernas individuella behov.³¹ På det viset kan man förebygga behovet av särskilt stöd för lärande och skolgång. Lärmiljöer som skräddarsys utifrån behovet av stöd kan utgöra en del av en elevs planerliga stöd.

Lärmiljöerna ska utvecklas med beaktande av varje elevs och hela skolans totala välbefinnande. Miljöerna ska vara trygga och hälsosamma och främja elevernas sunda utveckling och välbefinnande i enlighet med deras ålder och förutsättningar³². Eleverna ska lära sig att handla på ett ansvarsfullt och tryggt sätt i alla lärmiljöer. Arbetsro och en vänlig och lugn atmosfär stödjer lärandet.

Åbo stad ser till att skolornas utrymmen är trygga och trivsamma. Utrustningen och möbleringen stöder ett läroplansenligt lärande, de är lätta för användarna att omvandla på olika sätt, och de stöder innovation, växelverkan, och ett kollaborativt kunskapsbyggande.

Också utomstående aktörer kan anordna verksamhet i skolans utrymmen, t.ex. fritidssektorns eller tredje sektorns klubb-, eftermiddags- eller kulturverksamhet eller Arbetarinstitutets fria bildningsverksamhet. På motsvarande sätt kan skolorna använda sig av utrymmen och personalkompetens från de andra sektorerna vid Åbo stad, t.ex. Äventyrsparken, Vimma och andra utrymmen för ungdomsverksamhet; naturcentret, biblioteken, motionsutrymmen, och konstinstitutioner.

³¹ Statsrådets förordning (422/2012) 4 §

³² Statsrådets förordning (422/2012) 4 §

Skolans samarbetsparter är en del av skolans lärmiljö. Samarbetet grundar sig på öppenhet, förtroende, en fördomsfri attityd och på en sammanslagning av resurser till förmån för den gemensamma målgruppen.

Skolans samarbetsnätverk beskrivs i skolans läsårsplan.

Åbo erbjuder unika möjligheter att utvidga lärmiljön till urban miljö, landsbygdsmiljö, och havsmiljö. Lärmiljöerna utsträcker sig även till olika kulturformer, till samhälleligt beslutsfattande, företags- och näringsliv samt till arbetsliv. Lärandet anknyts till verkliga fenomen och aktörer både lokalt och globalt. Inom den grundläggande utbildningen i Åbo finns en plan, Upplevelsestigen, som baserar sig på mångsidig kompetens och som stöder utvidgningen av lärmiljöer.

Upplevelsestigen beskrivs närmare i kapitel 3.3.

Lärmiljöerna utvidgas med hjälp av informations- och kommunikationsteknik. Eleven använder tekniken mångsidigt, som verktyg för det egna lärandet. Skolorna förverkligar Bildningssektorn vid Åbo stads IKT-undervisningsplan 2016-2020. [\(Stödmaterial\)](#)

Arbetsätt

Utgångspunkt för valet av arbetsätt är de mål som ställts upp för undervisningen samt elevernas behov, förutsättningar och intressen. Varierande arbetsätt stödjer och styr såväl undervisningsgruppens som den enskilda elevens lärande. Arbetsätt som lämpar sig för olika åldrar och olika undervisnings- och lärsituationer ska användas i undervisningen. Genom mångsidiga arbetsätt och bedömningsmetoder får eleverna möjlighet att visa sina kunskaper på olika sätt. Vid val av arbetsätt ska man sträva efter att identifiera och förändra könsbundna attityder och rutiner.

Mångsidiga arbetsätt bidrar till glädje i lärandet och till att eleverna upplever att de lyckas samt stödjer kreativ verksamhet som är karakteristisk för olika åldrar. Erfarenhetsbaserade och aktiverande arbetsätt samt rörelse och användningen av olika sinnen berikar lärandet och stärker motivationen. Också arbetsätt som stödjer självreglering och känslan av att höra till gruppen stärker motivationen. Drama och andra konstnärliga uttrycksformer hjälper eleverna att lära känna sig själva och att utvecklas till kreativa människor med sund självkänsla. Det ger eleverna förutsättningar att uttrycka sig mångsidigt och kommunicera konstruktivt med olika människor och grupper. Genom valet av arbetsätt kan man också stödja kollaborativt lärande, där kunskap och förståelse byggs upp genom interaktion med andra. Eleverna ska få agera i olika roller, dela uppgifter med varandra och ta ansvar för både individuella och gemensamma mål.

Vid val av arbetsätt ska olika läroämnens särdrag och utvecklingen av mångsidig kompetens beaktas. Genom att använda arbetsätt som är typiska för olika läroämnen hjälper man eleverna att både strukturera sina kunskaper och tillägna sig färdigheter. Viktiga färdigheter med tanke på lärandet är förmåga att söka, behandla, analysera, presentera, tillämpa, kombinera, bedöma och skapa information. Undersökande och problembaserat arbete, lek, användning av fantasi och

konstnärlig verksamhet utvecklar abstrakta och metodiska kunskaper, kritiskt och kreativt tänkande och förmåga att tillämpa sina kunskaper.

Differentiering i undervisningen ska styra valet av arbetssätt. Differentieringen ska grunda sig på kännedom om eleverna och vara ett centralt pedagogiskt perspektiv i all undervisning. Differentiering berör studiernas omfattning och djup, arbetsrytm, arbetsgång och elevernas olika sätt att lära sig. Differentieringen ska utgå från elevens behov och möjligheter att själv planera sina studier, att välja olika arbetssätt och studera i egen takt. Elevernas individuella olikheter och skillnader i elevernas utveckling ska också beaktas vid valet av arbetssätt. Genom differentiering stödjer man elevens självkänsla och motivation och tryggar arbetsron. Differentiering bidrar också till att förebygga behov av stöd.

Även en helhetsskapande undervisning styr valet av arbetssätt. Helhetsskapande undervisning behandlas i det följande underkapitlet 4.4.

En mångsidig och ändamålsenlig användning av informations- och kommunikationsteknik ökar elevernas möjligheter att utveckla sitt arbete och sin förmåga att skapa nätverk. Det ökar deras förmåga att söka, behandla och producera information på ett kreativt, självständigt, interaktivt och kritiskt sätt. Vid valet av arbetssätt ska man använda sig av de möjligheter som spel och spelifiering erbjuder.

Läraren ska välja arbetssätt i samråd med eleverna och handleda dem i synnerhet i användningen av nya arbetssätt för att de på så sätt ska bli mera självständiga och målinriktade i sitt sätt att arbeta. Förmågan att lära sig lära utvecklas bäst när läraren också uppmuntrar eleverna att planera och utvärdera sina arbetssätt. Det motiverar och hjälper eleverna att ta ansvar för lärandet och arbetet i skolgemenskapen. Gemensam reflektion kring mål och bedömningsgrunder förbinder till målmedvetet arbete.

4.4 Helhetsskapande undervisning och mångvetenskapliga lärområden

Helhetsskapande undervisning är en viktig del av den verksamhetskultur som stödjer pedagogisk enhetlighet i den grundläggande utbildningen. Målet är att göra det möjligt att förstå förhållandet mellan olika fenomen och på vilket sätt de är beroende av varandra. Helhetsskapande undervisning ger eleverna bättre möjligheter att kombinera kunskaper och färdigheter från olika vetenskapsgrenar och att i växelverkan med andra strukturera dem till meningsfulla helheter. Arbetsperioder då eleverna undersöker helheter och kombinerar och undersöker olika vetenskapsgrenar ger dem möjlighet att tillämpa sina kunskaper och får dem att känna sig delaktiga i att bygga upp gemensam kunskap. Detta stärker elevernas förmåga att uppfatta vilken betydelse det som de lär sig i skolan har för det egna livet och den egna gruppen och i ett vidare perspektiv för samhället och mänskligheten. Samtidigt får eleverna redskap för att vidga och strukturera sin världsbild.

Helhetsskapande undervisning förutsätter ett pedagogiskt grepp, som rör både undervisningens innehåll och arbetsmetoder, där man inom undervisningen i varje läroämne och i synnerhet över läroämnegränserna studerar olika teman eller företeelser i den verkliga världen som helheter.

Omfattningen och sättet på vilket man förverkligar helhetsskapande undervisning kan variera beroende på elevernas behov och målen för undervisningen. Undervisningen kan t.ex. genomföras genom att

- samma tema studeras parallellt i två eller flera läroämnen samtidigt
- innehåll som hör till samma tema delas in i perioder som följer på varandra
- ordna aktiverande evenemang såsom temadagar, olika tillställningar, kampanjer, studiebesök och lägerskolor
- planera mångvetenskapliga lärområden som omfattar en längre period och flera läroämnen och som kan innehålla ovannämnda helhetsskapande metoder
- skapa helheter där många läroämnen samverkar
- erbjuda samordnad undervisning, så att all undervisning är helhetsbaserad såsom i förskoleundervisningen.

För att kunna garantera att alla elever har möjlighet att ta del av arbete med lärområden och att få undersöka det som de är intresserade av ska utbildningsanordnaren se till att elevernas studier innehåller minst ett mångvetenskapligt lärområde per läsår. Om de mångvetenskapliga lärområdenas mål och innehåll och om hur de förverkligas ska beslutas i den lokala läroplanen och preciseras i skolans läsårsplan. Den tidsmässiga omfattningen av ett lärområde ska planeras så att eleverna har tid att fördjupa sig i innehållet och att arbeta målinriktat, mångsidigt och uthålligt. I den lokala läroplanen och i läsårsplanen kan man också besluta om andra sätt att göra undervisningen mera helhetsskapande.

De mångvetenskapliga lärområdena ska främja den grundläggande utbildningens mål och i synnerhet utvecklingen av mångsidig kompetens. Innehållet i lärområdena ska planeras lokalt så att de återspeglar de principer för verksamhetskulturen som beskrivs i kapitel 4.2.

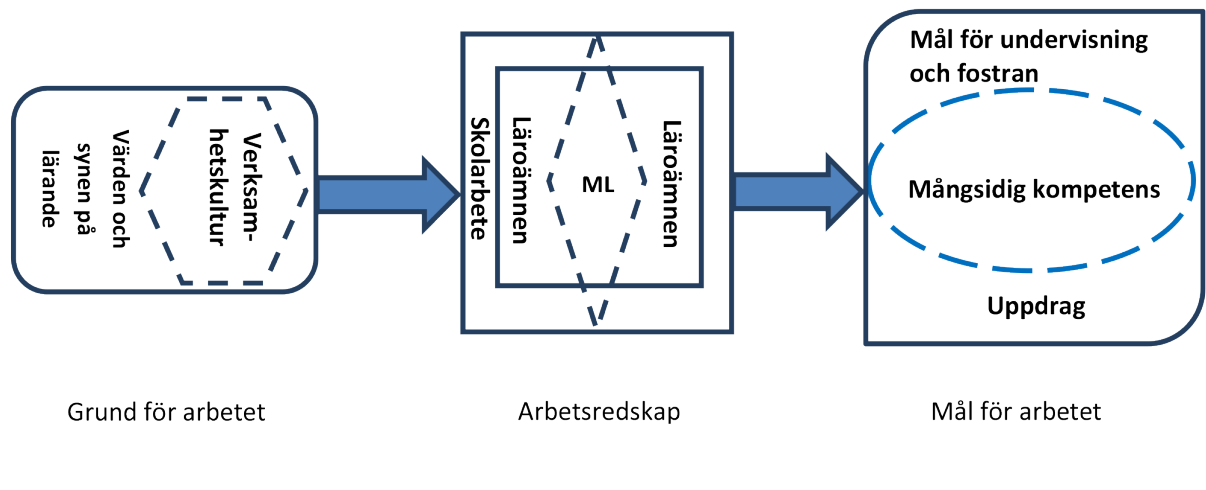
De mångvetenskapliga lärområdena ska planeras och genomföras utgående från de lokala resurserna och möjligheterna. Lärområdena erbjuder ett bra tillfälle för samarbete mellan skolan och det övriga samhället. Lärarnas och elevernas motivation ökar när de ämnen som behandlas har lokal anknytning, är aktuella och har samhällig betydelse. Det är viktigt att eleverna deltar i planeringen. Syftet med lärområdena är att konkret behandla sådant som ingår i och som vidgar elevernas erfarenhetsvärld, varvid målet är att

- stärka elevernas delaktighet och ge dem möjligheter att vara med och planera målen, innehållet och arbetssätten i studierna
- lyfta fram frågor som eleverna upplever som viktiga och skapa tillfällen att behandla och påverka dem
- öka elevernas möjligheter att studera i olika grupper och med elever i olika åldrar och att arbeta med många olika vuxna
- ge eleverna möjligheter att kombinera lärande utanför skolan med skolarbetet
- ge utrymme för intellektuell nyfikenhet, upplevelser och kreativitet samt skapa många olika slag av kommunikations- och språksituationer
- göra det möjligt att tillämpa kunskaper och färdigheter i praktiken och ge övning i att handla i enlighet med en hållbar livsstil
- sporra eleverna att handla på ett sätt som gynnar skolgemenskapens och samhällets bästa.

Planeringen och förverkligandet av mångvetenskapliga lärområden förutsätter samarbete mellan läroämnen som representerar olika perspektiv samt att skolans övriga verksamhet utnyttjas. Alla läroämnen ska i tur och ordning delta i genomförandet av ett lärområde på det sätt som respektive lärområde förutsätter. Innehållet i lärområdena ska väljas enligt principerna för verksamhetskulturen och så att det intresserar eleverna och lämpar sig för samarbete mellan läroämnen och lärare. I studierna utnyttjas de infallsvinklar, begrepp och metoder som är kännetecknande för de olika läroämnena.

Eleverna ska ges respons under den tid man arbetar med lärområdet och deras kunskaper och färdigheter ska beaktas i den verbala bedömningen eller när man ger vitsord i de läroämnena som varit involverade i lärområdet.

Mångvetenskapliga lärområden (ML) är helhetsskapande studieperioder som grundar sig på samarbete mellan läroämnena. Lärområdena ska avspegla skolans värden och syn på lärande. De ska återspegla principerna för utvecklandet av verksamhetskulturen i den grundläggande utbildningen och stödja utvecklingen av mångsidig kompetens.

Den pedagogiska enhetligheten förverkligas genom helhetsskapande undervisning, teman, och så att eleverna bekantar sig med det nya stoffet inom flera läroämnen så att gränserna mellan olika läroämnen suddas ut.

Mångvetenskapliga lärområden kan förverkligas genom upplevelsestigen. Den stöder helhetsskapande undervisning.

I skolans läroplan beskrivs målen för utvecklandet av skolans verksamhetskultur, lärmiljöer och arbets sätt. Därutöver beskrivs gemensam praxis, samarbetet och praktiska handlingsmodeller.

I skolans lärsplan beskrivs de två mångvetenskapliga lärområdena som årligen förverkligas, deras omfattning, de läroämnen som ingår samt elevernas delaktighet. Dessutom beskrivs lärområdenas mål, innehåll och bedömningspraxis samt hur man följer upp, utvärderar och utvecklar genomförandet. (I **stödmaterialet** finns exempel på teman för mångvetenskapliga lärområden).

KAPITEL 5 SKOLARBETE SOM FRÄMJAR LÄRANDE OCH VÄLBEFINNANDE

5.1 Gemensamt ansvar för skoldagen

Värdegrunden, synen på lärande och verksamhetskulturen ska genomsyra det praktiska skolarbetet. Skolarbetet ska främja målen för undervisning och fostran och bidra till att den grundläggande utbildningens uppdrag genomförs. Man ska skapa förutsättningar för elevernas välbefinnande, utveckling och lärande och se till att skolarbetet och samarbetet löper smidigt. De dagliga rutinerna i skolan ska också främja en hållbar livsstil.

Utgångspunkten är gemensamt ansvar för och omsorg om en bra och trygg skoldag för alla. Det fostrande arbetet och att främja välbefinnande åligger alla vuxna i skolan, oberoende av deras arbetsuppgift. Alla elevers behov, förutsättningar och styrkor ska beaktas i skolarbetet. Samarbete med vårdnadshavarna och andra parter bidrar till att det lyckas.

Varje elev har alla skoldagar rätt till undervisning enligt läroplanen, handledning, elevvård och stöd samt till en trygg lärmiljö³³. Utbildningsanordnaren ansvarar för att elevernas rättigheter tillgodoses och skapar förutsättningar för skolarbete som främjar detta. Skolans ledning har det praktiska ansvaret för lösningar i anslutning till undervisningen, handledningen, elevvården och stödarrangemangen i skolan, i alla årskurser och i alla läroämnen. Det inkluderar också att

³³ Lag om grundläggande utbildning 30 § 1 mom. och Lag om grundläggande utbildning 29 § 1 mom. (1267/2013)

förebygga problem och att identifiera och eliminera hinder för växande och lärande i skolan. Varje lärare har ansvar för verksamheten, lärandet och välbefinnandet i sin undervisningsgrupp. Läraren ska påverka dessa genom sina pedagogiska lösningar och sitt sätt att handleda. Till lärarens uppgift hör att följa med och främja elevernas lärande, arbete och välbefinnande, att värdesätta och rättvist bemöta varje elev, att upptäcka eventuella svårigheter i god tid samt att handleda och stödja eleverna. Läraren ska se till att elevernas rätt till handledning samt stöd för lärande och elevvård tillgodoses. Det förutsätter kommunikation med eleverna och vårdnadshavarna, samarbete mellan lärarna och i synnerhet samarbete med elevvårdspersonalen.

Eleverna har också ett eget ansvar som medlemmar i skolgemenskapen. Det innebär att regelbundet delta i skolarbetet, att vara hygglig och bemöta sina skolkamrater och de vuxna i skolan med respekt och att följa gemensamma regler. Att respektera andra människors integritet, arbete och arbetsro och sköta överenskomna uppgifter är nödvändigt i skolarbetet. Lagen förpliktar eleverna att delta i den grundläggande utbildningen, att utföra sina uppgifter samvetsgrant och att uppträda sakligt³⁴. En elev kan endast av särskilda skäl tillfälligt befrias från undervisning³⁵. Hemmet och skolan ska tillsammans handleda eleven att agera i enlighet med lagen och stödja eleven i hans ansträngningar. Det är skolans uppgift att ingripa vid frånvaro och hjälpa eleven att lyckas i sitt skolarbete.

Skolans personal främjar tryggheten i skolan. Skolans säkerhetsplan uppdateras årligen som ett samarbete mellan den säkerhetsansvariga och skolans övriga personal. I början av varje läsår gör skolans personal sig förtrogen med det innehåll som beskrivs i säkerhetsplanen samt med författningar som berör dataskydd och sekretess.

Skolans ordningsregler utarbetas som ett samarbete mellan skolans personal, elever och vårdnadshavare. Ett tillräckligt antal rastvakter finns tillgängliga under rasterna och deras synlighet förstärks med hjälp av reflexvästar.

³⁴ Lag om grundläggande utbildning 35 § 2 mom.

³⁵ Lag om grundläggande utbildning 35 § 1 mom.

Skolgemenskapen förbinder sig till att förebygga mobbning och till att ingripa i mobbningsfall. Skolorna kan använda sig av bl.a. det mobbningsförebyggande KIVA skola-programmet. Skolan bokför alla allvarliga mobbningsfall, våldsamma situationer och hot på en separat blankett (Stödmaterial).

Alla vuxna inom skolgemenskapen ansvarar för att elevens skoldag är hälsofrämjande och trygg, de vuxna är skyldiga att hjälpa i en förstahjälpsituation.

Långtidssjuka elever stöds i sin egenvård under skoldagens gång. Eleven, vårdnadshavarna, skolans representanter, skolhälsovården och/eller aktörer inom specialistsjukvården kommer skilt från fall till fall överens om arbets- och ansvarsfördelning samt arbetsmetoder. Informationen bokförs i elevens plan för lärande eller individuella plan (IP). Som stöd för en långtidssjuk elevs vård i skolan används skilda anvisningar (Stödmaterial) eller t.ex. Social- och hälsovårdsministeriets anvisningar för vård av diabetes under skoldagen. Den information om elevens hälsa och säkerhet som är nödvändig för anordnande av undervisningen delges till de vuxna som arbetar med eleven.

5.2 Samarbete

Undervisningsväsendet och skolan ska bedriva mångsidigt samarbete för att garantera enhetlighet och kvalitet i den grundläggande utbildningen, öka öppenheten i verksamheten och stödja elevernas lärande och växande. Samarbete behövs även för att garantera mångsidiga lärmiljöer, trygghet, säkerhet och välbefinnande i skolan. Samarbetet ska vara systematiskt och utvärderas i samråd med skolans samarbetspartner.

Elevernas delaktighet

Skolarbetet ska ordnas så att det grundar sig på elevernas delaktighet och på att eleverna blir hörda i skolarbetet. Läraren ska se till att eleverna får erfarenheter av samarbete och demokratisk verksamhet i sin egen undervisningsgrupp, i skolan och närmiljön och i olika nätverk.

Delaktigheten stärks på ett naturligt sätt när eleverna deltar i planeringen av sitt skolarbete och arbetet i den egna gruppen. Elevernas insats är viktig vid planeringen av de mångvetenskapliga lärområdena. Eleverna ska också uppmuntras att påverka planeringen och utvecklandet av skolans gemensamma verksamhet och lärmiljöer. Eleverna ska ges möjlighet att delta i beredningen av läroplanen, planerna som anknyter till läroplanen och skolans ordningsregler³⁶. Eleverna ska också vara med och utvärdera och utveckla skolans samarbete.

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska skolan ha en elevkår som består av skolans elever. Elevkåren och dess organ har som uppgift att främja samarbetet mellan eleverna och öka elevernas påverkningsmöjligheter och delaktighet.³⁷ Elevkåren ska sporra eleverna att framföra sina åsikter, att vara aktiva och påverka egna och gemensamma ärenden. Elevkåren, liksom andra

³⁶ Lag om grundläggande utbildning 47 a § 1 mom. (1267/2013)

³⁷ Lag om grundläggande utbildning 47 a § 2 mom. (1267/2013)

strukturer och verksamhetssätt som stödjer delaktighet i skolan och kommunen, erbjuder möjligheter att träna demokrati i praktiken.

I varje skola representeras eleverna av en elevkårsstyrelse bestående av elever. Styrelsen handleds av elevkårshandledaren. Elevkårer i skolor med åk 1-6 deltar i Barnens parlament i Åbos stormöten. Elevkårerna i skolor med åk 7-9 samarbetar på motsvarande sätt med Åbo Ungdomsfullmäktige.

Skolorna kan ordna fadderelevs- och vänelevsverksamhet som stöder elevernas delaktighet.

Samarbete mellan hem och skola

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska undervisningen genomföras i samarbete med hemmen³⁸. Genom samarbetet stöds undervisningen och fostran så att varje elev får undervisning, handledning och stöd enligt sin utvecklingsnivå och sina behov. Samarbetet främjar elevernas sunda växande och utveckling. Vårdnadshavarnas delaktighet och deras möjlighet att vara med i skolarbetet och utveckla det är en central del av skolans verksamhetskultur. Hemmets och skolans fostringssamarbete ökar elevens, klassens och hela skolans välbefinnande och trygghet.

Vårdnadshavaren har det primära ansvaret för sitt barns fostran. Vårdnadshavaren ska också se till att läroplikten fullgörs. Enligt lagen om grundläggande utbildning kan läroplikten fullgöras genom att eleven deltar i undervisning eller på annat sätt inhämtar de kunskaper som motsvarar den grundläggande utbildningens lärokurs.³⁹ Skolan ska stödja hemmens fostrande uppgift och svara för elevens undervisning och fostran i skolan.

Utbildningsanordnaren ansvarar för att utveckla förutsättningarna för samarbete mellan hem och skola. Utgångspunkter för samarbetet är förtroende, jämlikhet och ömsesidig respekt. I samarbetet ska familjernas mångfald samt behov av information och stöd beaktas. För ett lyckat samarbete förutsätts att skolans personal är aktiv och har personlig kontakt med vårdnadshavarna och att kommunikationen i övrigt är mångsidig. Samarbetet mellan hem och skola ska ske såväl på kollektiv nivå som på individnivå.

För att kunna uppfylla sin fostrande uppgift, måste vårdnadshavarna få information om hur deras barns lärande och växande framskrider och om eventuell frånvaro⁴⁰. Centrala frågor som gäller undervisningen, till exempel läroplanen, målen för lärandet, lärmiljöer och arbetssätt, stöd för

³⁸ Lag om grundläggande utbildning 3 § 3 mom.

³⁹ Lag om grundläggande utbildning 26 § 1 mom. (477/2003)

⁴⁰ Lag om grundläggande utbildning 26 § 2 mom. (477/2003)

lärandet och elevvård, bedömning och betyg samt om val i samband med studierna och om olika evenemang under läsåret ska diskuteras med vårdnadshavarna. Det är viktigt med uppmuntrande meddelanden som beskriver elevens lärande och utveckling i positiva ordalag. När vårdnadshavarna regelbundet får information, kan de för sin del stödja sina barn i deras lärande och skolgång. Särskilt viktigt är samarbetet vid övergångarna mellan skolstadierna och vid planering och genomförande av stöd för lärande och skolgång. Utöver personliga möten och gruppmöten ska även informations- och kommunikationsteknik utnyttjas i samarbetet.

Vårdnadshavarna ska ges möjligheter att tillsammans med skolans personal och elever bekanta sig med skolans vardag och att delta i planeringen, utvärderingen och utvecklingen av målen för skolans verksamhet och fostrande arbete. En gemensam diskussion om värderingar lägger grund för ett gemensamt fostringsarbete. Samarbetet mellan hem och skola främjar också kontakten vårdnadshavarna emellan och lägger grund för föräldraföreningsverksamhet. Nätverk bland föräldrarna och gemensamma aktiviteter stärker gemenskapen och stödjer lärarnas och skolans arbete.

Vårdnadshavarna är viktiga samarbetsparter i utvecklandet av skolans verksamhet. Samarbetet mellan hemmet och skolan förstärks t.ex. genom utvecklings- och utvärderingssamtal, genom föräldramöten, föräldrakvällar och föräldraforum, genom hem- och skoldagar samt genom skolans fester och händelser. Skolan delger aktivt information om saker som berör barnets skolgång och lärande. Vårdnadshavaren ansvarar för att kontinuerligt följa med sitt barns skolgång samt för att handla i samarbete med skolan.

I skolans läroplan beskrivs de centrala målsättningarna och organiseringspraxisen för samarbetet mellan hemmet och skolan.

I skolans läsårsplan preciseras de arbetsmetoder som används.

Skolans interna samarbete och samarbete med andra parter

Ett gott samarbete inom personalen bidrar till att målen för undervisning och fostran ska uppnås. Skolarbetet ska ordnas på ett ändamålsenligt och flexibelt sätt genom samarbete och arbetsfördelning. Samarbete mellan vuxna, såsom kompanjonlärarskap, ger också eleverna en bild av skolan som en lärande organisation. Samarbete behövs i synnerhet vid planering och genomförande av de mångvetenskapliga lärområdena, vid bedömning och stöd för lärande samt inom elevvården.

Skolorna ska också samarbeta med varandra. Målet är att främja att undervisningen är enhetlig och utvecklas samt att stärka personalens kompetens. Samarbete behövs vid övergångarna i den grundläggande utbildningen och när eleverna flyttar från en skola till en annan. Ofta förutsätter

även undervisningen för olika språk- och kulturgrupper, stöd för lärandet och smidig elevvård ett gott samarbete mellan skolorna. Medverkan i lokala, nationella och internationella nätverk stödjer den pedagogiska utvecklingen.

För att trygga en enhetlig lärtig ska skolan samarbeta med småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen samt gymnasierna och yrkesläroanstalterna. Ett gott samarbete med klubb- samt morgon- och eftermiddagsverksamheten främjar elevernas välbefinnande. Samarbete med ungdoms-, biblioteks-, idrotts- och kulturväsendet, polisen samt församlingar, organisationer, företag och andra aktörer i närmiljön såsom naturskolor, museer och ungdomscentraler bidrar till mångsidigare lärmiljöer och stödjer skolans fostrande uppdrag.

Skolans interna samarbete utvecklas så att kompanjonlärarskap får en större betydelse. Det betyder att två eller flera lärare tillsammans planerar, genomför och utvärderar undervisningen och hur målsättningarna och inläringen har uppnåtts. Även skolgångshandledaren kan vara en del av samarbetsteamet. Inom teamet kommer man överens om en gemensam målsättning, man ser till att arbetsfördelningen är jämlik, och man kommer överens om de arbetsmetoder som ska användas.

Varje gång då en lärare byts delger den föregående läraren till den nya läraren sådan information som är nödvändig för att ordna undervisningen, så att det stöd som eleven får fortgår utan avbrott även under övergångsskedet.

Vid utvecklandet av skolans verksamhetskultur betonas samarbetets betydelse för eleverna enligt modellen för en lärande organisation.

Stöd vid övergångsskedet mellan förskola och den grundläggande utbildningen

Elever i förskolan bekantar sig med nybörjarundervisningens verksamhet tillsammans med elever inom samarbetskolans nybörjarundervisning. Nybörjarundervisningens lärare får samtidigt möjlighet att bekanta sig med sina blivande elever.

Samarbetet med förskolan och nybörjarundervisningen sker under regelbundet ordnade planeringsmöten. På mötena planeras det kommande läsårets gemensamma händelser.

Gemensamma fester och tillställningar ordnas under läsåret.

I skolans läsårsplan beskrivs en plan för den gemensamma verksamheten och samarbetet mellan förskola och nybörjarundervisning.

Stöd i övergångsskedet mellan årskurs två och tre

På våren under årskurs två granskas beslutet om särskilt stöd. Då informeras också elever och vårdnadshavare om nya läroämnena och andra ärenden i anslutning till övergångsskedet.

Stöd i övergångsskedet mellan årskurs sex och sju

På våren i årskurs sex granskas beslutet om särskilt stöd.

Vid övergången till åk 7 samarbetar skolornas rektorer, speciallärare, elevhandledare samt klasslärare och klassföreståndare med målet att trygga en enhetlig lärstig för eleven. Högstadieskolan presenterar på våren före övergången till åk 7 sin verksamhet för sjätteklassarna och deras vårdnadshavare. När elevantagningen är gjord ordnas en besöksdag för eleverna i högstadieskolan. I början av årskurs sju fästs speciellt stor vikt vid de nya elevernas anpassning till gruppen. Under hösten kallar klassföreståndaren varje elev och hans vårdnadshavare till ett utvecklingssamtal.

I skolans läroplan beskrivs samarbetet i övergångsskedet mellan årskurs sex och sju. Beskrivningen utarbetas som ett samarbete mellan de parter som deltar i övergången.

Stöd i övergångsskedet mellan den grundläggande utbildningen och andra stadiet

Vid övergången till fortsatta studier för elevhandledaren och studiehandedaren på andra stadiet ett ömsesidigt och vid behov yrkesövergripande samarbete.

De unga för vilka valet av fortsatta studier inte ännu har klarnat har möjlighet att delta i skolbesök. Målet med skolbesöken är att ge de unga information om den bransch som intresserar dem. Valet av studieområde ska helst klarna före ansökningen till fortsatta studier. Detta underlättas bl.a. genom att den unga får bekanta sig med studier inom olika områden.

Även övergångsskedets handledare stöder övergången till andra stadiet. Handedaren fungerar i samarbete med elevhandledaren och stöder de elever som behöver exceptionellt mycket stöd vid övergången till andra stadiet.

I skolans handledningsplan eller läsårsplan kan beskrivningen av varje övergångsskede preciseras.

5.3 Fostrande samtal och disciplinära åtgärder

Den som deltar i utbildning har rätt till en trygg studiemiljö, arbetsro och ostörda studier. Skolan kan påverka arbetsron på många sätt, främst genom utveckling av verksamhetskulturen, samarbete, gemensamt ansvar och omsorg. Genom att utveckla pedagogiska lösningar och bygga upp en atmosfär som präglas av förtroende och omsorg skapas förutsättningar för en bra arbetsro. För att trygga arbetsron och ta itu med olämpligt uppförande har utbildningsanordnaren också rätt att använda fostrande samtal och olika disciplinära åtgärder.

Om förfaringssätten vid fostrande samtal och disciplinära åtgärder regleras i lagen om grundläggande utbildning.⁴¹

Fostrande samtal används som första åtgärd för att ta itu med en elevs olämpliga uppförande. Syftet med samtalet är att tillsammans med eleven specificera den gärning eller försummelse som föranlett åtgärden, höra eleven, utreda orsakerna till och konsekvenserna av uppförandet i mera omfattande utsträckning samt fundera över hur situationen kan förbättras. Avsikten med åtgärden är att komma fram till hur elevens uppförande i skolan och elevens välbefinnande kan förbättras. Utbildningsanordnaren beslutar i hurdana fall fostrande samtal används.

Disciplinära åtgärder är enligt lagen om grundläggande utbildning kvarsittning, skriftlig varning och avstängning för viss tid. En elev som stör undervisningen kan uppmanas att lämna klassrummet eller det rum där undervisningen ges, eller en skoltillställning. En elev kan dessutom förvägras rätt att delta i undervisningen för högst den återstående arbetsdagen, om eleven uppför sig våldsamt eller hotfullt och hotar säkerheten för en annan elev eller person eller om undervisningen eller därtill hörande verksamhet försvåras orimligt mycket på grund av elevens störande beteende.⁴²

Lagen om grundläggande utbildning förpliktar utbildningsanordnaren att i samband med läroplanen utarbeta en plan och anvisningar om användningen av fostrande samtal och disciplinära åtgärder och förfaringssätt⁴³. Syftet med planen är att se till att förfaringssätten är lagenliga och enhetliga och att eleverna behandlas jämlikt. Planen bidrar också till att skolans ordningsregler följs.

Utbildningsanordnaren ska se till att varje skola har en plan för användningen av fostrande samtal och disciplinära åtgärder. Planen kan utarbetas gemensamt för alla utbildningsanordnarens skolor eller så att planens struktur och de centrala gemensamma riktlinjerna ingår i den lokala läroplanen och planen sedan preciseras skolvis. Den skolvisa planen kan utarbetas separat eller inkluderas i den eventuella skolvisa läroplanen.

Vid utarbetandet av planen är det viktigt att notera att endast disciplinära åtgärder som nämns i lagen får användas och att man vid användningen av disciplinära åtgärder ska iaktta de allmänna rättsskyddsprinciperna inom förvaltningen. Användningen av åtgärder ska grunda sig på sakliga, allmänt godtagbara och objektiva skäl. Konsekvenserna av likartade gärningar ska vara de samma, oberoende av gärningsman, dock så att upprepade gärningar kan anses som en försvårande omständighet. De disciplinära konsekvenserna ska stå i proportion till gärningen. Också elevens ålder och utvecklingsstadium ska beaktas. Disciplinära åtgärder får inte användas på ett sätt som kränker eller förolämpar eleven.

Utbildningsanordnaren beslutar om vilka parter som ska delta i utarbetandet och beredningen av planen. Eleverna ska enligt lagen ges möjlighet att delta i beredningen av planen⁴⁴. Samarbete

⁴¹ Lag om grundläggande utbildning 35 a § (1267/2013) samt 36 § (477/2003) och 36 a § (1267/2013)

⁴² Lag om grundläggande utbildning 36 § (477/2003) och 36 a - 36 i § (1267/2013)

⁴³ Lag om grundläggande utbildning 29 § (1267/2013)

⁴⁴ Lag om grundläggande utbildning 47 a § (1267/2013)

med vårdnadshavarna och företrädare för bland annat social- och hälsovården stödjer genomförandet av planen. Personalen och elevkåren ska höras innan planen godkänns eller uppdateras.

Fostrande samtal används som första åtgärd för att ta itu med en elevs olämpliga uppförande. Läraren eller rektorn kallar eleven till fostrande samtal. Vid det fostrande samtalet specificerar man tillsammans med eleven den handling eller försummelse som föranlett åtgärden. Vid behov utreds orsakerna till och konsekvenserna av uppförandet i mera omfattande utsträckning samt begrundas hur elevens beteende och välmående kan förbättras. Samtalet hålls av den lärare som har kallat eleven till fostrande samtal, eller av rektorn. Läraren/rektorn bokför samtalet i Wilma-systemet. Vårdnadshavaren ska informeras om och denne ska reserveras möjlighet att delta i det fostrande samtalet eller i en del av det ifall det med beaktande av förseelsens natur anses vara nödvändigt.

I skolans läroplan ingår en plan för hur fostrande samtal och disciplinära åtgärder används. I planen beskrivs hur elever, vårdnadshavare och andra samarbetsparter informeras om planen, skolans ordningsregler och lagstiftningen gällande disciplinära åtgärder. Planen beskriver också hur elever, vårdnadshavare och skolans personal utvärderar planens genomförande.

Den ovannämnda planen kan preciseras i skolans läsårsplan.

5.4 Olika sätt att anordna undervisningen

Undervisningen ska ordnas med hänsyn till elevernas behov och lokala möjligheter. Målet är att hitta lösningar som främjar lärandet och välbefinnandet på bästa sätt.

Årskursintegrerade studier

Årskursintegrerade studier innebär flexibla arrangemang som ger möjlighet till en individuell studiegång. Årskursintegrerade arrangemang kan tillämpas i studier för en hel skola, endast vissa årskurser eller enskilda elever. Den kan också tillämpas för att till exempel stödja elever med särskild begåvning eller som ett sätt att förebygga studieavbrott.

Årskursintegrerade studier förutsätter ett beslut i den lokala läroplanen. Det betyder att man i läroplanen beslutar att studierna i vissa läroämnen kan följa elevens eget studieprogram, i stället för en i årskurser indelad lärokurs.⁴⁵ Elevernas egna studieprogram ska bygga på de studiehelheter som fastställs i läroplanen. Studiehelheterna ska planeras utifrån målen och

⁴⁵ Förordning om grundläggande utbildning 11 § 3 mom.

innehållet i de olika läroämnena. En förutsättning för att gå vidare i studierna i ifrågasvarande läroämne och i studierna som helhet är att studiehelheterna slutförts med godkänt resultat. I läroplanen ska fastställas vilka studiehelheter som är obligatoriska och vilka som är valfria. Det är viktigt att regelbundet följa upp hur elevens studier och studiehelheter fortlöper. Bedömningen av lärande vid studier enligt ett eget studieprogram beskrivs i kapitel 6.

Vid årskursintegrerade studier fastställs timfördelningen samt målen och innehållet i läroämnena per studiehelhet. Studiehelheterna ska i varje ämne utformas utgående från de årskurshelheter som bildas mellan etappmålen i statsrådets förordning om timfördelningen⁴⁶. Årskurshelheterna kan delas upp i två eller flera studiehelheter. Innehållet i studiehelheterna kan också utformas genom att kombinera målen och innehållet i olika ämnen inom årskurshelheterna eller vid behov över etappmålen i timfördelningen.

Vid behov kan ett beslut om studier enligt ett eget studieprogram också fattas för en enskild elev genom ett förvaltningsbeslut med stöd av 18 § i lagen om grundläggande utbildning⁴⁷. Ett dylikt förvaltningsbeslut är möjligt även då den lokala läroplanen inte är uppgjord enligt årskursintegrerade studier. En plan för elevens lärande ska utarbetas. Där ska stå vilka studiehelheter som ingår i elevens studieprogram, i vilken ordning och enligt vilken tidtabell studierna ska genomföras och eventuella särskilda mål för studierna.

Vid behov kan man framskrida årskursintegrerat enligt ett eget studieprogram. Rektorn gör ett separat förvaltningsbeslut om årskursintegrerade studier för elever inom det allmänna eller intensifierade stödet.

Undervisning i sammansatt klass

Med sammansatt klass avses en undervisningsgrupp som består av elever från olika årskurser eller, vid årskursintegrerade studier, elever i olika åldrar. En sammansatt klass kan bildas antingen på grund av lågt elevantal eller av pedagogiska skäl.

Undervisningen i en sammansatt klass kan i sin helhet genomföras enligt elevernas årskurser eller delvis enligt principen om växelkurser. Vid studier enligt växelkurser är det viktigt att värna om kontinuitet och konsekvens i fråga om studiernas innehåll. Särskilt viktigt är att måna om att elevernas studiefärdigheter utvecklas. Ifall de olika årskurserna i en sammansatt klass i vissa läroämnena har olika antal veckotimmar, kan årsveckotimmarna i läroämnena också uppdelas i delar för att på det viset jämna ut undervisningstimmarna. Vid utjämning av undervisningstimmarna i läroämnena ska elevernas rätt till det totala antal timmar som fastställs

⁴⁶ Statsrådets förordning (422/2012) 6 §

⁴⁷ Lag om grundläggande utbildning 18 §

i läroplanen alltid tryggas. Om en elev övergår från att ha följt principen om växelkurser till en undervisningsgrupp som framskrider årskursvis ska eleven få individuell undervisning för att avlägga en eventuell lärokurs eller en del av en lärokurs som saknas.

Studier i en sammansatt klass kan också genomföras som årskursintegrerade studier i enlighet med förordningen om grundläggande utbildning⁴⁸. I det fallet fastställs lärokursen i läroplanen som studiehelheter och delas inte in i årskurser. De årskursintegrerade studierna kan gälla alla skolans elever, en viss sammansatt klass eller enskilda elever.

Undervisningen i sammansatt klass ger goda förutsättningar för en helhetsbetonad undervisning där man använder mångvetenskapliga lärområden. I undervisningen i sammansatt klass ska de möjligheter som i synnerhet kollaborativt lärande och modellinläring ger utnyttjas. I sammansatta klasser kan närundervisningen också stödjas och berikas med hjälp av fjärruppkoppling i undervisningen.

I skolans läroplan beskrivs de centrala verksamhetsmetoderna för undervisning i sammansatt klass ifall skolan i huvudsak ordnar undervisning i sammansatt klass.

I skolans läsårsplan beskrivs de centrala verksamhetsmetoderna för undervisning i sammansatt klass ifall undervisning i sammansatt klass ordnas sporadiskt.

Fjärruppkoppling i undervisningen

I den grundläggande utbildningen kan man använda fjärruppkoppling i undervisningen för att komplettera undervisningen samt erbjuda mångsidigare studiemöjligheter i olika läroämnen. Undervisning med hjälp av fjärruppkoppling kan ges endast av en utbildningsanordnare som har tillstånd att ordna grundläggande utbildning. Vid val av pedagogik ska man i synnerhet beakta elevernas ålder och förutsättningar.

Genom fjärruppkoppling kan i synnerhet undervisningen i mera sällsynta språk och religioner och valfria ämnen stödjas. Fjärruppkoppling i undervisningen främjar jämlika möjligheter för eleverna till en mångsidig och god grundläggande utbildning oberoende av skolans storlek eller läge. Användning av fjärruppkoppling i undervisningen ökar i sin tur skolans ekologiska hållbarhet.

Med hjälp av fjärruppkoppling kan undervisningen både differentieras och göras mera helhetsbetonad. Man kan möta elevernas individuella behov, erbjuda undervisning som stödjer

⁴⁸ Förordning om grundläggande utbildning 11 § 3 mom.

utvecklandet av specialbegåvning, fördjupa det stöd för lärande och skolgång som skolan erbjuder eller sköta undervisningen i undantagssituationer, till exempel då en elev är sjuk under en längre period. Fjärruppkoppling och användning av digitala verktyg bidrar till mångsidigare lärmiljöer. Genom fjärruppkoppling kan man utnyttja olika lärares kompetens, sakkunskapen hos skolans samarbetspartner och eventuella internationella nätverk utgående från elevernas behov och målen för undervisningen.

Lärmiljön ska vara trygg och eleverna ska övervakas och handledas enligt samma principer som i andra undervisningssituationer. En ansvarig lärare ska värna om undervisningsgruppens trygghet, säkerhet och välbefinnande samt trygga elevernas möjligheter till kommunikation som främjar lärande. En god undervisning förutsätter pedagogisk planering som beaktar elevernas behov och utnyttjar teknikens möjligheter. Det är viktigt att fästa uppmärksamhet vid lagstiftningen om upphovsrätt.

Undervisning med fjärruppkoppling dvs. distansundervisning kan ordnas då undervisningen inte går att ordna som närundervisning i den egna skolan. Distansundervisningen ger flera möjligheter speciellt i ordandet av språkundervisning och religionsundervisning för små grupper.

Distansundervisning kan ordnas även för elever som av hälsoskäl behöver vara frånvarande från skolan under en längre period. Rektorn gör ett beslut om särskilda undervisningsarrangemang (lag om grundläggande utbildning 18 §) för elever med allmänt eller intensifierat stöd. Undervisningen planeras i samarbete med den egna skolan och eventuellt sjukhuskolan, vårdnadshavaren och eleven. Målet med arrangemangen är att eleven framskrider i läroämnena enligt sina egna möjligheter och att eleven kan bevara sina sociala relationer till klasskamraterna och skolan.

Distansundervisningen kan också användas som en metod som berikar undervisningen, t.ex. som något som erbjuds av aktörer utanför skolan.

I skolans läsårsplan beskrivs arbetsfördelningen, ansvarsfördelningen och praxisen ifall distansundervisning ordnas i skolan.

Flexibel grundläggande utbildning

Enligt lagen om grundläggande utbildning kan en kommun, i den omfattning kommunen beslutar, ordna flexibel grundläggande utbildning för årskurserna 7–9⁴⁹. Utbildningen ska ordnas i enlighet med lagstiftningen och läroplansgrunderna för den grundläggande utbildningen.

⁴⁹ Lag om grundläggande utbildning 5 § (1707/2009)

Syftet med den flexibla grundläggande utbildningen är att minska studieavbrott i den grundläggande utbildningen och förebygga utslagning⁵⁰. Målet är att stärka elevernas studiemotivation och livskompetens. Förutom att eleverna ska slutföra den grundläggande utbildningens lärokurs får de stöd vid övergången till följande utbildningsstadium och ges färdigheter som behövs för att klara av studierna.

Den flexibla grundläggande utbildningen är avsedd för sådana elever i årskurs 7–9 som underpresterar och har svag studiemotivation och för elever som man bedömer riskeras av att bli utslagna från fortsatt utbildning och arbetslivet. Undervisningen ska präglas av yrkes- och sektorsövergripande samarbete och samarbete mellan olika organisationer. Också yrkesläroanstalter och gymnasier, läroanstalter inom det fria bildningsarbetet samt verkstäder för unga kan delta i samarbetet. En styrgrupp kan inrättas för att planera och organisera flexibel grundläggande utbildning.

Skolans arbetssätt och undervisningsmetoder ska utvecklas så att de motsvarar de individuella behoven hos de elever som valts till utbildningen. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid arbetsformer som ökar elevernas delaktighet och samhörighet i skolan samt stärker det fostrande arbete som är gemensamt för vårdnadshavarna och alla som arbetar inom den flexibla grundläggande utbildningen. Aktiverande och arbetsinriktade studiemetoder ska prioriteras i undervisningen.

Flexibel grundläggande utbildning ska ordnas i små grupper i skolan, på arbetsplatser och i andra lärmiljöer med hjälp av sektorsövergripande samarbete samt med hjälp av stöd- och rådgivningstjänster⁵¹. Flexibel grundläggande utbildning ska utöver läraren involvera en av utbildningsanordnaren utsedd yrkeskunnig person som vet hur man stödjer ungas sociala växande, samarbetet med familjerna och är insatt i annat stöd- och rådgivningsarbete. Undervisningen kan vid behov också delvis genomföras i anslutning till en annan undervisningsgrupp.

Undervisningen ska ordnas som närundervisning i skolan och i form av handledda studier på arbetsplatser och i andra lärmiljöer. Studier utanför skolan är en viktig del av den flexibla grundläggande utbildningen. Under dessa perioder har eleverna rätt till handledning och undervisning av en lärare. Eleverna ska ges uppgifter i enlighet med läroplanen och resultaten ska beaktas vid bedömningen. Personal på arbetsplatser och i övriga lärmiljöer som arbetar med elever ska göras förtroga med föreskrifter som berör arbetarskydd, dataskydd och sekretess och andra nödvändiga föreskrifter.

En elev väljs till flexibel grundläggande utbildning på anhållan av eleven eller vårdnadshavaren. Likvärdiga antagningsgrunder ska tillämpas vid antagningen av elever. Utbildningsanordnaren ska besluta om grunderna för antagningen av elever och om antagningsförfarandet.⁵² Om elevantagningen fattas ett förvaltningsbeslut som bereds på ett yrkesövergripande sätt. Om den

⁵⁰ Förordning om grundläggande utbildning 9 a § 1 mom. (1768/2009)

⁵¹ Förordning om grundläggande utbildning 9 a § 2 mom. (1768/2009)

⁵² Förordning om grundläggande utbildning 9 b § 2 mom. (1768/2009)

flexibla grundläggande utbildningen för en enskild elev avslutas innan den grundläggande utbildningen är slut, förutsätts ett förvaltningsbeslut.

Elever som deltar i flexibel grundläggande utbildning har rätt till lagstadgat stöd för lärande och skolgång, handledning och elevvård. En elev kan vid behov få allmänt eller intensifierat stöd. I undantagsfall kan även en elev som får särskilt stöd antas till flexibel grundläggande utbildning, om eleven kan följa den läroplan som används i undervisningen och om arrangemanget kan anses vara till fördel för eleven.⁵³

För en elev som deltar i flexibel grundläggande utbildning ska man utarbeta en plan för elevens lärande eller justera den plan som tidigare utarbetats. Planen ska utarbetas i samarbete med eleven och vårdnadshavaren. Den ska i tillämpliga delar innehålla samma delområden som den plan för elevens lärande som utarbetas inom intensifierat stöd. Planen ska dessutom beskriva speciella omständigheter i den flexibla grundläggande utbildningen för eleven, till exempel om undervisningen ordnas i lärmiljöer utanför skolan. Ifall eleven får särskilt stöd, ska den flexibla grundläggande utbildningen på motsvarande sätt beskrivas i en individuell plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas.

Flexibel grundläggande utbildning ordnas enbart på finska.

Undervisning i särskilda situationer

För att ordna undervisning och stöd för en elev som till exempel är allvarligt sjuk eller befinner sig i en svår livssituation förutsätts särskilda åtgärder. Den grundläggande utbildningen kan i sådana fall ordnas bland annat som sjukhusundervisning, på skolhem, upptagningshem, förläggningar eller i fängelser eller andra straffanstalter.

Den kommun där sjukhuset ligger är skyldig att för elever som är patienter på sjukhuset ordna undervisning i den omfattning det är möjligt med hänsyn till elevens hälsa. Den kommun där det sjukhus som svarar för vården finns är skyldig att ordna undervisning och stöd även för andra läropliktiga elever som får specialiserad sjukvård i den omfattning detta är motiverat med beaktande av elevens hälsa, pedagogiska specialbehov och terapeutiska och rehabiliterande åtgärder inom den specialiserade sjukvården, om det inte trots stödåtgärder enligt lagen om grundläggande utbildning eller någon annan lag är till elevens fördel att undervisningen ordnas på något annat sätt. Även kommuner där det finns en annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården kan ordna undervisning för elever som får specialiserad sjukvård.

⁵³ Förordning om grundläggande utbildning 9 b § 1 mom. (1768/2009)

Eleven ska få det stöd som behövs vid övergången till sjukhusundervisning eller återgången tillbaka till sin egen skola. Elevens utbildningsanordnare ska tillsammans med den kommun där det sjukhus som ansvarar för vården finns i yrkesövergripande samarbete komma överens om och ordna det stöd för undervisningen som är nödvändigt när eleven övergår till sjukhusundervisning eller återgår från sjukhusundervisning till den tidigare undervisningen i den egna skolan.⁵⁴ Inom sjukhusundervisningen kan man också använda fjärruppkoppling i undervisningen. Elevens hemkommun är skyldig att betala hemkommunsersättning för elever som får undervisning i en sjukhusskola.

För undervisningen av barn som har placerats utanför hemmet ansvarar den kommun där barnet är bosatt. För undervisningen av en elev som har placerats på en barnskyddsanstalt svarar den skola som verkar på anstalten, om anstalten har tillstånd att anordna utbildning. För elever som blivit placerade med stöd av barnskyddslagen är elevernas hemkommun skyldig att betala hemkommunsersättning.⁵⁵ För fängelseundervisningen av läropliktiga svarar den kommun där fängelset ligger.

Enligt avtal kan en kommun också, i stället för en skola i den egna kommunen, som närskola anvisa eleven en skola i en annan kommun, en skola som drivs av en privat sammanslutning eller en stiftelse som har tillstånd att anordna utbildning, eller en statlig skola.

Sjukhusskolan ger en helhetsrehabiliterande undervisning som strävar efter att upprätthålla elevens lärande och skolgång samt stöder vårdmålen. Läropliktiga elever som är intagna för avdelningsvård vid Åbo universitetscentralsjukhus har rätt till undervisning i sjukhusskola. Elever som är i öppenvård och vilkas skolgång är avbruten eller riskerar att bli avbruten har också rätt till undervisning i sjukhusskolan om deras undervisning inte har kunnat ordnas på något annat för eleven fördelaktigt sätt.

Då en elev inom öppenvården får undervisning i sjukhusskola kommer kommunen där sjukhusundervisningen ges tillsammans med elevens utbildningsanordnare och hemkommun överens om hur undervisningen ska ordnas. Eleven, vårdnadshavaren, utbildningsanordnaren och elevvårdspersonalen hörs i samband med arrangemangen. Sjukhusskolans rektor beslutar om antagningen av en elev inom öppenvården. För att få studieplats krävs ett läkarutlåtande som förespråkar studieplats vid sjukhusskola. Elevens vårdplan ska också framgå ur läkarutlåtandet.

En elev som studerar vid sjukhusskola är fortfarande elev i sin egen skola. Eleven följer i första hand den egna skolans läroplan. Elevens fysiska och psykiska resurser beaktas vid anordnandet av undervisningen. Lärandet bedöms i samarbete med elevens egen skola. Under perioden i sjukhusskola förs ett tätt samarbete mellan sjukhusskolan, vårdnadshavarna, den egna skolan, vården samt vid behov aktörer inom socialtjänsten. Målet med det yrkesövergripande samarbetet

⁵⁴ Lag om grundläggande utbildning 4 a § (1267/2013)

⁵⁵ Lag om statsandel för kommunal basservice 41 § (1271/2013)

är att trygga skolgången vid avvikande livssituation samt att stöda elevens rehabilitering och stärka elevens funktionsförmåga. Det här gör det möjligt för eleven att återvända till den egna skolan eller övergå till andra stadiets utbildning. Sjukhuskolan erbjuder vid behov andra skolor konsultation och fortbildning i hur undervisning kan ordnas i specialsituationer.

5.5 Annan verksamhet som stödjer målen för undervisning och fostran

För eleverna kan i samband med den grundläggande utbildningen ordnas biblioteksverksamhet, klubbverksamhet och annan verksamhet som nära anknyter till utbildningen⁵⁶. Utbildningsanordnaren beslutar om ordnandet och omfattningen av verksamheten. Också skolmåltider, rastaktiviteter, morgonsamlingar, fester, utfärder, studiebesök och lägerskolor samt i mån av möjlighet skolresor ska ordnas så att de stödjer de mål som ställts upp för elevernas lärande, mångsidiga utveckling och välbefinnande. De förstärker också för sin del upplevelsen av en bra och trygg skoldag och möjliggör utgående från elevernas perspektiv en enhetlig, uppiggande och omväxlande dag. I den lokala läroplanen fastställs målen för verksamheten och principerna för att ordna verksamheten. Om de skolvisa arrangemangen bestäms i läsårsplanen.

Klubbverksamhet i skolan

Klubbverksamhet är verksamhet utanför lektionstid som utgår från skolans mål för undervisning, fostran och handledning. Verksamheten är en del av den avgiftsfria grundläggande utbildningen främjar för sin del gemenskap och berikar skolans verksamhetskultur. Klubbverksamheten ska på ett mångsidigt sätt stödja elevernas växande och utveckling. Klubbarna erbjuder eleverna möjlighet att bekanta sig med olika fritidsaktiviteter. Målet är att inspirera eleverna att ta del av fritidsaktiviteter och ge dem möjlighet att arbeta tillsammans, känna glädje och uppleva att de kan och lyckas. I klubbverksamheten ges eleverna tillfällen att tillämpa det som de har lärt sig i skolan och tillfällen för kreativ verksamhet och mångsidig kommunikation med vuxna och andra elever. Klubbarna kan öka elevernas delaktighet och möjligheter att påverka samt hjälpa dem att hantera vardagen och känna sig trygga.

Flexibla lösningar inom klubbverksamheten stödjer att elevens dag bildar en helhet. Klubbverksamheten utvecklas och lärmiljöerna utformas så att de stödjer deltagande i fritidsaktiviteter. Eleverna får i större utsträckning delta i planeringen av klubbverksamheten. Klubbverksamheten erbjuder möjligheter att stärka fostringssamarbetet mellan hem och skola samt samarbetet med det omgivande samhället. Skolorna kan då de ordnar klubbverksamhet använda sig av den kompetens som finns inom olika sektorer, föreningar, företag och organisationer och hos andra samarbetspartner.

Skolbiblioteksverksamhet

⁵⁶ Lag om grundläggande utbildning 47 §

För att stödja skolans undervisning och fostrande arbete kan man ordna skolbiblioteksverksamhet och förverkliga den i samarbete med närbibliotek och andra bibliotek. Biblioteksverksamheten bidrar till att stärka elevernas allmänbildning och till att bredda och vidga deras världsbild. Mångsidig skolbiblioteksverksamhet stödjer förverkligandet av synen på lärande i verkliga lärsituationer och ger eleverna möjligheter att sköta olika ansvarsupdrag. Skolbiblioteket och andra bibliotek erbjuder aktiverande och stimulerande lärmiljöer och mångsidiga arbetsätt. Biblioteksverksamheten ska uppmuntra eleverna att självmant läsa och välja böcker, tillgodose deras kunskapsbehov, uppmuntra dem att söka information i olika källor och granska informationskällorna. Verksamheten ökar möjligheterna att differentiera undervisningen, att arbeta utgående från elevernas personliga intressen samt att samarbeta med hemmen. Tillsammans handleder skolan och biblioteket eleverna till livslångt lärande och aktivt medborgarskap.

Skolmåltiden

Syftet med skolmåltiden ska vara att stödja elevernas sunda växande och utveckling samt deras studieförmåga och måltidskunskap. Den som deltar i undervisningen ska varje skoldag avgiftsfritt få en fullvärdig måltid. Måltiden ska vara ändamålsenligt ordnad och övervakad⁵⁷. Skolmåltiden ska ordnas med hänsyn till måltidens hälsomässiga, sociala och kulturella betydelse. Skolmåltiderna har en viktig avkopplande och social funktion. Med skolmåltiden kan man främja målen för en hållbar livsstil, kulturell kompetens och närings- och umgängesfostran. När måltiden och eventuella mellanmål intas vid rätt tidpunkt i lugn och ro försäkras man sig om att eleverna orkar under skoldagen. En trivsamt skolmåltid ökar välbefinnandet i hela skolan.

Skolmåltiden är för eleverna en viktig del av skoldagen. Eleverna ska uppmuntras att delta i planeringen, genomförandet och utvärderingen av skolmåltiden och i synnerhet av måltidssituationerna. Lärarna, tillsammans med andra vuxna i skolan, bär ansvar för att ge handledning i samband med måltiden och för att målen för fostran nås. Målen för skolmåltiderna och hur de organiseras ska diskuteras med hemmen och tillsammans stödjer man elevernas utveckling. Man ska regelbundet följa upp hur många som deltar i skolmåltiden och utvärdera kvaliteten på maten och måltidssituationen.

Skolmåltiden ska ordnas och verksamheten utvecklas genom samarbete mellan undervisningspersonalen och personalen som ansvarar för måltiden. Om en elev har individuella behov som gäller kost, hälso- eller sjukvård, ska man tillsammans med eleven, vårdnadshavaren, personalen som ansvarar för måltiden och skolhälsovården komma överens om stödåtgärder och övervakning i samband med måltiden.⁵⁸

Raster, morgonsamlingar och andra gemensamma evenemang samt studiebesök och lägerskolor

Enligt förordningen om grundläggande utbildning ska minst 45 minuter per timme användas för undervisning och den tid som används för undervisning ska indelas i ändamålsenliga undervisningsavsnitt. En del av arbetstiden kan användas för arbetslivsorientering, avslutningar

⁵⁷ Lag om grundläggande utbildning 31 § 2 mom.

⁵⁸ Lag om grundläggande utbildning 3 § 2 mom., 31 a § 1 mom. och Statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsövård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga (338/2011) 13 §

och andra gemensamma evenemang.⁵⁹ Förordningen gör det möjligt att på olika sätt strukturera skoldagen och att ordna rasterna på sätt som främjar elevernas välbefinnande. Gemensamma evenemang kan vara bl.a. skolans fester, temadagar och utfärder. Studiebesök och lägerskolor kan omfatta hela skolan eller endast några eller någon undervisningsgrupp. Även då utnyttjas möjligheten att ordna skolarbetet på ett flexibelt sätt i enlighet med förordningen om grundläggande utbildning. Dagens arbete ska inledas med en kort morgonsamling⁶⁰.

Rasterna, morgonsamlingarna och olika gemensamma evenemang är viktiga för gemenskapen i skolan, för elevernas sunda utveckling och sociala relationer samt för att eleverna ska orka i studierna. De kan också ingå som en del i de mångvetenskapliga lärområdena. De stärker elevernas mångsidiga kompetens och synliggör skolans kulturella och språkliga mångfald. Studiebesök och lägerskolor ger för sin del möjligheter att vidga lärmiljön och att lära sig i autentiska situationer samt att samarbeta med olika aktörer.

Utbildningsanordnaren har stor möjlighet att påverka hur skoldagen delas in i undervisningsavsnitt och raster, vilken annan verksamhet som ingår i skoldagarna och hurdana verksamhetsformer som används. Dessa val formar skolans verksamhetskultur. De beslut man gör gällande skoldagens struktur görs med beaktande av principerna för utvecklandet av verksamhetskulturen i den grundläggande utbildningen.

Skolväg och skoltransporter

Eleverna ska uppmuntras att ta sig till och från skolan på ett sätt som främjar hälsan och konditionen. Både när de rör sig självständigt och när de får skoltransport ska de lära sig att värna om sin egen och andras säkerhet och att uppföra sig väl under skolvägen.

Man ska komma överens om tillvägagångssätt och ansvarspersoner gällande övervakning och handledd verksamhet för dem som väntar på skoltransport samt gällande säkerheten under resan⁶¹. Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om tillvägagångssätten och transportarrangemangen. Om det kommit till skolans kännedom att det förekommit trakasseri, mobbning eller våld under skolvägen, är skolan skyldig att informera vårdnadshavarna till de skyldiga och de som utsatts och vid behov stödja vårdnadshavarna i att reda ut det skedda⁶².

Skolmåltiderna ska vara lugna och trivsamma. Under måltiderna värdesätts maten och elevers specialbehov beaktas. Lärarna ansvarar i samarbete med skolans andra aktörer om att främja

⁵⁹ Förordning om grundläggande utbildning 3 § 4 och 5 mom.

⁶⁰ Förordning om grundläggande utbildning 6 §

⁶¹ Lag om grundläggande utbildning 32 §

⁶² Lag om grundläggande utbildning 29 § 7 mom. (1267/2013)

målen för närings- och umgängesfostran och en hållbar livsstil. Skolmåltiden ska ordnas och verksamhetskulturen utvecklas genom samarbete mellan undervisningspersonalen, eleverna, vårdnadshavarna och personalen som ansvarar för måltiden.

Eleverna uppmuntras till aktivitet och rörelse under skoldagen. Eleverna deltar i utvecklandet av verksamhetsformer för en aktiv skoldag och i utvecklandet av rastområden. Aktivitet och frivillig motion under rasterna stöds på olika sätt. I skolan kan finnas s.k. rastaktiverare som kan ordna olika aktiviteter för andra elever på rasterna.

Föräldrar uppmuntras till att få barnen att använda skolvägen för vardagsmotion.

Instruktioner för skolskjutsar hittas på Åbo stads [webbsida](#).

I skolans läsårsplan beskrivs hur klubbverksamhet kan ordnas samt hur samarbete löper med anordnarna av morgon- och eftermiddagsverksamhet.

KAPITEL 6 BEDÖMNING AV LÄRANDE

6.1 Bedömningens syften och bedömningskultur som stödjer lärande

Enligt lagen om grundläggande utbildning är syftet med bedömningen att handleda och sporra eleven i studierna och att utveckla elevens förutsättningar för självbedömning. Elevernas lärande, arbete och uppförande ska bedömas mångsidigt.⁶³ Dessa syften ska utgöra utgångspunkt för utvecklandet av bedömningskulturen i den grundläggande utbildningen. Tyngdpunkten läggs på bedömning som främjar lärande.

Skolan påverkar i hög grad hurdan uppfattning eleverna bildar sig om sig själva som lärande individer och människor. Särskilt stor roll spelar den respons som lärarna ger. Mångsidig bedömning och handledande respons är lärarens centrala pedagogiska verktyg för att stödja elevens helhetsmässiga utveckling och lärande. I skolorna ska man utveckla en bedömningskultur som kännetecknas av

- en uppmuntrande atmosfär som sporrar eleverna
- arbetssätt som främjar kommunikation, interaktion och elevernas delaktighet
- arbetssätt som hjälper eleven att förstå sin egen läroprocess och synliggör elevens framsteg under hela läroprocessen
- rättvis och etisk bedömning
- mångsidig bedömning
- användning av bedömningsinformation vid planering av undervisningen och det övriga skolarbetet.

Bedömningen är till stor del växelverkan mellan lärarna och eleverna. Lärarna ska se till att eleverna redan från början får respons som handleder och uppmuntrar dem i lärandet samt information om sina framsteg och sina kunskaper och färdigheter. Upplevelser av att lyckas sporrar eleverna att lära sig mera, men också misslyckanden eller felaktiga lösningar är en del av

⁶³ Lag om grundläggande utbildning 22 §

lärprocessen och de ska utnyttjas på ett hänsynsfullt sätt i undervisningen för att främja lärandet. Eleverna ska också uppmuntras att utvärdera det egna arbetet och arbete som gjorts tillsammans med andra och att ge konstruktiv respons till varandra och lärarna. Detta ger eleverna förutsättningar att under den grundläggande utbildningen utveckla sina färdigheter i självbedömning och kamratbedömning.

Samarbetet med hemmen är en del av en god bedömningskultur. Med vårdnadshavarna ska man diskutera om målen för skolarbetet och skolans bedömningspraxis. Både eleven själv och vårdnadshavaren ska tillräckligt ofta få information om hur studierna framskrider och om elevens arbete och uppförande. Eleven och vårdnadshavaren har rätt att få information om bedömningsgrunderna och hur de tillämpats vid bedömningen av elevens lärande.⁶⁴ Gemensamma samtal mellan läraren, eleven och vårdnadshavaren ökar det ömsesidiga förtroendet och förmedlar information om elevens situation. Särskilt viktigt är samarbetet med vårdnadshavare till elever som är i behov av särskilt stöd.

Bedömningen är också ett verktyg som läraren ska använda för självbedömning och för att reflektera över sitt arbete. Den information som fås i samband med bedömningen hjälper lärarna att anpassa sin undervisning till elevernas behov. Bedömningen utgör grunden för differentiering av undervisningen och bidrar till att identifiera elevernas eventuella behov av stöd. Utbildningsanordnaren ska övervaka att bedömningen av lärande följer principerna för bedömning och stödja utvecklandet av bedömningen i skolorna.

6.2 Bedömningens karaktär och allmänna principer för bedömningen

I den grundläggande utbildningen indelas bedömningen i bedömning under studierna och slutbedömning. Både i bedömningen under studierna och i slutbedömningen ska de allmänna principerna för bedömning följas.

Bedömning utgående från mål och kriterier

Bedömningen av lärande, arbete och uppförande, såväl som responsen till eleverna, ska alltid utgå från de mål som fastställs i grunderna för läroplanen och preciseras i den lokala läroplanen. Eleverna och deras prestationer ska inte jämföras med varandra och elevens person, temperament eller andra personliga egenskaper ska inte påverka bedömningen. Lärarna ska se till att eleverna känner till målen och bedömningsgrunderna. Att eleven själv reflekterar över målen och analyserar sina framsteg i lärandet i relation till målen är också viktigt för att färdigheterna i självbedömning ska utvecklas.

Vid bedömningen av elevens kunskaper med hjälp av betyg ska de bedömningskriterier som härletts ur målen och fastställs i grunderna för läroplanen användas. Bedömningskriterier har fastställts för övergången mellan årskurs 6 och 7 och för slutbedömningen för att stödja lärarna i deras arbete och för att förenhetliga bedömningen. Kriterierna är inte mål som uppställts för eleverna, utan de beskriver vilken nivå som förutsätts för det verbala omdömet goda kunskaper eller vitsordet 8.

⁶⁴ Förordning om grundläggande utbildning 10 § och 13 §

Om det i ett beslut om särskilt stöd fastställs att eleven ska studera ett läroämne enligt allmän lärokurs, bedöms elevens prestationer i relation till målen för den allmänna lärokursen med hjälp av ovannämnda bedömningskriterier. För elever som i ett eller flera läroämnena studerar enligt en individualiserad lärokurs, bedöms ifrågasvarande läroämnena i relation till elevens individuella mål som fastställs i den individuella planen (IP) för hur undervisningen ska ordnas och kunskapsnivån ska inte beskrivas med hjälp av ovannämnda bedömningskriterier.

Mångsidiga bedömningsmetoder och beaktande av elevernas ålder och förutsättningar

Praxis för bedömning och respons ska planeras och tillämpas utgående från elevernas ålder och förutsättningar. Responsen ska lyfta fram elevernas styrkor och framsteg i lärandet i förhållande till tidigare kunskaper.

Mångsidiga metoder ska tillämpas vid bedömningen. Läraren ska samla information om elevernas framsteg inom olika områden av lärandet och i olika lärsituationer. Det är viktigt att observera att eleverna lär sig och arbetar på olika sätt samt att se till att det inte finns hinder för att visa sina kunskaper och framsteg. I olika bedömnings- och provsituationer ska man se till att eleven förstår uppgiften och har tillräckligt med tid att utföra den. Läraren ska se till att eleverna vid behov har möjligheter att visa sina kunskaper med hjälp av digitala verktyg och muntligt. Man ska också se till att det finns tillgång till andra hjälpmedel och biträdestjänster som eleverna eventuellt behöver. Även lindriga inlärningssvårigheter och eventuella bristande kunskaper i undervisningsspråket/svenska/finska ska beaktas när bedömnings- och provsituationer planeras och genomförs. På samma sätt ska eventuella tyngdpunktsområden i elevens studier beaktas.

I bedömningen av elever med invandrarbakgrund och elever med ett främmande språk som modersmål ska man ta hänsyn till varje elevs språkliga bakgrund samt till att kunskapen i svenska eller finska utvecklas småningom. För att eleven trots eventuella bristande kunskaper i svenska eller finska ska kunna visa sina kunskaper och framsteg ska man i bedömningen fästa särskild uppmärksamhet vid att använda mångsidiga och flexibla metoder som är anpassade till elevens situation.

Utveckling av förutsättningarna för självbedömning

I undervisningen ska man utveckla elevernas förutsättningar för självbedömning genom att ge dem utrymme att reflektera över hur lärandet och studierna framskrider. Eleverna ska både som individer och som grupp handledas att iaktta sitt lärande och sina framsteg och vilka faktorer som påverkar dem. Tanken är att lärarna ska hjälpa eleverna att förstå målen och att hitta de bästa metoderna att nå dem.

I de lägre årskurserna utvecklas färdigheter i självbedömning genom att lärarna hjälper eleverna att identifiera sina framgångar och styrkor i skolarbetet och att bli medvetna om de överenskomna målen för arbetet. Lärarna ska hålla gemensamma utvärderingssamtal i undervisningsgruppen, ge positiv respons och visa hur var och en på olika sätt kan lyckas i sitt arbete. I de högre årskurserna är det fortfarande viktigt att fästa uppmärksamhet vid elevernas styrkor och när de lyckas i arbetet, men uppföljningen av framsteg i såväl lärandet som studierna kan vara mera analytisk. Det sporrar eleverna att bli allt mera självständiga. Också då är det viktigt

att läraren utvecklar utvärderingsdiskussioner eleverna emellan, med andra ord kamratbedömning, som en del av arbetet i gruppen. Det ger eleverna möjlighet att lära sig att ge och få konstruktiv respons. Med hjälp av självbedömning och kamratbedömning kan varje elev bli medveten om sina framsteg och förstå hur hen själv kan påverka sitt lärande och sin framgång i skolarbetet.

Då elevens modersmål är ett främmande språk behöver det att eleven håller på att lära sig undervisningsspråket beaktas i bedömningen. Eleven behöver få möjlighet att bl.a. komplettera prov muntligt, använda ordbok, och besvara frågor på sitt eget modersmål. Hemspråklärares omdöme om elevens kunskaper och färdigheter kan användas som stöd vid bedömningen.

I skolans läroplan beskrivs skolans gemensamma principer för formativ bedömning och respons under studierna.

- de arbetssätt som används i skolan för att förverkliga en mångsidig bedömning
- hur eleven deltar i utvärderingen av den egna inlärningsprocessen
- hur elevens självbedömning, kamratbedömning, och undervisningsgruppens gemensamma utvärderingssamtal genomförs och utvecklas

6.3 Föremål för bedömning

Bedömningen ska fokusera på elevens lärande, arbete och uppförande. Tillförlitlig bedömning förutsätter att de olika delområdena mångsidigt observeras och dokumenteras.

Lärandet som föremål för bedömning

Bedömningen av lärande omfattar såväl bedömning av studieframsteg som bedömning av kunskapsnivån och respons om dem. Framstegen granskas i relation till tidigare kunskaper och till de uppställda målen. En noggrann uppföljning är nödvändig under hela den grundläggande utbildningen för att man med hjälp av undervisning, handledning och stöd ska kunna sörja för att eleven har förutsättningar att göra framsteg i studierna.

Med kunskapsnivå avses den kunskap som eleven på olika sätt visar i relation till de uppställda målen och som bedöms på basis av elevens prestationer. För att bedöma kunskapsnivån ska elevens arbetsresultat eller prestationer analyseras så mångsidigt som möjligt. Vid bedömningen av den teoretiska och praktiska kunskapsnivån ska de nationella bedömningskriterierna

användas. Kunskapsutvecklingen ska ses som en kumulativ process som stärks under hela den grundläggande utbildningen.

Eleverna ska handledas att både individuellt och i grupp observera sina framsteg och arbetsresultat i relation till målen och de kriterier som man gemensamt kommit överens om vid arbetets början.

Arbetet som föremål för bedömning

Att utveckla elevernas sätt att arbeta är en central målsättning i den grundläggande utbildningen. I undervisningen ska såväl förmågan att arbeta självständigt som i grupp stödjas. Förmågan att arbeta omfattar förmåga att planera, reglera och utvärdera sitt arbete, förmåga att handla ansvarsfullt och göra sitt bästa samt förmåga att kommunicera konstruktivt.

Förmågan att arbeta ska tränas i olika läroämnen, i de mångvetenskapliga lärområdena och i skolans övriga verksamhet. Läraren ska stödja eleverna både som individer och som grupp att planera sitt arbete och tillämpa arbetssätt som främjar lärandet. Eleverna handleds att också analysera hur planerna har förverkligats och utvärdera hur arbetet lyckades och vilka faktorer som påverkat resultatet.

Bedömning av arbetet ingår som en del av bedömningen i läroämnena och beaktas när vitsord bildas. Det innebär att bedömningen baserar sig på de mål för arbetet som ingår i målen för läroämnena och de mångvetenskapliga lärområdena. Mångsidig respons angående arbetet i alla studiesituationer främjar elevernas möjligheter att granska sitt sätt att arbeta och utveckla sin förmåga att arbeta.

Uppförandet som föremål för bedömning

I skolans fostrande uppdrag ingår att ge eleverna handledning och kunskaper och färdigheter i anknytning till uppförande. Eleverna ska lära sig att ta hänsyn till andra människor och omgivningen och att följa gemensamt överenskomna handlingssätt och regler. De ska i olika kommunikationssituationer i skolan lära sig att uppföra sig sakligt och väl på det sätt som situationen kräver.

Elevernas uppförande ska bedömas och eleverna ska ges handledande respons om sitt uppförande i relation till de mål som ställts upp för uppförande i den lokala läroplanen. Målen för uppförande ska grunda sig på skolans mål för fostran, riktlinjerna för skolans verksamhetskultur och ordningsreglerna. Eleverna och vårdnadshavarna ska ha möjlighet att delta i diskussionen om hurdana mål skolan ska ställa upp för fostran och uppförande och i definitionen av mål.

Vid bedömning av uppförande är det särskilt viktigt att elevens person, temperament eller andra personliga egenskaper inte ska påverka bedömningen. Uppförandet ska i betyget bedömas som en egen helhet och ska inte påverka vitsordet eller det verbala omdömet i läroämnet. Bedömning av uppförande antecknas inte i avgångs- och skiljebetyget.

Bedömning av uppförande

I Åbo är kriterierna för ett gott uppförande (vitsordet 8) följande

- eleven uppför sig i huvudsak sakligt och ansvarsfullt samt handlar på ett ärligt och pålitligt sätt.
- eleven handlar i huvudsak på ett positivt sätt i skolgemenskapen, tar andra människor i beaktande och förstår sitt ansvar för miljön.
- eleven förstår i huvudsak betydelsen av regler och instruktioner och följer dem samt går regelbundet i skola.

I skolans läroplan beskrivs enligt ovannämnda indelning vilka de på skolans ordningsregler baserade bedömningskriterierna är för olika uppförandevitsord.

6.4 Bedömningen under studierna

Med bedömning under studierna avses all den bedömning och respons som ges före slutbedömningen. Bedömningen under studierna består i alla årskurser huvudsakligen av handledning i lärandet med hjälp av respons. Det centrala syftet med bedömningen under studierna är att handleda och uppmuntra eleven i studierna och stödja lärandet samt att främja färdigheterna i självbedömning och kamratbedömning. I bedömning under studierna ingår också att elevernas studieframgång och kunskapsnivå beskrivs vid vissa tidpunkter med hjälp av diskussioner, bedömningsinformation och betyg. Eleven och vårdnadshavaren ska tillräckligt ofta informeras om hur studierna framskrider, om elevens arbete och uppförande.⁶⁵

6.4.1 Bedömningen under läsåret

Huvudparten av bedömningen under studierna är till sin karaktär formativ. Då ges bedömningen och responsen under läsåret som en del av den dagliga undervisningen och det dagliga arbetet. Det förutsätter att lärarna observerar lärprocessen och kommunicerar med eleverna. Kamratbedömning och självbedömning, som utvecklar elevernas aktivitet i lärprocessen, är också en viktig del av bedömningen under studierna. Det är lärarens uppgift att skapa tillfällen, där man tillsammans ger och får respons som främjar och motiverar lärandet.

⁶⁵ Förordning om grundläggande utbildning 10 § 1 mom.

Respons som främjar lärandet ska vara kvalitativ och beskrivande och bestå av växelverkan där man analyserar och löser utmaningar i lärandet. Den ska ta hänsyn till att eleverna lär sig och arbetar på olika sätt. Eleverna ska med hjälp av responsen få lära sig att uppfatta sina framsteg, att strukturera de olika faserna i sitt lärande och att hitta olika sätt att nå målen. Responsen ska hjälpa eleverna att småningom börja styra sitt lärande, ställa upp egna mål och tillämpa lärstrategier som förbättrar resultaten.

Den respons läraren ger eleverna under lärprocessen ska hjälpa eleverna att uppfatta och förstå

- vad de ska lära sig
- vad de redan lärt sig
- hur de kan främja sitt lärande och förbättra sin prestation.

En dylik formativ bedömning och handledande respons hjälper eleverna att strukturera det de ska lära sig till kunskaps- och färdighetshelheter och utvecklar deras metakognitiva färdigheter och förmåga att arbeta.

Under läsåret ges högst ett mellanbetyg med sifferbedömning.

I skolans läroplan beskrivs

- tidpunkter och former av eventuella mellanbetyg som ges under läsåret (t.ex. mellanbetyg eller dokumenterat utvecklingssamtal)
- former av en eventuell kompletterande verbal bedömning i mellan- och läsårsbetygen i årskurserna 5-8

I skolans läsårsplan beskrivs hur och när utvärderingsrespons ges samt samarbetet med vårdnadshavarna.

- tidpunkter och former för övriga utvärderings- och utvecklingssamtal (elev-vårdnadshavare-lärare)
- bedömningspraxis för mångvetenskapliga lärområden
- hur elever och vårdnadshavare informeras om bedömningen

6.4.2 Bedömningen vid läsårets slut

Bedömningen under studierna innefattar också den summativa bedömningen av nivån på elevernas kunskaper som görs efter lärprocessen och där resultaten tillkännages åt eleverna i form av betyg eller bedömningsinformation. Förordningen om grundläggande utbildning förpliktar att eleven i slutet av varje läsår ska få ett läsårsbetyg, där man verbalt eller med siffervitsord beskriver hur väl eleven under läsåret har uppnått målen i de läroämnena eller

studiehelheter som ingår i elevens studieprogram. I läsårsbetyget ingår också en bedömning av uppförande.⁶⁶ Bedömningen vid läsårets slut är en helhetsbedömning av elevens framsteg och prestationer under läsåret. Läsårsbetyget är också ett beslut om att eleven uppflyttas till följande årskurs eller stannar kvar på klassen.

I årskurserna 1–7 används verbal bedömning eller sifferbedömning eller en kombination av dem i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. I betygen i årskurserna 8–9 används sifferbedömning. I undervisning som ordnas enligt verksamhetsområde används verbal bedömning. I bedömningen av individualiserade lärokurs används verbal bedömning eller sifferbedömning i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. Verbal bedömning kan också, utom vid slutbedömningen, användas vid bedömningen av elever, vars modersmål är något annat än undervisningsspråket.

Siffervitsordet är en genomsnittlig summativ bedömning av elevens kunskapsnivå i relation till målen i läroämnet eller studiehelheten. Verbal bedömning ger möjlighet att ge mångsidig respons om elevens lärande och prestationer. Med hjälp av verbal bedömning kan man förutom elevens kunskapsnivå också beskriva elevens framsteg, styrkor och utvecklingsbehov. Med verbal bedömning går det också att ge mera detaljerad respons om elevens kunskaper och hur lärandet framskrider inom läroämnets olika delområden.

I läsårsbetyget som ges vid läsårets slut bedöms de målsättningar som eleven uppnått i de läroämnena eller studiehelheter som hör till elevens studieprogram. Bedömningen görs verbalt i årskurserna 1-4 och med sifferbedömning i årskurserna 5-8.

En elev vars modersmål är ett annat än undervisningsspråket kan i läsårsbetyget få verbal bedömning ännu i årskurserna 5-8. De läroämnena i vilka undervisningen upphör är undantag och de bedöms med sifferbedömning. De ämnen som studeras enligt individualiserad lärokurs kan under hela den grundläggande utbildningens ända till slutbedömningen bedömas verbalt i stället för med vitsord.

I läsårsbetygen används en enhetlig betygsbotten.

Mellanbetyget och slutbetyget i årskurs 9 har samma form och de ges båda enligt de principer om slutbetyg som beskrivs i de riksomfattande läroplansgrunderna för den grundläggande utbildningen.

⁶⁶ Förordning om grundläggande utbildning 10 § 2 mom.

6.4.3 Studiegången i den grundläggande utbildningen

Undervisningen och praxis för bedömningen ska planeras så att eleven har tillräckligt mångsidiga och för eleven lämpliga möjligheter att visa sina kunskaper. Elevens helhetsituation ska granskas i tillräckligt god tid. Eleven har rätt att få den stödundervisning, specialundervisning på deltid, handledning och övrigt stöd som behövs, om hen på grund av sjukdom, inlärningssvårigheter, frånvaro som beror på en svår livssituation eller av någon annan orsak har blivit, eller riskerar att bli efter i sina studier. Ifall det finns risk för att elevens hela prestation underkänns i något läroämne, ska man ta upp saken med vårdnadshavaren och eleven i god tid under läsåret och komma överens om på vilket sätt lärandet ska stödjas.

Studiegången enligt årskurs

En elev som i de olika läroämnena som ingår i årskursens lärokurs har fått ett siffervitsord eller ett motsvarande verbalt omdöme som motsvarar åtminstone hjälpliga kunskaper och färdigheter uppflyttas till följande årskurs.

Eleven kan också uppflyttas till följande årskurs, även om elevens prestationer skulle vara underkända i något läroämne, om man bedömer att hen kommer att klara av studierna i följande årskurs med godkänt resultat. En elev kan stanna kvar i årskursen, om elevens prestation har underkänts i ett eller flera läroämnena som ingår i årskursens lärokurs. Eleven ska dock först beredas möjlighet att utan att delta i undervisningen i ett särskilt prov visa att hen inhämtat godtagbara kunskaper och färdigheter i läroämnet. Särskilda prov kan ordnas en eller flera gånger under läsåret eller efter läsårets slut på det sätt som bestäms i den lokala läroplanen. Det särskilda provet kan innehålla olika slags muntliga och skriftliga eller andra uppgifter, för att eleven på bästa sätt ska kunna visa sina kunskaper.

Om provet ordnas efter läsårets slut, kan eleven ges ett villkorligt beslut om kvarstannande i sitt läsårsbetyg. I beslutet ska anges vilka delar av årskursens lärokurs som förutsätter en godkänd prestation i ett särskilt prov för att eleven ska uppflyttas till följande årskurs.

En elev kan också stanna kvar på klassen, trots att eleven inte har underkända prestationer, om det anses ändamålsenligt med tanke på elevens allmänna framgång i skolan. Vårdnadshavaren ska i ett sådant fall ges möjlighet att höras innan beslutet fattas.

I och med att en elev stannar kvar på klassen, förfaller elevens prestationer i ifrågavarande årskurs.⁶⁷

I skolans läroplan beskrivs de förfaringssätt som används då man märker att en elev inte kommer att få godkänt vitsord i lärokursen i läsårsbetyget.

- ett tillräckligt tidigt samarbete med eleven och vårdnadshavaren
- eleven bereds mångsidiga möjligheter att visa sitt kunnande

Årskursintegrerade studier enligt ett eget studieprogram

En elev i den grundläggande utbildningen kan studera över årskursgränserna enligt ett eget studieprogram, i stället för enligt en i årskurser indelad lärokurs⁶⁸. En elev som studerar enligt ett eget studieprogram får i slutet av läsåret ett läsårsbetyg över de studier som genomförts med godkänt resultat under läsåret och uppflyttas efter läsåret till följande årskurs. Genom studier enligt ett eget studieprogram kan man vid behov undvika att eleven stannar kvar på klassen och på så sätt undvika att elevens alla prestationer upphör att gälla. En elev som studerar enligt ett eget studieprogram kan stanna kvar på klassen endast i det fall att den allmänna skolframgången är svag. En elev i årskurs nio räknas som elev i ifrågavarande årskurs, ända tills eleven slutfört hela den grundläggande utbildningens lärokurs och får ett avgångsbetyg eller avgår från skolan.

6.4.4 Bedömningen vid etappmålen

Genom timfördelningen i statsrådets förordning fastställs etappmålen så att den grundläggande utbildningen är uppdelad i helheter som består av årskurserna 1–2, 3–6 och 7–9.

Bedömningen i slutet av årskurs två

I slutet av årskurs två ligger tyngdpunkten på bedömning av hur lärandet framskrider. Eleven ges utöver ett läsårsbetyg även annan handledande respons på det sätt som utbildningsanordnaren beslutar. Målet är att lyfta fram elevens styrkor gällande skolgången och stärka självkänslan och motivationen att lära sig. Ofta är det nödvändigt att tillsammans bedöma och planera också

⁶⁷ Förordning om grundläggande utbildning 11 §

⁶⁸ Förordning om grundläggande utbildning 11 § 3 mom.

hurdan handledning och hurdant stöd eleven behöver. När övergången närmar sig ökar betydelsen av kommunikation mellan läraren, eleven och vårdnadshavaren. Det är viktigt att ta hänsyn till elevens egna omdömen och önskemål samt vårdnadshavarens synpunkter.

Följande centrala aspekter som grundar sig på målen för mångsidig kompetens är viktiga för elevens lärprocess. Läraren ska vid bedömning av elevens framsteg och då hen ger respons till eleven och vårdnadshavaren fästa uppmärksamhet vid

- framsteg i språkliga färdigheter, särskilt
 - o förmåga att fråga och lyssna
 - o kommunikationsfärdigheter och förmåga att uttrycka sig själv på olika sätt
- framsteg i förmåga att arbeta, särskilt
 - o förmåga att arbeta självständigt och i grupp
- förmåga att sköta sina egna och gemensamt överenskomna uppgifter.

Eleven ska dessutom ges respons om hur studierna framskrider inom olika läroämnen och i läsårsbetyget beskrivs om eleven har uppnått målen för läroämnet med godkänt resultat.

Bedömningen i slutet av årskurs sex

I slutet av årskurs sex ska eleverna ges förutom läsårsbetyg också annan handledande respons enligt utbildningsanordnarens beslut. Responsen ska särskilt fokusera på hur förmågan att arbeta och färdigheten att lära sig utvecklats. Eleven behöver också information om sina framsteg i läroämnena och i fråga om mångsidig kompetens. Praxis för bedömning och respons ska utformas så att eleven och vårdnadshavaren får en mångsidig bild av hur elevens lärande framskrider. Särskild vikt ska fästas vid att stödja motivationen för lärandet.

För den bedömning som ska ges med hjälp av läsårsbetyg efter årskurs sex har för alla gemensamma läroämnen ur målen härletts bedömningskriterier för det verbala omdömet goda kunskaper eller vitsordet 8. Med hjälp av kriterierna beskrivs hurdana kunskaper eleven förutsätts ha för att uppnå ifrågavarande omdöme eller vitsord. Kriterierna är inte mål som uppställts för eleverna, utan hjälpmedel för läraren vid bedömningen. Läraren ska ge ett verbalt omdöme eller ett vitsord som motsvarar elevens framsteg i relation till målen i läroplanen och elevens kunskapsnivå i relation till de nationellt fastställda bedömningskriterierna. Läraren ska använda kriterierna för att ge eleven ett verbalt omdöme eller ett siffervitsord i läsårsbetyget efter årskurs sex. En elev ska få det verbala omdömet goda kunskaper eller vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som beskrivs i kriterierna. Svagare kunskaper inom något målområde kan kompenseras med kunskaper som överstiger kunskapskraven inom andra målområden.

Läraren i åk 2 håller under året ett utvärderings- och utvecklingssamtal tillsammans med eleven och vårdnadshavaren.

Under årskurs 6 inför överflyttningen till årskurs 7 håller läraren i årskurs 6 ett utvärderings- och utvecklingssamtal tillsammans med eleven och vårdnadshavaren.

En anteckning om utvärderings- och utvecklingssamtalet görs i elevens stödflik i Wilma. Ifall eleven har en giltig Plan för elevens lärande eller IP registreras den information som är väsentlig för ordnandet av undervisningen i dokumentets uppföljningsdel.

6.5 Slutbedömningen i den grundläggande utbildningen

Beroende på läroämne och på de beslut som fattats i den lokala läroplanen infaller slutbedömningen i årskurs 7, 8 eller 9. De tillvägagångssätt som används vid slutbedömningen ska motsvara elevernas ålder och förutsättningar.

Syftet med slutbedömningen är att fastställa hur eleven har uppnått målen för lärokursen i läroämnet när studierna avslutas. Vitsordet eller det verbala omdömet som ges efter utvärderingen ska beskriva nivån på elevens prestation i relation till målen och kriterierna för slutbedömningen i respektive ämneslärokurs.

I samband med slutbedömningen, medan läsåret ännu pågår, ska läraren förutom information om prestationer och aktuell kunskapsnivå också ge eleverna handledande respons som stödjer det fortsatta lärandet. Det är också viktigt att försäkra sig om att eleverna och vårdnadshavarna känner till målen, bedömningsgrunderna och kriterierna för slutbedömningen. Responsen och handledningen ska vara tillräckligt detaljerad och individuell. Ifall en elev i årskurs 9 trots stödåtgärder inte ser ut att klara sina studier och riskerar att stanna kvar på klassen, kan man genom att övergå till studier enligt ett eget studieprogram förebygga att elevens alla prestationer förfaller. Årskursintegrerade studier som framskrider enligt ett eget studieprogram beskrivs närmare i kapitel 5.

6.5.1 Bildandet av slutvitsord

Slutvitsorden från den grundläggande utbildningen ska ges på jämlika grunder. För bildandet av slutvitsord beskrivs i grunderna för läroplanen principerna för bildandet av slutvitsord samt

nationella kriterier för slutbedömningen för alla gemensamma läroämnena och lärokursen i det frivilliga A-språket.

Slutvitsordet i den grundläggande utbildningen ska inte bildas direkt på basis av medeltalet av elevens vitsord i tidigare kurs-, period- eller läsårsbetyg. Eftersom kunskaperna alltid utvecklas kumulativt, ska slutvitsordet grunda sig på elevens kunskapsnivå i relation till kriterierna för slutbedömningen när studierna avslutas.

Kriterierna för slutbedömningen beskriver den kunskaps- och färdighetsnivå som förutsätts för vitsordet åtta (8) i respektive läroämne. En elev får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper i läroämnet som beskrivs i kriterierna. Svaga kunskaper inom något målområde kan kompenseras med kunskaper som överstiger kunskapskraven för vitsordet åtta inom något annat målområde. En elev har uppnått målen i den grundläggande utbildningens allmänna lärokurs i ett läroämne med hjälpligt resultat (5), om eleven i någon mån uppvisar kunskaper som motsvarar de mål som ställts upp för läroämnet. I så fall har eleven slutfört den allmänna lärokursen i ifrågavarande läroämne med godkänt resultat. Vitsordet ska också i detta fall grunda sig på elevens genomsnittliga kunskaper. En underkänd prestation (4) inom något målområde kan alltså kompenseras med en prestation som överstiger nivån för hjälpliga kunskaper inom något annat målområde.

De gemensamma läroämnena som i slutbedömningen i den grundläggande utbildningen ska bedömas med siffror är: modersmål och litteratur, det andra inhemska språket, främmande språk, matematik, fysik, kemi, biologi, geografi, hälsokunskap, religion eller livsåskådningskunskap, historia, samhällslära, musik, bildkonst, slöjd, gymnastik och huslig ekonomi. I modersmål och litteratur kan eleven ha studerat enligt två i dessa grunder för läroplanen fastställda lärokurser. Då ska de båda lärokurserna i läroämnet modersmål och litteratur bedömas.

Ifall eleven är befriad från studier i ett läroämne inom den grundläggande utbildningens lärokurs fattas ett beslut i enlighet med 18 § i lagen om grundläggande utbildning och läroämnet i fråga bedöms inte.⁶⁹

Ifall eleven har bytt lärokurs i modersmål och litteratur, det andra inhemska språket eller ett främmande språk, bedöms vid slutbedömningen den lärokurs som eleven studerat senast. Samma sak gäller om eleven har bytt från ett åskådningsämne till ett annat, eller från en lärokurs i ett åskådningsämne till en annan.

Valfria ämnen som bildar en helhet som omfattar minst två årsveckotimmar bedöms med siffervitsord. Valfria ämnen som omfattar färre än två årsveckotimmar och helheter som består av sådana lärokurser bedöms verbalt. Om ett valfritt ämne som ska bedömas verbalt anses som fördjupade studier i ett gemensamt ämne, kan prestationen i det valfria ämnet höja vitsordet i läroämnet i fråga.

⁶⁹ Lag om grundläggande utbildning 18 §, 2 och 3 mom.

I skolans läroplan beskrivs hur bedömningen av skolans valfria ämnen genomförs. Läroplanen beskriver också vilka verbalt bedömda valfria ämnen är sådana fördjupade studier som i slutbedömningen kan höja vitsordet i ett gemensamt läroämne.

Om en elev som får särskilt stöd studerar ett läroämne enligt den allmänna lärokursen, bedöms hans prestationer i relation till målen för den allmänna lärokursen och utgående från kriterierna för slutbedömningen. Om eleven enligt beslut om särskilt stöd studerar enligt en individualiserad lärokurs i ett eller flera läroämnen, bedöms elevens prestationer i ifrågavarande läroämnen i relation till de individuella mål och innehåll som fastställs i elevens individuella plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas. I det fallet tillämpas inte de kriterier för slutbedömningen som fastställs i läroplansgrunderna vid bedömningen.

I läroämnen som studerats enligt individualiserad lärokurs kan verbala omdömen användas i stället för siffervitsord också vid slutbedömningen.

Slutbedömningen för en elev som omfattas av förlängd läroplikt grundar sig antingen på den grundläggande utbildningens allmänna lärokurser eller på individualiserade lärokurser, beroende på vad som fastställts i elevens beslut om särskilt stöd. Om studierna för en elev som omfattas av förlängd läroplikt genomförs i form av studiehelheter, ges bedömningen i betyget ändå per läroämne.

Om elevens studier har ordnats enligt verksamhetsområde, baserar sig slutbedömningen på de mål som uppställts i den individuella planen (IP) för hur undervisningen ska ordnas och bedömningen ges i form av verbala omdömen.

6.5.2 Intensifierad undervisning och slutbedömning

Om en skola betonar ett visst läroämne eller en läroämneshelhet i sin läroplan eller ordnar undervisning på två språk, är skolans mål för undervisningen i detta ämne eller språk i allmänhet högre än målen i de nationella läroplansgrunderna. För likvärdighetens skull ska prestationerna för de elever som deltar i intensifierad undervisning eller undervisning på två språk i slutet av den grundläggande utbildningen bedömas i relation till de nationella målen och kriterierna för slutbedömningen för att fastställa kunskapsnivån.

Kriterierna för slutbedömningen ska också användas för bedömningen i gemensamma läroämnen då en elev har genomfört sina studier enligt undervisningsarrangemang med särskild utbildningsuppgift.

Tilläggsuppgifter om den intensifierade undervisningen och elevens prestationer kan vid behov ges i en separat betygsbilaga.

6.6 Betyg och betygsanteckningar i den grundläggande utbildningen

Betyg som används i den grundläggande utbildningen:

1. Läsårsbetyg
2. Mellanbetyg
3. Skiljebetyg
4. Avgångsbetyg

Utbildningsanordnaren beslutar om betygs utseende.

Läsårsbetyg

Eleven ska få ett läsårsbetyg i slutet av varje läsår. I läsårsbetyget antecknas elevens studieprogram och för varje läroämne ett verbalt omdöme eller ett siffervitsord som beskriver hur eleven har uppnått målen under läsåret. Verbal bedömning kan användas i betygen i årskurserna 1–7. Också av verbala omdömen ska framgå om eleven har klarat läsårets studier i de läroämnen som ingår i elevens studieprogram med godkänt resultat. Ifall bedömningen ges med siffror, ska också bedömningsskalan som fastställs i 10 § i förordningen om grundläggande utbildning anges i betyget. Siffervitsord kan alltid, utom i avgångsbetyget, kompletteras med verbala omdömen för att på det viset ge respons om kunskapsnivån och framstegen.

I läsårsbetyg och eventuella mellanbetyg antecknas bedömningen av uppförande som ett siffervitsord. Om bedömningen av uppförande ges som ett verbalt omdöme, ges det alltid som bilaga till betyget.

Vitsordet eller omdömet i religion och livsåskådningskunskap antecknas i läsårsbetyget och eventuella mellanbetyg i formen "religion/livsåskådningskunskap" utan att särskilja vilket av läroämnen eleven har studerat. Lärokursens omfattning antecknas inte i betygen. Om en elev får undervisning i sin egen religion, ska bedömningen antecknas i betyget om undervisningen ges av den som ordnar den grundläggande utbildningen. Eventuella vitsord från undervisning som ges av något religiöst samfund ska inte antecknas i betyget.

Om eleven fått minst 25 % av undervisningen på ett annat språk än skolans undervisningsspråk, ska språket och de läroämnen som undervisats på språket anges i betyget.

I läroämnen som studerats enligt individualiserad lärokurs kan verbala omdömen användas i betyget i stället för siffervitsord i alla årskurser. I studier enligt verksamhetsområde används verbal bedömning i alla årskurser. Det ska framgå av det verbala omdömet om elevens prestation är godkänd eller underkänd. Om en elev enligt beslut om särskilt stöd studerar ett eller flera läroämnen enligt individualiserad lärokurs, markeras siffervitsordet och det verbala omdömet i

läroämnet i fråga med en asterisk (*). Under rubriken tilläggsuppgifter i betyget ska nämnas att eleven har studerat läroämnena som markerats med en asterisk (*) enligt individualiserad lärokurs.

I läsårsbetyget antecknas

- betygets namn
- utbildningsanordnarens och skolans namn
- elevens namn och födelsetid
- datum när betyget ges
- underskrift av läraren som ansvarar för undervisningsgruppen eller av rektor
- elevens studieprogram och en verbal bedömning eller sifferbedömning av hur eleven uppnått målen under ifrågavarande läsår
- en bedömning av elevens uppförande
- beträffande läroämnen som har flera lärokurser (modersmål och litteratur, andra inhemska språket och främmande språk) antecknas den lärokurs eller de lärokurser som eleven har studerat
- en anteckning om att eleven uppflyttas till följande årskurs eller eventuellt att eleven stannar kvar på klassen
- en anteckning om att betyget utfärdats enligt grunderna för läroplanen som Utbildningsstyrelsen fastställt 22.12.2014.

Mellanbetyg

Under läsåret kan man ge mellanbetyg på det sätt som bestäms i den lokala läroplanen. Ett mellanbetyg ges utgående från samma principer som läsårsbetyget då det gäller användning av verbala omdömen och siffervitsord, anteckning om bedömning av uppförande, anteckning om bedömning av religion och livsåskådningskunskap, undervisningsspråket och studier enligt individualiserad lärokurs.

En elev i årskurs nio ska vid behov ges ett separat mellanbetyg för ansökan till fortsatta studier. I ett sådant mellanbetyg ska elevens kunskaper bedömas på samma grunder som vid slutbedömningen. Bedömning av elevens uppförande antecknas inte i det mellanbetyg som ges i årskurs nio.

I mellanbetyget antecknas

- betygets namn
- utbildningsanordnarens och skolans namn
- elevens namn och födelsetid
- datum när betyget ges
- underskrift av läraren som ansvarar för undervisningsgruppen eller av rektor
- elevens studieprogram och verbala omdömen eller siffervitsord för hur eleven uppnått målen vid den tidpunkt då mellanbetyget ges
- för läroämnen som omfattar flera lärokurser (modersmål och litteratur, det andra inhemska språket och främmande språk) antecknas den lärokurs eller de lärokurser som eleven har studerat
- en bedömning av elevens uppförande (inte då det gäller mellanbetyg i årskurs nio)

- en anteckning om att betyget utfärdats enligt grunderna för läroplanen som Utbildningsstyrelsen fastställt 22.12.2014.

Skiljebetyg

En elev som flyttar till en annan skola, avgår från den grundläggande utbildningen eller inte har fullgjort sin läroplikt inom utsatt tid ges ett skiljebetyg. Till skiljebetyget bifogas den timfördelning som skolan följt och en utredning över eventuell intensifierad undervisning. Om eleven flyttar till en annan skola som upprätthålls av samma utbildningsanordnare, behöver inget separat skiljebetyg ges.

Ett skiljebetyg ges utgående från samma principer som läsårsbetyget då det gäller användning av verbala omdömen och siffervitsord, anteckning om bedömning av religion och livsåskådningskunskap, undervisningspråket och studier enligt individualiserad lärokurs. I skiljebetyget antecknas inget omdöme om elevens uppförande.

I skiljebetyget antecknas

- betygets namn
- utbildningsanordnarens och skolans namn
- elevens namn och födelsetid
- datum när betyget ges
- rektors underskrift
- elevens studieprogram och verbala omdömen eller siffervitsord för hur eleven uppnått målen
- för läroämnena som omfattar flera lärokurs (modersmål och litteratur, det andra inhemska språket och främmande språk) antecknas den lärokurs eller de lärokurs som eleven har studerat
- en anteckning om att betyget utfärdats enligt grunderna för läroplanen som Utbildningsstyrelsen fastställt 22.12.2014.

Avgångsbetyg från den grundläggande utbildningen

Avgångsbetyg från den grundläggande utbildningen ska ges en elev som i relation till målen för lärokurserna i läroämnena uppnått godkänt resultat i alla läroämnena som ingår i elevens studieprogram. Det innebär åtminstone vitsordet fem (5) eller det verbala omdömet "godkänd".

I avgångsbetyget antecknas samma uppgifter som i övriga betyg under den grundläggande utbildningen med följande preciseringar

- elevens fullständiga namn och personbeteckning
- rektors underskrift
- i de gemensamma läroämnena och i de valfria ämnena som ska bedömas med siffror ges bedömningen med siffror (5–10) och med ord (hjälpiga – utmärkta)

- för läroämnena som omfattar flera lärokurser (modersmål och litteratur, det andra inhemska språket och främmande språk) antecknas den lärokurs eller de lärokurser som slutförts
- en anteckning om att elevhandledning och praktisk arbetslivsorientering ingått i elevens studieprogram.

Bedömning av elevens uppförande antecknas inte i avgångsbetyget.

Ifall minst 25 % av lektionerna i något läroämne som eleven studerar har undervisats på något annat språk än skolans undervisningsspråk antecknas vilket språk som använts i undervisningen.

De valfria ämnena som utgör en enhetlig lärokurs som omfattar minst två årsveckotimmar bedöms i betyget med siffror. För valfria ämnena som ska bedömas med siffror antecknas ämnets namn, antalet årsveckotimmar och vitsordet. Alla sådana valfria ämnena som hänför sig till ett gemensamt läroämne antecknas på avgångsbetyget direkt under läroämnet i fråga.

För valfria ämnena vars lärokurs understiger två årsveckotimmar och helheter som består av sådana lärokurser ges ett verbalt omdöme i betyget. För ett valfritt ämne som ska bedömas verbalt antecknas "valfria studier" vid det valfria ämnets namn, därefter det sammanlagda antalet årsveckotimmar för alla de ämnena som ska bedömas verbalt och som hänför sig till det gemensamma läroämnet i fråga och anteckningen "godkänd".

Främmande språk som studeras som valfria ämnena och övriga valfria ämnena som inte hänför sig till något gemensamt ämne antecknas under rubriken "övriga valfria ämnena" i avgångsbetyget. Läroämnets namn, antalet årsveckotimmar och eventuell lärokurs uppges och en bedömning antingen med siffror eller med anteckningen "godkänd".

Om eleven byter ut ett valfritt ämne mot ett annat antingen i den egna skolan eller i samband med byte av skola, antecknas på avgångsbetyget namnet på båda de valfria ämnena. Ett valfritt ämne som inte har slutförts bedöms med siffror ifall eleven har hunnit avlägga minst två årsveckotimmar i det ifrågavarande ämnet. Ifall eleven har studerat ämnet mindre än två årsveckotimmar och studierna i ämnet inte slutförts antecknas "deltagit" vid det valfria ämnet. I betyget antecknas också antalet timmar som eleven har studerat i det valfria ämne som inte slutförts. Det nya valfria ämnet bedöms antingen med siffervitsord eller med anteckningen "godkänd", beroende på vad som fastställts om det valfria ämnets omfattning i skolans läroplan samt en anteckning om antalet timmar enligt läroplanen.

Om elevens vårdnadshavare skriftligen anhåller om att ett språk som studeras som valfritt språk inte ska bedömas med siffervitsord på avgångsbetyget, utelämnas vitsordet och på betyget antecknas "godkänd". Det andra inhemska språket undervisas dock som ett gemensamt läroämne och bedöms med siffror.

Vitsordet i religion och livsåskådningskunskap antecknas i läsårsbetyget och eventuella mellanbetyg i formen "religion/livsåskådningskunskap" utan att särskilja vilket av läroämnena eleven har studerat. Lärokursens omfattning antecknas inte i betygen. Om en elev får undervisning i sin egen religion, antecknas vitsordet i avgångsbetyget, om undervisningen ges av den som ordnar den grundläggande utbildningen. Eventuella vitsord från undervisning som ges av något religiöst samfund antecknas inte i betyget.

Om eleven studerar ett eller flera läroämnen enligt individualiserad lärokurs, kan också slutbedömningen i de läroämnena vara verbal. I avgångsbetyget kan läroämnena också bedömas med siffror. Såväl siffervitsordet som det verbala omdömet förses då med en asterisk (*). I punkten Tilläggsuppgifter antecknas att eleven har studerat de läroämnena som är försedda med asterisk (*) enligt en individualiserad lärokurs. För en elev vars undervisning har ordnats enligt verksamhetsområde är slutbedömningen verbal.

Avgångsbetyget kan innehålla bilagor, till exempel en bedömning av elevens uppförande och arbete och en bilaga som innehåller verbala omdömen om valfria ämnen som har omfattat mindre än två årsveckotimmar. Varje bilaga ska innehålla elevens identifikationsuppgifter. Avgångsbetygets bilagor ska inte omnämnas på avgångsbetyget.

6.7 Särskild examen och betyg över studier som slutförts genom särskild examen

Den grundläggande utbildningens lärokurs eller en del av den kan avläggas enligt särskild examen om vilken föreskrivs i lagen och förordningen om grundläggande utbildning⁷⁰. Särskild examen kan ordnas av den som har tillstånd att ordna grundläggande utbildning. En elev som deltar i särskild examen ska visa att hens kunskaper och färdigheter motsvarar kunskaper och färdigheter i de olika läroämnena enligt den grundläggande utbildningens allmänna lärokurs.

De betyg som används i särskild examen är

1. Betyg i en ämneslärokurs i den grundläggande utbildningen
2. Betyg över delvis fullgjord lärokurs i den grundläggande utbildningen
3. Betyg över fullgjord lärokurs i alla ämnen i den grundläggande utbildningen

Om en elev eller en annan person fullgör lärokursen i något läroämne inom den grundläggande utbildningen i en särskild examen, ges ett betyg över fullgjord ämneslärokurs i den grundläggande utbildningen. Av betyget ska framgå vilket läroämne och vilken lärokurs som fullgjorts. Prestationerna i flera läroämnena kan antecknas på samma betyg. Om en elev eller en annan person endast delvis har fullgjort en lärokurs i den grundläggande utbildningen, såsom lärokursen i en årskurs, ges ett betyg över delvis fullgjord lärokurs i den grundläggande utbildningen.

Om hela den grundläggande utbildningens lärokurs har fullgjorts i en särskild examen, ges ett betyg över fullgjord lärokurs i alla ämnen i den grundläggande utbildningen.

I betygen antecknas samma allmänna uppgifter som i avgångsbetyget. För de fullgjorda läroämnena antecknas läroämnets namn, lärokurs och vitsord. De gemensamma läroämnenas omfattning i årsveckotimmar antecknas inte.

Den läropliktiga ska fullgöra alla gemensamma läroämnena som ingår i den grundläggande utbildningens lärokurs med godkänt resultat för att få ett betyg över fullgjord lärokurs i den grundläggande utbildningen.

⁷⁰ Lagen om grundläggande utbildning 38 § och Förordningen om grundläggande utbildning 23 §

KAPITEL 7 STÖD FÖR LÄRANDE OCH SKOLGÅNG

Stöd för lärande och skolgång samt elevvård bildar en helhet. I detta kapitel föreskrivs om stöd för lärande och skolgång enligt lagen om grundläggande utbildning. Elevvård behandlas i kapitel 8⁷¹.

7.1 Principerna för stöd

Det finns tre nivåer av stöd för lärande och skolgång: allmänt, intensifierat och särskilt stöd. Av dessa kan en elev få stöd på endast en nivå åt gången. Stödformer som nämns i lagen om grundläggande utbildning är till exempel stödundervisning, specialundervisning på deltid, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel. Dessa stödformer kan användas på alla de tre nivåerna av stöd, antingen enskilt eller samtidigt så att de kompletterar varandra. Stödet ska vara flexibelt, långsiktigt planerat och anpassas enligt behovet av stöd. Stödet ska ges så länge, på den nivå och i den form som det behövs.

Undervisningen och stödet ska ordnas utgående från såväl den enskilda elevens som hela undervisningsgruppens styrkor och vad eleverna behöver utveckla och lära sig. Det är viktigt att lärandet kan löpa obehindrat och att inlärningssvårigheter förebyggs och upptäcks på ett tidigt stadium. Stöd för lärande och skolgång innebär både lösningar som berör hela gruppen och lärmiljön och lösningar som möter elevernas individuella behov. Undervisningen och stödet ska planeras med beaktande av att behovet av stöd kan variera från tillfälligt till kontinuerligt, från mindre till mer omfattande eller från en form av stöd till flera former av stöd.

Syftet med stöd är att förhindra att problemen växer, blir långvariga och komplicerade. Det är viktigt att ge eleven möjligheter att uppleva att hen lyckas i lärandet och som medlem i gruppen och att stödja elevens positiva uppfattning om sig själv och skolarbetet. Pedagogisk sakkunskap, samarbete mellan lärarna och yrkesövergripande samarbete inom elevvården är viktigt för att behovet av stöd ska upptäckas, när man bedömer behovet av stöd samt när stödet planeras och genomförs. Vilka yrkespersoner som ska delta i samarbetet avgörs från fall till fall.

Enligt lagen om grundläggande utbildning har den som deltar i undervisning rätt att få tillräckligt stöd för lärande och skolgång genast när behov uppstår⁷². För att upptäcka behovet av stöd på ett tidigt stadium ska man kontinuerligt följa med hur elevernas lärande och skolgång framskrider. Först granskas de befintliga arbetssätten, undervisningsarrangemangen och lärmiljöerna och hur de lämpar sig för eleven. Utifrån det bedöms om man genom att ändra på dem kunde hitta bättre pedagogiska lösningar för eleven. Vid bedömningen och planeringen av stöd ska resultat av andra eventuella utvärderingar utnyttjas och elevens tidigare stöd beaktas.

⁷¹ Lag om elev- och studerandevård 6 § (1287/2013)

⁷² Lag om grundläggande utbildning 30 § 1 mom. (642/2010)

Eleven ska i första hand ges stöd i sin egen undervisningsgrupp och skola genom olika flexibla arrangemang, om inte elevens bästa nödvändigtvis förutsätter att eleven flyttas till en annan undervisningsgrupp eller skola. Det är speciellt viktigt att se till att stödet fortsätter när ett barn övergår från förskoleundervisning till grundläggande utbildning, inom den grundläggande utbildningen och då eleven övergår från den grundläggande utbildningen till andra stadiet.

Skolans gemensamma elevvårdsgrupp utvärderar skolsamfundets välmående samt hur väl verksamhetsätten och lärmiljöerna passar skolans elever. Gruppen behandlar de resultat man fått via kvalitetsenkäten, skolhälsoenkäten samt eventuella andra enkäter som har besvarats i skolan (t.ex. en mobbningsenkät). På basis av enkäterna kartläggs undervisningsgruppernas styrkor och inlärnings- och utvecklingsbehov samt åtgärder som främjar elevers lärande och välmående planeras. Elever, andra medlemmar i arbetsgemenskapen samt föräldrar bjuds in att delta i dessa möten och har då möjlighet att säga sina åsikter och komma med utvecklingsförslag.

Genom att mångsidigt använda sig av de metoder inom det allmänna stödet som tas upp i bilagan *Det allmänna stödet* kan man förebygga inlärningssvårigheter. [Bilaga 1: Det allmänna stödet](#)

För kartläggning av stödbehov finns anvisningar för den grundläggande utbildningen (se skolvisa bilagor). Materialet innehåller kartläggningar som genomförs. De stödbehov som framkommer i kartläggningarna åtgärdas omedelbart så att eleven eller elevgruppen får det stöd som behövs. Stödet organiseras som ett samarbete mellan klassläraren och/eller ämnesläraren, specialläraren och skolgångshandlaren.

Var och en lärare som undervisar en elev ska kontinuerligt utvärdera elevens skolgång och studieframsteg men klassläraren eller klassföreståndaren har ett särskilt ansvar för elevens helhetssituation. Eleven och vårdnadshavarna deltar vid behov i planering av förebyggande stöd. En plan för allmänt stöd kan utarbetas för det ändamålet.

För att förebygga problem med skolgången följs elevens skolfrånvaro upp. Man ingriper i outreda eller rikliga frånvaron t.ex. enligt den lokala verksamhetsmodellen. **(Stödmaterial)**

I skolans läroplan beskrivs hur skolan informerar vårdnadshavare om praxis i samband med elevers frånvaro.

Elevvårdspersonalens närmaste chefer ansvarar för att elevvårdens tjänster finns tillgängliga i alla skolor i enlighet med lagen om elev- och studerandevård. Tillgången till de elevvårdstjänster som eleven behöver ska inte vara kopplad till den plats där undervisningen ordnas. Elevvårdens yrkespersonal deltar i utvärderingen av elevens situation vid övergången från en stödnivå till en

annan samt deltar vid behov i planeringen och genomförandet av stödet. Andra expertutlåtanden kan användas för att komplettera synen på elevens helhetsituation.

Elevens stöd anordnas alltid då det är möjligt i elevens närskola. Elever som får särskilt stöd kan också studera i en regional smågrupp eller i Sirkkalabackens skola i en småklass.

Skolornas lärare och skolgångshandledare kan utgående från sitt specialkunnande erbjuda pedagogisk konsultation och skuggning enligt utarbetade anvisningar.

[Bilaga 2: Stödnivåer](#)

Befogenheter i förvaltningsbeslut gällande stöd för lärande och skolgång

Rektorn gör beslut om särskilda undervisningsarrangemang, årskursintegrerad undervisning, avvikande antal årsveckotimmar i ett visst läroämne samt befrielse från studier i ett läroämne för elever med allmänt eller intensifierat stöd.

Direktören för svenskspråkig fostran och undervisning gör beslut om särskilt stöd för en elev alltid då det särskilda stödet inleds, då det till sitt innehåll ändras eller avslutas samt därtill på de i lag stadgade kontrolltidpunkterna då stödet även kan fortgå som förut. I beslutet ska följande saker framkomma:

- att stödet inleds, fortgår, ändras, eller avslutas
- den huvudsakliga undervisningsgruppen
- eventuella tolknings-, handledar- eller övriga tjänster
- eventuella individualiserade läroämnena, utökande eller minskande av dem
- längden på elevens läroplikt (allmän/förlängd)
- eventuella studier enligt lärområde
- eventuella särskilda undervisningsarrangemang
- eventuella årskursintegrerade studier
- eventuella avvikande antal årsveckotimmar i ett läroämne
- eventuell befrielse från studier i ett ämne

7.1.1Handledning i samband med stöd

Det är alla lärares uppgift att handleda en elev som behöver stöd för sin skolgång och i studierna i olika läroämnena. Handledningen ska gälla alla undervisningssituationer, läroämnena och den respons eleven får. Målet med handledningen är att stärka elevens självförtroende, förmåga att utvärdera sig själv och lära sig lära och förmåga att planera sin framtid. Uppmärksamhet fästs vid elevens eventuella behov av stöd i fråga om vardagshantering, planering av studier, studiefärdigheter och samarbetsförmåga. Dessa färdigheter ska stärkas med ändamålsenliga metoder och handledning. Genom handledningen ska eleven lära sig att ställa upp mål för sitt lärande och att ta ansvar för sina studier.

Handledningsperspektivet ska beaktas när elevens behov av intensifierat stöd och särskilt stöd bedöms. Som en del av den pedagogiska bedömningen eller den pedagogiska utredningen utvärderas hur den handledning som eleven fått tidigare har räckt till och vilken inverkan den haft och om eleven har fortsatt behov av handledning. Målen och åtgärderna angående handledning skrivs också in i planen för elevens lärande eller den individuella planen (IP) för hur undervisningen ska ordnas. Handledande stöd ska planeras i nära samarbete med eleven och vårdnadshavaren. Sakkunskapen hos elevvårdspersonalen och eventuell biträdande personal ska också utnyttjas.

I den handledning som ges i slutskedet av den grundläggande utbildningen ska man tillsammans med eleven utreda lämpliga möjligheter till fortsatta studier och kontrollera att det stöd som eleven behöver fortsätter på andra stadiet. Eleven och vårdnadshavaren till den elev som behöver stöd ska i slutskedet av den grundläggande utbildningen ges information och möjlighet att diskutera med elevhandledaren och sakkunniga inom elevvården om särskilda frågor i anslutning till elevens fortsatta studier.

Samarbete och praxis i övergångsskedena

Från förskola till skola

Som utgångspunkt vid planeringen av förebyggande stöd för elever inom nybörjarundervisningen fungerar den information om elevens inlärnings- och skolgångsberedskap och eventuella stödbehov som fås från förskoleundervisningen.

Den inom förskoleundervisningen för varje elev utarbetade planen för växande och lärande samt den för elever med förlängd läroplikt uppgjorda individuella planen (IP) skickas till den skola där eleven ska påbörja sin skolgång i årskurs 1. Om man under förskoleundervisningens vår har uppgjort en pedagogisk bedömning eller -utredning för ordnande av stöd i årskurs 1 skickas också detta dokument till den blivande skolan. Ifall Wilma används i förskoleundervisningen överförs dokumenten elektroniskt. På detta sätt kan arrangören för den grundläggande utbildningen och de blivande lärarna redan på våren få den information som är nödvändig för att kunna planera stödåtgärder och resurser för undervisning och lärande. **(Stödmaterial: Förskolans tidslinje)**

Elevens förskolelärare delger sådan information som är nödvändig för ordnande av undervisning till elevens blivande lärare inom den grundläggande utbildningen och planerar tillsammans med denna de stödåtgärder som eleven behöver.

Från sjätte till sjunde årskursen

För att kunna trygga ett kontinuerligt stöd visas de under sjätte årskursen bokförda Wilma-anteckningarna och de pedagogiska dokumenten i registret i årskurs sju. Information som är nödvändig för ordnande av elevens undervisning och stödåtgärder kan delges i de pedagogiska möten som ordnas i samband med övergångsskedet. Nödvändig information delges till elevens nya lärare. I den mottagande skolan bildas undervisningsgrupperna och planeras ordnandet av undervisningen så att varje elev har möjlighet att få det stöd som hen behöver, t.ex. stödundervisning och specialundervisning på deltid.

Då den grundläggande utbildningen avslutas

När man under våren i årskurs nio utvärderar hur målen för planen för elevens lärande eller den individuella planen (IP) har uppnåtts beaktas de färdigheter som förutsätts i de fortsatta studierna samt det stöd som behövs för lärande och studier. Elevhandledaren och elevens övriga lärare granskar elevens situation tillsammans med eleven och elevens vårdnadshavare. I planen för elevens lärande eller i den individuella planen (IP) dokumenteras i stycket om uppföljning den information som är nödvändig för planering av elevens stöd under fortsatta studier. Dokumentet överförs elektroniskt till den blivande studieplatsen inom bildningsväsendet i Åbo.

Övriga övergångsskeden

Om en elev under eller efter den grundläggande utbildningen överflyttas till utbildning som anordnas av en annan utbildningsarrangör skickas de senaste giltiga pedagogiska dokumenten till elevens nya skola eller läroanstalt.

Övriga övergångsskeden

Om en elev under eller efter den grundläggande utbildningen överflyttas till utbildning som anordnas av en annan utbildningsarrangör skickas de senaste giltiga pedagogiska dokumenten till elevens nya skola eller läroanstalt.

I skolans läroplan benämns den person som är ansvarig för informationsöverföringen.

När en elev överflyttas från förberedande undervisning till grundläggande utbildning förmedlas elevens studieprogram till den nya skolan. Inom den förberedande undervisningen görs en pedagogisk bedömning för övergångsskedet eller en utredning över den stödnivå och de former av stöd som eleven kommer att behöver inom den grundläggande utbildningen.

Vid samtliga övergångsskeden sammankallas med elevens och/eller vårdnadshavarens skriftliga samtycke vid behov en yrkesövergripande expertgrupp så elevvårdsstöd ska kunna ordnas för eleven.

7.1.2 Samarbete mellan hem och skola i samband med stöd

Undervisningen och fostran ska ordnas i samarbete med vårdnadshavarna så att varje elev får undervisning, handledning och stöd enligt sin utvecklingsnivå och sina behov⁷³. När en elev har behov av stöd ökar betydelsen av samarbete mellan hem och skola. Samarbetsmetoder och -modeller ska utvecklas för hela den grundläggande utbildningen och för övergångarna. Skolpersonalen ska känna till de lagar och föreskrifter som gäller samarbetet med vårdnadshavaren i anslutning till elevens stöd. Vårdnadshavarna ska informeras om hur dessa tillämpas i skolans vardag, t.ex. om hur ärenden som gäller en elev behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretess. Det är viktigt att skolans personal kontaktar hemmet genast när det framgår att en elev har problem i lärandet eller skolgången eller elevens välbefinnande är i fara.

Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om möjligheterna att få stöd, att det finns tre nivåer av stöd och vilka former av stöd som finns att tillgå. Vårdnadshavarna ska uppmuntras att för sin del stödja sitt barns målinriktade lärande och skolgång. Att bedöma elevens framsteg och behov av stöd och att planera stödet ska ingå i det regelbundna samarbetet mellan hem och skola. Målet är att handla i samförstånd med eleven och vårdnadshavaren. Eleven eller vårdnadshavaren kan inte vägra att ta emot stöd enligt vad som föreskrivs i lagen om grundläggande utbildning. Eleven kan också behöva individuellt elevvårdsstöd. Individuellt elevvårdsstöd baserar sig på frivillighet och förutsätter att eleven eller vid behov vårdnadshavaren ger sitt samtycke (se kapitel 8 Elevvård).

Elevens möjlighet till delaktighet i sina egna ärenden stöds genom att eleven på ett för åldern och utvecklingsnivån ändamålsenligt sätt deltar i varje möte där stöd för lärande och skolgång planeras. När eleven och vårdnadshavaren sammankallas till att diskutera ärenden som berör stöd för lärande och skolgång ska de (t.ex. i samband med inbjudan) erbjudas möjlighet att på förhand fundera ut vilka synpunkter (t.ex. beträffande elevens styrkor, mål, stödbehov, framsteg och det stöd som erbjuds hemma) de vill anteckna i de pedagogiska dokumenten.

De ärenden som behandlas ska förklaras på ett sådant sätt att eleven och vårdnadshavaren förstår deras betydelse för elevens studier både nu och i framtiden. Vid behov används en tolk så att alla parter blir förstådda. Vårdnadshavare vilkas barn har ett annat modersmål än undervisningsspråket har vid behov rätt till tolkningshjälp så att de kan delta i skolans och

⁷³ Statsrådets förordning (422/2012)

klassernas föräldramöten på ett jämlikt sätt. Vårdnadshavarnas bristfälliga färdigheter i finska/svenska behöver beaktas även i den skriftliga kommunikationen mellan skolan och hemmet. Hemspråklärarna har en central roll i samarbetet med vårdnadshavarna och i anordnandet av stödåtgärder för elever med annat modersmål än svenska/finska.

I skolans läroplan beskrivs hur vårdnadshavare allmänt informeras om de stödformer som ges i skolan. Därtill beskrivs de samarbetsformer och -principer som används då man samarbetar med hemmen kring elevens stöd.

7.2 Allmänt stöd

En god grundläggande utbildning lägger grunden för elevens lärande och välbefinnande. Svårigheter i lärande och skolgång ska förebyggas genom till exempel differentiering av undervisningen, samarbete mellan lärarna och den övriga personalen, handledning och flexibel gruppindelning. Undervisningen ska ta hänsyn till både gruppens och den enskilda elevens behov.

Det första sättet att möta en elevs behov av stöd är att ge allmänt stöd. Det innebär i allmänhet att enstaka pedagogiska lösningar och handlednings- och stödåtgärder sätts in som en del av skolvardagen för att påverka situationen på ett så tidigt stadium som möjligt. Allmänt stöd ska ges genast när behovet av stöd uppstår och det krävs inga särskilda undersökningar eller beslut för att påbörja stödet.

Att bedöma behovet av stöd och ge det stöd som behövs ska ingå i all undervisning och fostran. Stödet ska ordnas genom samarbete mellan lärarna och den övriga personalen och i nära samarbete med eleven och vårdnadshavaren. Det allmänna stödet kan innefatta alla former av stöd som ges inom den grundläggande utbildningen, utom den specialundervisning och den individualisering av lärokursen i ett läroämne som ordnas på basis av ett beslut om särskilt stöd. Elevens behov av stöd ska mötas till exempel med hjälp av stödundervisning, specialundervisning på deltid eller handledning.

En plan för elevens lärande kan vid behov användas inom det allmänna stödet. I det fallet ska planen i tillämpliga delar innehålla samma delområden som den plan för elevens lärande som görs upp i samband med intensifierat stöd. För en elev som gjort snabbare framsteg kan studierna fördjupas och breddas med hjälp av planen.

Det allmänna stödet är i första hand ett förebyggande stöd som ges av klassläraren eller ämnesläraren. Stödet gagnar alla i undervisningsgruppen och kan även riktas till en enskild elev som har ett tillfälligt stödbehov. Elevens lärare ger allmänt stöd i samarbete med skolgångshandledaren, specialläraren och elevvårdspersonalen. Kamratstödet som eleverna ger varandra används på ett mångsidigt sätt. Huvudvikten ligger vid differentiering och flexibla grupperingar. Den fysiska och sociala lärmiljön formas så att den uppmuntrar eleven till att försöka, samt stärker elevens tro på sina egna möjligheter att lära sig.

Vårdnadshavarna informeras om påbörjande av stödundervisning och specialundervisning på deltid. Vårdnadshavarna erbjuds möjlighet att komma och prata med läraren om behovet av stöd för lärande eller uppförande och att tillsammans planera hur stödet kan ordnas. Eleven är alltid närvarande under mötena till den del som det är lämpligt med beaktande av elevens ålder och utvecklingsnivå. Eleven deltar i planeringen av stödåtgärder och målsättningar. Målsättningarna ska vara så konkreta att det är möjligt att utvärdera huruvida de har uppnåtts. De stödåtgärder som förverkligats dokumenteras i Wilma. Bilagan *Det allmänna stödet* kan användas i skolor vid bedömning av huruvida metoder inom det allmänna stödet har använts på ett tillräckligt mångsidigt sätt innan man påbörjar det intensifierade stödet.

7.3 Intensifierat stöd

En elev som för lärande eller skolgång behöver regelbundet stöd eller flera olika former av stöd samtidigt ska utifrån en pedagogisk bedömning ges intensifierat stöd i enlighet med en plan för elevens lärande ⁷⁴. Det intensifierade stödets kvalitet och kvantitet ska motsvara elevens individuella behov. Intensifierat stöd ges då det allmänna stödet inte räcker till och så länge eleven behöver det. Det intensifierade stödet ska planeras som en helhet. Stödet ska vara mer omfattande och långsiktigt än det allmänna stödet. Eleven behöver vanligtvis flera former av stöd. Intensifierat stöd ska ges i samband med den övriga undervisningen genom flexibla undervisningsarrangemang.

Det intensifierade stödet kan innefatta alla former av stöd som används inom den grundläggande utbildningen, utom den specialundervisning och den individualisering av läro kursen i ett läroämne som ordnas på basis av ett beslut om särskilt stöd. I samband med intensifierat stöd ökar betydelsen av till exempel specialundervisning på deltid, individuell studiehandledning och samarbete med hemmet. Också elevvårdens roll ska stärkas för att främja och upprätthålla elevens välbefinnande.

⁷⁴ Lag om grundläggande utbildning 16 a § 1 mom. (642/2010)

Stödet ska ordnas genom samarbete mellan lärarna och den övriga personalen. Stödet som ges inom det intensifierade stödet ska antecknas i planen för elevens lärande. Samarbetet med eleven och vårdnadshavaren har stor betydelse. Elevens lärande och skolgång ska regelbundet följas upp och utvärderas i samband med intensifierat stöd. Om det utifrån en bedömning konstateras att behovet av stöd har förändrats eller att eleven inte har nytta av det stöd som ges, ska planen för elevens lärande uppdateras så att den motsvarar den nya situationen.

Alla lärare som undervisar en elev med intensifierat stöd deltar i den helhetsmässiga genomgången av elevens situation och i planeringen av stödet. De berörda lärarna beaktar elevens behov av stöd i sin undervisning. Elevens styrkor kartläggs för att de ska kunna användas i planeringen av stödåtgärder. De stödformer som har förverkligats uppdateras i Wilma. Behovet av intensifierat stöd utvärderas regelbundet och uppföljningsinformation dokumenteras i planen för elevens lärande med minst ett halvt års mellanrum. I övergångsskeden bör all information om en elev med intensifierat stöd som är nödvändig för ordnande av undervisningen utan dröjsmål och på ett mångsidigt sätt förmedlas till den nya läraren eller skolan, så att stödets kontinuitet bibehålls och stödet fort kan påbörjas i den nya skolan.

7.3.1 Pedagogisk bedömning

Intensifierat stöd grundar sig på en pedagogisk bedömning. I den skriftliga pedagogiska bedömningen beskrivs

- elevens lärande och skolgång som helhet ur skolans, elevens och vårdnadshavarens perspektiv
- det allmänna stöd som eleven har fått och en bedömning av effekten av olika former av stöd
- elevens styrkor och intressen, förutsättningar för lärande och särskilda behov i anslutning till lärande och skolgång
- en bedömning av genom vilka pedagogiska stödåtgärder, stödåtgärder som gäller lärmiljön, handledning, elevvård eller andra stödåtgärder eleven kan stödjas
- en bedömning av behovet av intensifierat stöd.

Samarbetet med eleven och vårdnadshavaren är viktigt både för att utredningen av behoven samt planeringen och genomförandet av stödet ska lyckas. Den skriftliga pedagogiska bedömningen sammanställs av en eller flera av elevens lärare. Vid behov anlitas också andra sakkunniga. Den pedagogiska bedömningen sammanställs utgående från den plan för elevens lärande som eventuellt redan utarbetats inom det allmänna stödet. I fall eleven har en habiliteringsplan eller andra planer, används de med vårdnadshavarens tillstånd.

När man inleder och ordnar intensifierat stöd, och vid behov återgår till allmänt stöd, ska detta behandlas utgående från den pedagogiska bedömningen genom yrkesövergripande samarbete med yrkespersoner inom elevvården⁷⁵. Uppgifterna om behandlingen av ärendet ska dokumenteras på det sätt som utbildningsanordnaren bestämt, till exempel i den skriftliga pedagogiska bedömningen.

Den pedagogiska bedömningen, planen för elevens lärande, den pedagogiska utredningen och IP:n dokumenteras i blanketter för Åbo stads grundläggande utbildning (blanketterna finns i Wilma).

Klassläraren eller klassföreståndaren inleder uppgörandet av den pedagogiska bedömningen i Wilma. De övriga lärare som undervisar eleven lägger till sina egna iakttagelser om elevens styrkor och behov av stöd. På detta sätt formas en mångsidig bild av elevens helhetssituation.

Stödet som eleven har fått, elevens helhetssituation och påbörjandet av det intensifierade stödet behandlas tillsammans med minst en yrkesperson inom elevvården. I första hand konsulteras den yrkesperson inom elevvården som bäst känner eleven. I mån av möjlighet behandlas undervisningsrelaterade ärenden med psykologen, skolgångsrelaterade ärenden med kuratorn, och ärenden relaterade till elevens hälsotillstånd med hälsovårdaren. Om elevvårdens yrkesperson saknar en personlig kontakt till eleven skapar hen utgående från sin expertis en allmän uppfattning efter att elevens helhetssituation, det givna stödet samt lärarens syn på det fortsatta stödbehovet har beskrivits.

Eleven och vårdnadshavarna ombeds att ge sin syn på elevens helhetssituation, styrkor, intresseområden samt det behov av stödnivåer och former av stöd som lärarna för fram. En avvikande syn hos vårdnadshavaren eller eleven hindrar inte skolan från att ändra stödnivån eller att ge stöd men man strävar alltid till ett konstruktivt samarbete med eleven och vårdnadshavarna.

Skolans rektor eller prorektor läser den pedagogiska bedömningen.

⁷⁵ Lag om ändring av lagen om grundläggande utbildning 16 a § (1288/2013)

7.3.2 Plan för elevens lärande inom intensifierat stöd

Stödet som ordnas för eleven inom det intensifierade stödet ska antecknas i en plan för elevens lärande⁷⁶. Planen för elevens lärande är en skriftlig plan som baserar sig på läroplanen och som beskriver målen för elevens lärande och skolgång och vilka undervisningsarrangemang, stöd- och handledningsåtgärder som eleven behöver.

Syftet är att ge eleven förutsättningar att gå framåt i sina studier och främja elevens välbefinnande. Planen för elevens lärande stödjer lärarna när de ska planera sitt arbete och underlättar samarbetet mellan lärarna och med hemmet. Planen ger vårdnadshavarna information som gör att de bättre kan stödja sitt barn. Planen utgör underlag för bedömningen av elevens framsteg.

Den plan för elevens lärande som utarbetas inom intensifierat stöd bygger på information som tagits fram i samband med en pedagogisk bedömning. Planen ska utarbetas tillsammans med eleven och vårdnadshavaren, om det inte finns något uppenbart hinder för det⁷⁷. Vid behov anlitas också andra sakkunniga. Elevens andel i planeringen ökar när eleven kommer till de högre årskurserna i den grundläggande utbildningen. Ifall eleven har en habiliteringsplan eller andra planer, kan de användas med vårdnadshavarens tillstånd. I samband med att planen för elevens lärande utarbetas, avtalas också om uppföljningen av hur målen nås och hur ofta planen ska ses över. Planen ska dessutom alltid justeras om det sker förändringar i elevens situation, så att den motsvarar behovet av stöd.

Planen för elevens lärande som utarbetas inom intensifierat stöd ska innehålla följande uppgifter enligt vad som förutsätts för att ordna undervisningen och stödet för eleven:

Elevens mål

- elevens uppfattning om sina mål och intressen
- elevens styrkor, förutsättningar för lärande och särskilda behov för lärandet och skolgången
- målen för elevens lärande, förmågan att arbeta, kommunikativa färdigheter och skolgång.

Pedagogiska lösningar

- lösningar som gäller lärmiljöerna
- lösningar i anslutning till elevens stöd, såsom flexibel gruppindelning, kompanjonundervisning, undervisningsmetoder, studiestrategier, arbetssätt och sätt att kommunicera
- stödundervisning och specialundervisning på deltid som eleven får
- särskilt prioriterade områden i olika läroämnen
- mål och åtgärder angående handledningen av eleven.

⁷⁶ Lag om grundläggande utbildning 16 a § 3 mom. (642/2010)

⁷⁷ Lag om grundläggande utbildning 16 a § 1 mom. (642/2010)

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- stöd av elevvården och andra sakkunniga samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
- tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster, hjälpmedel och habiliteringstjänster som förutsätts för att eleven ska kunna delta i undervisningen och som fastställs i lagen om grundläggande utbildning samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
- samarbetet med eleven och vårdnadshavaren, vårdnadshavarens stöd.

Uppföljning och utvärdering av stödet

- uppföljning av hur målen i planen för elevens lärande nås, utvärdering av åtgärdernas effekt och tidpunkter för utvärderingen
- utvärdering av elevens lärande och skolgång som helhet i samråd med eleven och vårdnadshavaren samt elevens självbedömning
- vilka bedömningsmetoder som används för att eleven ska kunna visa sina kunskaper på ett lämpligt sätt
- granskning av planen för elevens lärande samt tidpunkt för granskningen
- vilka personer som varit med och utarbetat planen.

Planen för elevens lärande ska inte beskriva elevens personliga egenskaper.

Plan för elevens lärande i andra situationer

En plan för elevens lärande används även om eleven inte får intensifierat stöd, ifall

- en elev studerar enligt ett eget studieprogram i stället för enligt en i årskurser indelad lärokurs
- undervisningen ordnas genom särskilda undervisningsarrangemang
- en elev i årskurs 7–9 har antagits till flexibel grundläggande utbildning.

En plan som utarbetas i sådana fall ska i tillämpliga delar innehålla samma delområden som den plan för elevens lärande som utarbetas i samband med intensifierat stöd.

Då beslutet om intensifierat stöd har gjorts påbörjar elevens klasslärare eller klassföreståndare utan dröjsmål utarbetandet av elevens plan för lärande i Wilma. Det är på dennes ansvar att se till att en elev med intensifierat stöd har en giltig plan för lärande, och att planen vid uppgörandet ifylls i den utsträckning som är nödvändigt och på ett tillräckligt mångsidigt sätt. Klassläraren/klassföreståndaren ansvarar också för uppföljning av planens målsättningar. Målsättningarna ska vara så konkreta att det är möjligt att avgöra huruvida de har uppnåtts.

Planen för elevens lärande utarbetas i samarbete med eleven, alla lärare som undervisar eleven, skolgångshandledaren, vårdnadshavarna och eventuell elevvårdspersonal. Specialläraren deltar på ett konsultativt sätt med sin expertis i utarbetandet av planen och speciellt till den del som specialläraren själv deltar i genomförandet av stödet. Eleven deltar i den mån det är möjligt med beaktande av elevens ålder och förutsättningar i utarbetandet av planen för lärande. Eleven informeras om planens syften och innehåll. I planen för lärande bokförs elevens egen syn på nuläget och på målsättningarna för det egna lärandet och arbetandet. Man kommer överens om de ansvarsområden som eleven själv ska ansvara för. På detta sätt ökas elevens eget ansvarstagande för den egna skolgången. I planen bokförs också hur hemmet förbinder sig till att stödja eleven.

Innan dokumentet läses behandlas elevens stöd som beskrivs i dokumentet tillsammans med de personer vilkas arbetsuppgifter påverkas av ordnandet av stöd. Den färdiga planen läses, skrivs ut, undertecknas och de ursprungliga dokumenten arkiveras.

I skolans läroplan ges riktlinjer för huruvida det är klassläraren, klassföreståndaren, rektorn eller prorektorn som läser planen för elevens lärande.

De intensifierade stödåtgärder som har förverkligats dokumenteras i Wilma. Hur målsättningarna i planen för elevens lärande har uppnåtts följs enligt överenskommelse upp med eleven och vårdnadshavarna åtminstone halvårsvis. I uppföljningen deltar de lärare vilkas ämneslärostoff berörs av planen eller under vilkas lektioner elevens behov av stöd på annat sätt framkommer. Information från uppföljningen dokumenteras i Wilma så att planen för elevens lärande kan uppdateras. Klassläraren eller klassföreståndaren informerar elevens övriga lärare om eventuella förändringar som man i samband med uppföljningen har beslutat att göra. Om det under uppföljningen framkommer att stödet till en väsentlig del behöver ändras måste planen för elevens lärande uppdateras.

Planen för elevens lärande bör alltid uppdateras då stödbehovet eller ordnandet av stöd till väsentlig del ändras. Planen bör uppdateras minst en gång per år. Uppdateringen innebär i praktiken att man utarbetar ett nytt dokument i Wilma.

En plan för elevens lärande görs upp för de elever inom allmänt eller intensifierat stöd som får stödundervisning på svenska för invandrare samt för de elever som har beslut om särskilda undervisningsarrangemang eller årskursintegrerade studier enligt ett eget studieprogram.

7.4 Särskilt stöd

Särskilt stöd ska ges elever som inte annars i tillräcklig utsträckning kan uppnå målen för växande, utveckling eller lärande. Syftet med det särskilda stödet är att ge eleven övergripande och systematiskt stöd så att eleven kan fullgöra sin läroplikt och får en grund för fortsatta studier efter den grundläggande utbildningen. Elevens självkänsla, studiemotivation och möjlighet att uppleva glädje över att lyckas och lära sig ska stärkas. Också elevens delaktighet och förmåga att ta ansvar för sina studier ska stödjas.

Särskilt stöd innefattar specialundervisning och annat stöd som eleven behöver och har rätt till enligt lagen om grundläggande utbildning⁷⁸. Specialundervisningen och det övriga stöd som eleven får ska bilda en systematisk helhet. Alla former av stöd som fastställs i lagen om grundläggande utbildning kan användas. Särskilt stöd ges antingen inom den allmänna läroplikten eller inom en förlängd läroplikt. En elev som får särskilt stöd studerar antingen enligt läroämne eller enligt verksamhetsområde. Ifall eleven studerar enligt läroämne, studerar eleven de olika läroämnena antingen enligt den allmänna lärokursen eller enligt en individualiserad lärokurs.

En elev som fått ett beslut om särskilt stöd ska ges specialundervisning i enlighet med en individuell plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas. Syftet med olika pedagogiska lösningar i specialundervisningen är i första hand att säkerställa elevens lärande. De pedagogiska lösningarna kan till exempel gälla undervisningen och arbetssätten eller material och redskap. De varierar beroende på målen och innehållet och på elevens individuella behov. Enligt lagen om grundläggande utbildning har eleven också rätt att som en del av specialundervisningen få stödundervisning och specialundervisning på deltid som stöd för sitt lärande.

Utöver de pedagogiska lösningarna i specialundervisningen som stödjer lärandet, har en elev som får särskilt stöd också rätt till annat stöd. Sådant stöd är exempelvis handledning, individuell elevvård, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel.

Särskilt stöd ges i första hand i närskolans undervisningsgrupp i den allmänna undervisningen med hjälp av mångsidiga stödåtgärder. Undervisningen kan med beaktande av elevens intresse och behov organiseras som smågruppsundervisning inom ramen för specialundervisning på deltid, antingen enligt flexibel gruppering eller periodvis. Då undervisningen ordnas i en regional smågrupp eller i Sirkkalabackens skolas småklasser samarbetar man med den övriga undervisningen genom olika integrerings- och samarbetsarrangemang. Arrangemangen genomförs flexibelt och de kan fungera åt båda hållen. Det särskilda stöd som eleven behöver planeras helhetsmässigt. De stödtjänster som behövs för elevens lärande och skolgång ordnas som en naturlig del i inlärningsmiljön.

Inom den grundläggande utbildningen i Åbo är smågruppen en tillfälligt bildad grupp som stöder lärande. Grupsammansättningen ändras flexibelt enligt de stödbehov som eleverna har. Eleverna kan få stöd enligt vilken som helst stödnivå. En småklass inom den grundläggande utbildningen är en permanent grupp som består av högst 10 elever som får särskilt stöd.

Direktören för svenskspråkig fostran och undervisning gör på basis av den pedagogiska utredningen beslut om särskilt stöd. I beslutet om särskilt stöd fastställs också en skolplats antingen i närskolan, i en regional smågrupp eller i Sirkkalabackens skolas småklasser. De

⁷⁸ Lag om grundläggande utbildning 17 § 1 mom. (642/2010)

regionala smågrupperna verkar i den allmänna undervisningens skolor i nära samarbete med skolans övriga klasser. Sirkkalabackens skolas upptagningsområde utgörs av hela staden och grannkommunerna (enligt avtal). Eleverna i de regionala smågrupperna och Sirkkalabackens småklasser får en samarbetsklass inom den allmänna undervisningen.

Särskilt stöd ges i första hand i närskolans undervisningsgrupp i den allmänna undervisningen med hjälp av mångsidiga stödåtgärder. Undervisningen kan med beaktande av elevens intresse och behov organiseras som smågruppsundervisning inom ramen för specialundervisning på deltid, antingen enligt flexibel gruppering eller periodvis. Då undervisningen ordnas i en regional eller centraliserad småklass samarbetar man med den övriga undervisningen genom olika integrerings- och samarbetsarrangemang. Arrangemangen genomförs flexibelt och de kan fungera åt båda hållen. Det särskilda stöd som eleven behöver planeras helhetsmässigt. De stödtjänster som behövs för elevens lärande och skolgång ordnas som en naturlig del i inlärningsmiljön.

Inom den grundläggande utbildningen i Åbo är smågruppen en tillfälligt bildad grupp som stödjer lärande. Gruppsammansättningen ändras flexibelt enligt de stödbehov som eleverna har. Eleverna kan få stöd enligt vilken som helst stödnivå. Småklassen inom den grundläggande utbildningen är en permanent grupp som består av högst 10 elever som i huvudsak får särskilt stöd.

Chefen för resultatområdet gör på basen av den pedagogiska utredningen beslut om särskilt stöd. I beslutet om särskilt stöd fastställs också en skolplats antingen i närskolan eller i en regional eller centraliserad småklass. De regionala småklasserna verkar inom den allmänna undervisningens skolor i nära samarbete med skolans övriga klasser. De centraliserade småklassernas upptagningsområde utgörs av hela staden.

Småklassens elever får en samarbetsklass inom den allmänna undervisningen i den skola som det är mest naturligt att samarbeta med.

I skolans läroplan beskrivs hur samarbetsklassen bestäms samt allmänna principer för samarbetet.

7.4.1 Pedagogisk utredning

Innan ett beslut om särskilt stöd fattas, ska utbildningsanordnaren sammanställa en pedagogisk utredning om eleven⁷⁹. Samarbetet med eleven och vårdnadshavaren är viktigt både för att utredningen av behovet samt planeringen och genomförandet av stödet ska lyckas. Utbildningsanordnaren ska utse ett organ, en tjänsteman eller anställd som tar fram

- en skriftlig utredning om elevens framsteg i lärandet av de lärare som ansvarar för elevens undervisning
- en skriftlig utredning om det intensifierade eller särskilda stöd som eleven fått och om elevens helhetsituation som sammanställts genom yrkesövergripande samarbete med yrkesutbildade personer inom elevvården.

⁷⁹ Lag om grundläggande utbildning 17 § 3 mom. (642/2010) och Förvaltningslag (434/2003) 34–36 §

Utgående från dessa två utredningar gör utbildningsanordnaren en skriftlig bedömning av elevens behov av särskilt stöd. Den helhet som de två utredningarna och den bedömning som gjorts utifrån dem utgör kallas för pedagogisk utredning.⁸⁰

I den skriftliga pedagogiska utredningen beskrivs

- hur elevens lärande framskrider
- elevens lärande och skolgång som helhet ur skolans, elevens och vårdnadshavarens perspektiv
- det intensifierade eller särskilda stöd som eleven fått och en bedömning av vilken inverkan olika former av stöd haft
- elevens styrkor och intressen, förutsättningar för lärande och särskilda behov i anslutning till lärande och skolgång
- en bedömning av genom vilka pedagogiska stödåtgärder, stödåtgärder som gäller lärmiljön, handledning, elevvård, eller andra stödåtgärder eleven kan stödjas
- en bedömning av behovet av särskilt stöd
- en bedömning av om eleven behöver en individualiserad lärokurs i ett eller flera läroämnen och motiveringar till detta.

Den pedagogiska utredningen ska göras utgående från den pedagogiska bedömning och plan för elevens lärande som tidigare utarbetats för eleven. Om eleven redan har fått särskilt stöd, ska den tidigare pedagogiska utredningen och IP:n utnyttjas. För beredningen av ett beslut om särskilt stöd behövs, utöver en pedagogisk utredning, eventuellt också andra utlåtanden, såsom ett psykologiskt eller medicinskt utlåtande eller en motsvarande social utredning. Ifall eleven har en habiliteringsplan eller andra planer, kan också de användas med vårdnadshavarens tillstånd.

Klassläraren, specialklassläraren eller klassföreståndaren påbörjar uppgörandet av den pedagogiska utredningen i Wilma. Läraren utarbetar tillsammans med specialläraren och andra lärare som undervisar eleven en skriftlig utredning över elevens helhetssituation och framsteg i inläringen. Det stöd som eleven får och elevens helhetssituation behandlas tillsammans med minst en person i elevvårdspersonalen. I första hand konsulteras den yrkesperson inom elevvården som bäst känner eleven. I mån av möjlighet behandlas undervisningsrelaterade ärenden med psykologen, skolgångsrelaterade ärenden med kuratorn, och ärenden relaterade till elevens hälsotillstånd med hälsovårdaren. Om elevvårdens yrkesperson saknar en personlig kontakt till eleven skapar hen utgående från sin expertis en uppfattning allmän uppfattning efter att elevens helhetssituation, det givna stödet samt lärarens syn på det fortsatta stödbehovet har

⁸⁰ Lag om grundläggande utbildning 17 § 3 mom. (642/2010)

beskrivits. Dessa utredningar dokumenteras i den pedagogiska utredningen och ger en uppfattning om den stödnivå eleven behöver.

Ifall personer inom elevvården har arbetat med eleven dokumenterar de utgående från sina observationer en bedömning i den pedagogiska utredningen. Bedömningen beskriver elevens beredskap för lärande och skolgång samt behov av stöd. Till den pedagogiska utredningen kan vid behov bifogas andra expertutlåtanden. Syfte med utlåtandena är att ge tilläggsinformation om elevens svårigheter gällande lärande och skolgång samt om rehabilitering.

Elevens och vårdnadshavarens syn på elevens helhetssituation, styrkor och intressen samt stödbehov dokumenteras i den pedagogiska utredningen.

Eleven och vårdnadshavaren får två veckor tid på sig att bekanta sig med dokumentet. Efter detta blir de hörda. I den pedagogiska utredningen dokumenteras den tidsperiod som reserverats för eleven och vårdnadshavaren att bekanta sig med dokumentet, tidpunkten för det slutliga hörandet, de personer som deltagit i hörandet samt elevens och vårdnadshavarnas kommentarer om lärarnas förslag på stödnivå och stödformer. Rektorn eller prorektorn låser utredningen.

Platsen där undervisningen och stödet ordnas bestäms vid bildningsnämnden i samband med beslutet om särskilt stöd. Beslutet görs av direktören för svenskspråkig fostran och undervisning.

7.4.2 Beslut om särskilt stöd

För att ge särskilt stöd måste utbildningsanordnaren fatta ett skriftligt beslut. Innan beslutet om särskilt stöd fattas, ska utbildningsanordnaren höra eleven och elevens vårdnadshavare eller lagliga företrädare. Ett beslut om särskilt stöd ska fattas i enlighet med förvaltningslagen⁸¹. Beslutet om särskilt stöd ska fastslå elevens huvudsakliga undervisningsgrupp, eventuella tolknings- och biträdestjänster och andra tjänster som eleven behöver, samt vid behov undantagsarrangemang i undervisningen⁸². En besväransvisning ska fogas till beslutet, eftersom vårdnadshavarna har rätt att söka ändring i beslutet genom besvär⁸³. Ett beslut ska alltid motiveras⁸⁴. Motiveringarna till beslutet ska ingå i den pedagogiska utredningen och i eventuella utlåtanden.

Ett beslut om särskilt stöd fattas i allmänhet om det konstateras att det intensifierade stöd som eleven fått inte räckt till. Ett beslut om särskilt stöd kan också fattas innan förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen inleds eller under tiden sådan utbildning pågår, utan föregående pedagogisk utredning eller intensifierat stöd, om det ur en psykologisk eller medicinsk bedömning framgår att undervisningen för eleven till följd av handikapp, sjukdom, försenad utveckling, störningar i känslolivet eller någon annan därmed jämförbar orsak inte kan ordnas på annat sätt⁸⁵. Om ett beslut om särskilt stöd fattas under den grundläggande

⁸¹ Förvaltningslag (434/2003)

⁸² Lag om grundläggande utbildning 17 § 2 mom. (642/2010)

⁸³ Förvaltningsprocesslag (586/1996) 14 § och Lag om grundläggande utbildning 42 § 2 mom. (642/2010)

⁸⁴ Förvaltningslag 45 § 1 mom.

⁸⁵ Lag om grundläggande utbildning 17 § 4 mom. (642/2010)

utbildningen utan att eleven fått intensifierat stöd, ska beslutet grunda sig på en omvärdering av elevens situation, till exempel till följd av en olycka eller svår sjukdom.

Behovet av särskilt stöd ska granskas efter årskurs två och innan eleven uppflyttas till årskurs sju⁸⁶. Beslutet om särskilt stöd ska också alltid granskas om elevens behov av stöd förändras på de punkter som bestäms i beslutet. För granskningen görs en ny pedagogisk utredning om eleven. Om behovet av stöd kvarstår, fattas ett nytt beslut om särskilt stöd. Om det visar sig att eleven inte längre behöver särskilt stöd, fattas ett beslut om att stödet avslutas. Eleven övergår därefter till intensifierat stöd.

Direktören för svenskspråkig fostran och undervisning gör ett förvaltningsbeslut om påbörjande, fortsättande och avslutande av särskilt stöd eller andra till beslutet kopplade ärenden. Om kriterierna för beslut om särskilt stöd inte uppfylls i den pedagogiska utredningen fattas ett nekande beslut. Orsakerna till det nekande beslutet bokförs. Om utredningen är bristfälligt uppgjord bör den kompletteras.

Beslutet om särskilt stöd granskas under vårterminen på årskurs 2 och 6. Direktören för svenskspråkig fostran och undervisning informerar skolorna om tidtabellen för de pedagogiska utredningarna som behövs för att de årskursvisa granskningarna av beslutet om särskilt stöd ska kunna göras.

Om en elev i en av Sirkkalabackens småklasser övergår till att studera i närskolan är det oftast bra att fortsätta med det särskilda stödet tills det finns tillräckligt mycket information om hurudant stöd eleven behöver i den nya studiemiljön.

7.4.3 Individuell plan för hur undervisningen ska ordnas

För verkställandet av ett beslut om särskilt stöd ska en individuell plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas utarbetas för eleven. Planen ska beskriva den undervisning och det övriga stöd som eleven ska få i enlighet med beslutet om särskilt stöd.⁸⁷ Alla stödåtgärder ska antecknas i IP:n. IP är en skriftlig plan som beskriver målen för och innehållet i elevens lärande och skolgång, undervisningsarrangemangen, de pedagogiska metoderna samt det stöd och den handledning som eleven behöver.

⁸⁶ Lag om grundläggande utbildning 17 § 2 mom. (642/2010)

⁸⁷ Lag om grundläggande utbildning 17 a § (642/2010)

Den IP som utarbetas i samband med särskilt stöd ska bygga på information som tagits fram i samband med en pedagogisk utredning och på innehållet i beslutet om särskilt stöd. IP:n kan sammanställas utgående från planen för elevens lärande som utarbetats inom det intensifierade stödet. Om eleven redan har fått särskilt stöd, ska den tidigare pedagogiska utredningen och IP:n utnyttjas. Ifall eleven har en habiliteringsplan eller andra planer, kan de användas med vårdnadshavarens tillstånd. Elevens lärare ska utarbeta planen tillsammans med eleven och vårdnadshavaren, om det inte finns något uppenbart hinder för det⁸⁸. Vid behov anlitas också andra sakkunniga.

Den IP för hur undervisningen ska ordnas som utarbetas i samband med särskilt stöd ska innehålla följande uppgifter i enlighet med vad som förutsätts för att ordna undervisningen och stödet för eleven:

Elevens mål

- elevens uppfattning om sina mål och intressen
- elevens styrkor, förutsättningar för lärande och särskilda behov för lärandet och skolgången
- målen för elevens lärande, förmågan att arbeta och skolgång
- mål i anslutning till elevens utveckling, såsom socioemotionella eller motoriska färdigheter
- läroämnen och ämnesgrupper samt valfria studier som eleven studerar och antalet årsveckotimmar.

Pedagogiska lösningar

- lösningar som gäller lärmiljöerna
- lösningar i anslutning till elevens stöd, såsom flexibel gruppindelning, kompanjonundervisning, undervisningsmetoder, studiestrategier, arbetssätt och sätt att kommunicera
- stödundervisning och specialundervisning på deltid som eleven får
- särskilt prioriterade områden i olika läroämnen
- mål och åtgärder angående handledningen av eleven.

Undervisningsarrangemang

- om undervisningen för eleven ordnas i samband med övrig undervisning och/eller i specialklass
- specialundervisning som ges som kompanjonundervisning, undervisning i smågrupp eller som individuell undervisning till elev som studerar i samband med övrig undervisning
- vilken klass eleven som studerar i specialklass anvisats inom den allmänna undervisningen och en plan för elevens studier i denna klass
- hur elevens skoltransporter ordnas och vem som ansvarar för dem samt en plan för handledd verksamhet och övervakning för en elev som väntar på transport.

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- stöd av elevvården och andra sakkunniga samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer

⁸⁸ Lag om grundläggande utbildning 17 a § (642/2010)

- tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster, hjälpmedel och habiliteringstjänster som fastställs i beslutet om särskilt stöd samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
- samarbetet med eleven och vårdnadshavaren, vårdnadshavarens stöd
- elevens eventuella deltagande i morgon- och eftermiddagsverksamhet och en beskrivning av samarbetet med arrangören.

Uppföljning och utvärdering av stödet

- uppföljning av hur målen i IP:n nås, utvärdering av vilken effekt åtgärderna haft samt tidpunkter för utvärderingen
- utvärdering av elevens lärande och skolgång som helhet i samråd med eleven och vårdnadshavaren samt elevens självbedömning
- vilka metoder som används vid bedömning av lärande för att eleven ska kunna visa sina kunskaper på ett lämpligt sätt
- granskning av IP:n samt tidpunkt för granskningen
- vilka personer som varit med och utarbetat planen.

Ifall eleven studerar ett eller flera läroämnen enligt individualiserad lärokurs, ska IP:n utöver ovan nämnda uppgifter dessutom innehålla

- en förteckning över de läroämnen som eleven studerar enligt individualiserad lärokurs
- målen och det centrala innehållet i de individualiserade läroämnena
- bedömningen av läroämnena som studeras enligt individualiserad lärokurs i relation till målen och innehållet i IP:n.

Ifall eleven studerar enligt verksamhetsområde, ska IP:n utöver ovan nämnda uppgifter dessutom innehålla

- elevens individuella mål och det centrala innehållet per verksamhetsområde
- bedömningen av elevens framsteg i relation till elevens mål och innehåll i IP:n per verksamhetsområde.

Elevens personliga egenskaper ska inte beskrivas i IP:n. IP:n kan innehålla en bilaga med vårdnadshavarens specificerade tillstånd att överlåta information.

IP:n ska vid behov ses över så att den motsvarar elevens behov, dock minst en gång per läsår⁸⁹. Planen ska alltid ses över om elevens behov av stöd eller målen för undervisningen förändras. Om man beslutar att avsluta det särskilda stödet, utarbetas en plan för elevens lärande och eleven övergår till intensifierat stöd.

⁸⁹ Lag om grundläggande utbildning 17 a § (642/2010)

Klassläraren, specialklassläraren eller klassföreståndaren påbörjar utan dröjsmål utarbetandet av den individuella planen (IP) så fort beslutet om särskilt stöd gjorts. På lärarens ansvar är att se till att eleven har en ikraftvarande IP och att den utarbetas för de delar som behövs och på ett mångsidigt sätt. Dessutom följer man upp hur eleven uppnår målen och dokumentet uppdateras på planenligt sätt.

IP:n utarbetas i samarbete med alla lärare som undervisar eleven, med eleven och elevens vårdnadshavare och eventuellt med skolgångshandledare och vid behov med elevvårdspersonalen. Specialläraren har en central roll i utarbetandet av planen. Utarbetandet av IP:n förutsätter att man ordnar ett möte med eleven och vårdnadshavarna. Med vårdnadshavarnas tillstånd kan också andra personer (t.ex. en terapeut, stödperson eller fritidsledare) delta i utarbetandet av planen. Eleven deltar i mån av möjlighet med tanke på ålder och förutsättningar. Eleven informeras om planens syfte och innehåll. I den individuella planen antecknas elevens egen uppfattning om nuläget och målsättningarna gällande det egna lärandet och arbetet. Man kommer överens om vilka ansvarsområden eleven själv förbinder sig till att sköta. På detta vis ökar elevens ansvarstagande beträffande skolgången. I planen antecknas också på vilket vis hemmet förbinder sig till att stödja eleven.

Den färdiga planen läses, skrivs ut, undertecknas och de ursprungliga dokumenten arkiveras.

I skolans läroplan bestäms om klassläraren, klassföreståndare eller skolans rektor läser elevens individuella plan.

Stödåtgärderna för det särskilda stödet dokumenteras i Wilma. Hur målsättningarna i den individuella planen har uppnåtts följs enligt överenskommelse upp med eleven och vårdnadshavarna åtminstone halvårsvis. I uppföljningen deltar de lärare vilkas ämneslärostoff berörs av planen eller under vilkas lektioner elevens behov av stöd på annat sätt framkommer. Information från uppföljningen dokumenteras i Wilma så att IP:n kan uppdateras. Om det under uppföljningen framkommer att stödet behöver ändras på ett väsentligt sätt måste planen uppdateras.

IP:n bör alltid uppdateras då stödbehovet eller ordnandet av stöd till väsentlig del ändras. Den bör uppdateras minst en gång per år. Uppdateringen innebär i praktiken att man utarbetar ett nytt dokument i Wilma.

7.4.4 Individualisering av lärokursen i ett läroämne och befrielse från studier

Undervisningen ska ordnas utgående från elevernas förutsättningar och den kan basera sig på lärokursen av olika omfattning⁹⁰. Det primära målet är att stödja elevens studier så att målen för den allmänna lärokursen kan nås i alla läroämnena.

Svårigheter i olika läroämnena kan förebyggas och lärandet stödjas genom olika differentieringsmetoder och stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning. Om man fastställer särskilt prioriterade områden för en elev i något läroämne, kan eleven i sina studier koncentrera sig på det centrala innehållet i läroämnet. I det fallet studerar eleven fortfarande läroämnet enligt de allmänna målen och elevens prestation bedöms i relation till den allmänna lärokursen. Ifall det trots stödet inte är möjligt för eleven att nå målen för det centrala innehållet med godkänt resultat, kan lärokursen i läroämnet individualiseras. Språklig och kulturell bakgrund, frånvaro, brist på motivation, bristfällig studieteknik eller utmaningar gällande beteende kan inte i sig vara grunder för individualisering av en lärokurs, utan eleven ska i sådana fall stödjas på andra lämpliga sätt.

Individualisering av lärokursen i ett läroämne innebär att den eftersträfvade nivån för elevens lärande bestäms utifrån elevens förutsättningar. Målen ska ändå ge eleven tillräckliga utmaningar. Individualisering av en lärokurs ska fastställas i beslutet om särskilt stöd. Den pedagogiska utredningen ska innehålla motiveringar för individualiseringen för varje enskilt läroämne. Man ska för varje läroämne separat avgöra, om eleven kan studera läroämnet enligt den allmänna lärokursen eller om lärokursen måste individualiseras. Om det senare finns behov av att öka eller minska antalet individualiserade lärokursen, ska en ny pedagogisk utredning göras och utifrån den ett nytt beslut om särskilt stöd fattas.

Målen och innehållet i en individualiserad lärokurs ska härledas ur de allmänna målen och innehållet i läroämnet för den aktuella årskursen. Målen och innehållet för lägre årskurser kan också tillämpas. De ska beskrivas tillräckligt tydligt och detaljerat i elevens IP. Det här är viktigt, eftersom undervisningen och bedömningen i läroämnet genomförs i enlighet med det som står i IP. Elevens prestationer ska bedömas i relation till elevens individuella mål i IP:n. Elevens studier ska dessutom stödjas genom olika pedagogiska arrangemang och vid behov med olika former av stöd. Den eller de lärare som ansvarar för läroämnet i fråga ansvarar för att utarbeta ovan nämnda innehåll i elevens IP.

Ifall en elev studerar enligt en individualiserad lärokurs, ska sifferbetyget eller den verbala bedömningen i läroämnet markeras med en asterisk (*) både i bedömningen under studierna och i slutbedömningen. Under rubriken Tillägguppgifter ska nämnas att eleven har studerat läroämnen som markerats med en asterisk enligt individualiserad lärokurs. Verbal bedömning kan användas i stället för sifferbedömning i alla årskurser, även i avgångsbetyget.

⁹⁰ Lag om grundläggande utbildning 3 § 2 mom. (477/2003) och 11 § 1 mom. (453/2001)

Individualisering av en lärokurs är det primära alternativet innan en elev helt befrias från studierna i en lärokurs. Det ska finnas särskilt vägande skäl för befrielse från studier i en lärokurs och bedömningen ska göras individuellt för varje elev. För en elev, som annat än tillfälligt har befriats från studier i ett läroämne, ska annan motsvarande undervisning eller handledd verksamhet ordnas. Om befrielse från studier i ett läroämne fattas ett förvaltningsbeslut i enlighet med 18 § i lagen om grundläggande utbildning. Om en elev har ett beslut om särskilt stöd, ska beslutet om befrielse ingå i beslutet om särskilt stöd. För elever som omfattas av förlängd läroplikt finns särskilda bestämmelser om befrielse från studier i ett läroämne⁹¹. För en elev som är befriad från studier i något läroämne under en längre tid ska ordnas annan undervisning eller ledd verksamhet i samma mån⁹².

Beslut om individualisering av en lärokurs eller befrielse från studierna i ett läroämne ska fattas i samråd med eleven och vårdnadshavaren. De ska informeras om hur åtgärderna påverkar fortsatta studier.

De särskilt prioriterade områdena, det vill säga det centrala innehållet i det eller de ämnen där eleven möter utmaningar, definieras i elevens plan för lärande eller i IP:n, då eleven har stora svårigheter. Genom att lära sig det centrala innehållet i det utmanande ämnet eller de utmanande ämnena kan eleven ännu avlägga lärokursen enligt den allmänna lärokursen.

Om eleven trots dessa stödåtgärder inte uppnår eller kommer att uppnå minimimålen i den allmänna lärokursen (minst vitsordet fem), kan läroämnets lärokurs individualiseras för eleven. Man diskuterar med elev och vårdnadshavare individualisering och informerar om hur den inverkar på studier i framtiden. Om lärokursen för läroämnet individualiseras, görs en pedagogisk utredning och besluts om särskilt stöd. Individualisering av undervisning rekommenderas inte under det sista läsåret i den grundläggande utbildningen.

Eleven kan studera ett eller flera läroämnen enligt individualiserad lärokurs inom ramen för den allmänna undervisningen, i klass, i små flexibla grupper eller i småklass.

Undervisningen differentieras och specialläraren och skolgångshandledaren stöder eleven i studierna enligt behov. Verbal bedömning rekommenderas för individualiserade lärokurser. Här bör observeras, att också slutbedömningen av den grundläggande utbildningen kan vara verbal för de individualiserade lärokursernas del.

⁹¹ Statsrådets förordning (422/2012) 9 § 2 mom.

⁹² Förordning om grundläggande utbildning 5 § 1 mom.

7.4.5 Förlängd läroplikt

Om det är uppenbart att ett barn på grund av funktionshinder eller sjukdom inte på nio år kan nå de mål som ställts upp för den grundläggande utbildningen, blir barnet läropliktigt ett år tidigare än vad som bestäms i lagen om grundläggande utbildning⁹³. Läroplikten upphör när den grundläggande utbildningens lärokurs har fullgjorts eller när det har förflutit 11 år sedan läroplikten för eleven som omfattas av förlängd läroplikt började⁹⁴. För barn som omfattas av förlängd läroplikt kan förskoleundervisningen som ges inom specialundervisning omfatta ett eller två år⁹⁵. Syftet är att förbättra barnets förutsättningar att klara sina studier inom den grundläggande utbildningen så bra som möjligt.

Barn med grava funktionshinder omfattas av förlängd läroplikt. Också en svår sjukdom kan vara orsak till förlängd läroplikt⁹⁶. Ett beslut om förlängd läroplikt fattas i allmänhet innan barnet blir läropliktigt. Då fattas också ett beslut om särskilt stöd för barnet. En individuell plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas utarbetas för barnet då förskoleundervisningen inleds. Alla barn har rätt till förskoleundervisning året innan läroplikten börjar⁹⁷. Barn som omfattas av förlängd läroplikt har rätt till förskoleundervisning från och med början av höstterminen det år barnet fyller fem år. Ett beslut om förlängd läroplikt behövs innan förskoleundervisningen inleds för att rätten ska kunna uppfyllas.

Sektorsövergripande samarbete är en förutsättning för att ett barn ska kunna ges stöd i ett tillräckligt tidigt skede. Barnets vårdnadshavare ska i tillräckligt god tid få information om de olika alternativen av förlängd läroplikt och om konsekvenserna av olika val. Vårdnadshavaren avgör om barnet ska delta i den frivilliga förskoleundervisningen. Hur länge barnet ska gå i förskola och när barnet ska inleda den grundläggande utbildningen ska planeras utgående från barnets framsteg, behov av stöd och situation som helhet.

Undervisningen för barn som omfattas av förlängd läroplikt kan ordnas på följande tre sätt

- Barnet börjar i frivillig förskoleundervisning det år barnet fyller fem år, fortsätter följande år inom den läropliktsenliga förskoleundervisningen och inleder därefter den grundläggande utbildningen.
- Barnet inleder den läropliktsenliga förskoleundervisningen det år barnet fyller sex år, deltar i förskoleundervisningen ett år och inleder därefter den grundläggande utbildningen.
- Barnet inleder den läropliktsenliga förskoleundervisningen det år barnet fyller sex år och deltar i förskoleundervisningen två år. Barnet inleder då den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som föreskrivs, det vill säga det år barnet fyller åtta år. Ett separat

⁹³ Lag om grundläggande utbildning 25 § 2 mom.

⁹⁴ Lag om grundläggande utbildning 25 § 1 mom.

⁹⁵ Lag om grundläggande utbildning 9 § 2 mom.

⁹⁶ Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om utbildning (RP 86/1997)

⁹⁷ Lag om grundläggande utbildning 26 a § 1 mom. (1288/1999)

förvaltningsbeslut ska fattas om den grundläggande utbildningen inleds senare än vad som föreskrivs.⁹⁸

Elevens behov av förlängd läroplikt bedöms i samband med att beslutet om särskilt stöd granskas. Om det konstateras att en elev inte längre ska omfattas av förlängd läroplikt, fattas ett beslut om att den förlängda läroplikten upphör och eleven övergår därefter till den allmänna läroplikten. Vid behov kan eleven fortsättningsvis få särskilt stöd.

Beslutet om särskilt stöd, som innehåller ett beslut om förlängd läroplikt, baserar sig på information från ett psykologiskt eller medicinskt utlåtande. Pedagogisk utredning behövs inte, men om barnet får tjänster inom småbarnsfostran, kan specialläraren inom enheten för småbarnsfostran ge ett utlåtande som stöd för beslutet. Att höra till en viss handikappgrupp (t.ex. enligt FPA:s definition), leder inte automatiskt till studier inom förlängd läroplikt. Läropliktens längd är inte heller bunden till platsen för ordnandet av undervisning. Beslutet övervägs alltid individuellt och baserar sig på barnets kognitiva och funktionella färdigheter och **förmågor**. Utvecklingen inom den nyaste tekniken och de möjligheter som den ger tas i beaktande då stödformerna för barnet planeras. Ett intensivt mångprofessionellt samarbete och samarbete med vårdnadshavarna är nödvändigt för att kunna utvärdera barnets färdigheter för lärande och skolgång samt för att kunna planera stödåtgärder enligt barnets individuella behov. I samarbetet utnyttjas utlåtanden av sakkunniga inom både småbarnsfostran, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

Expertutlåtandena tas i beaktande då direktören för fostran och undervisning gör beslutet om förlängd läroplikt. Beslutet om förlängd läroplikt görs i huvudregel före läroplikten börjar under det år som barnet fyller fem år. På detta vis kan barnets rätt till frivillig förskoleundervisning förverkligas.

I den grundläggande utbildning inom Åbo stad kan förlängd läroplikt förverkligas på alla de sätt som definieras i grunderna i den riksomfattande läroplanen. En elev som har förlängd läroplikt kan studera enligt sina färdigheter i vilken som helst skola och grupp, där det stöd som eleven behöver kan ordnas. Den individuella planen för en elev med förlängd läroplikt utarbetas i nybörjarundervisningen utgående från den individuella planen i förskoleundervisning och rehabiliteringsplanen.

I skolans läroplan beskrivs vid behov närmare hur den förlängda läroplikten genomförs, samarbete och praxis t.ex. mellan förskolan och skolan.

⁹⁸ Lag om grundläggande utbildning 27 §

7.4.6 Undervisning enligt verksamhetsområde

För elever med mycket grava funktionshinder kan undervisningen ordnas enligt verksamhetsområde i stället för läroämnesvis⁹⁹. Också för en elev med annat funktionshinder eller allvarlig sjukdom kan det på grund av elevens hälsotillstånd vara befogat att ordna undervisningen enligt verksamhetsområde¹⁰⁰. Om undervisning som ordnas enligt verksamhetsområde i stället för läroämnesvis bestäms i beslutet om särskilt stöd¹⁰¹. Undervisningen ordnas enligt verksamhetsområde endast när det är uppenbart att eleven inte kan studera enligt en individualiserad lärokurs. Verksamhetsområdena är motoriska färdigheter, språk och kommunikation, sociala färdigheter, kognitiva färdigheter och färdigheter för dagliga rutiner.

Målet för undervisningen som ordnas enligt verksamhetsområde är att ge eleven sådana kunskaper och färdigheter som eleven behöver för att klara sig så självständigt som möjligt i livet. Undervisningen ska planeras utgående från elevens styrkor. De olika aktiviteterna under skoldagen ska utnyttjas i lärandet och lärmiljöerna ska utvecklas så att de är ändamålsenliga och motiverar eleven. Elevens individuella mål och det centrala innehållet samt en bedömning av elevens framsteg beskrivs i den individuella planen (IP) separat för varje verksamhetsområde. Målen ska ställas upp så att de är realistiska och relevanta för eleven.

Verksamhetsområdena kan innehålla målen och innehållet för ett visst enskilt läroämne, om eleven har styrkor i läroämnet i fråga. Innehållet i de olika verksamhetsområdena kan kombineras i undervisningen. Undervisning som ordnas enligt verksamhetsområde ska stödja elevens helhetsutveckling samt främja och upprätthålla elevens funktionsförmåga. Undervisningen ska planeras och genomföras genom samarbete med eleven och vårdnadshavaren. Dessutom förutsätts samarbete bland lärarna och med den övriga personalen och olika experter.

Målet för lärandet gällande *motoriska färdigheter* är att stärka elevens uppfattning om sin kropp, att främja utvecklingen av elevens grov- och finmotorik och att ge eleven möjligheter att mångsidigt träna sina färdigheter i olika vardagssituationer. Undervisningen ska innehålla planering och handledning av motoriska funktioner samt element som utvecklar elevens balans, koordination, rytm, uthållighet och muskelstyrka.

Målet för lärandet gällande *kommunikativa färdigheter* är att eleven övar sig att förstå och skapa kommunikation. Målet är att eleven kommunicerar med sin omgivning, gör sig förstådd och själv förstår de andra eleverna och de vuxna i gruppen. Eleven ska ges möjlighet att kommunicera på det sätt som är ändamålsenligt för hen. Eleven ska vid behov ha tillgång till alternativa kommunikationsmetoder. Undervisningen i språk och kommunikation ska innehålla element som utvecklar elevens språkliga medvetenhet, språkliga framställning, begrepps- och ordförråd, förmåga att känna igen och använda tecken, symboler, bokstäver och ord samt tankeförmågan. De kommunikativa färdigheterna ska tränas i olika situationer under skoldagen.

⁹⁹ Statsrådets förordning (422/2012) 9 § 3 mom.

¹⁰⁰ Lag om grundläggande utbildning 18 § 1 mom.

¹⁰¹ Lag om grundläggande utbildning 17 § 2 mom. (642/2010)

Målet för lärandet gällande *sociala färdigheter* är att elevens färdigheter att fungera i grupp och att delta utvecklas. Undervisningen ska innehålla element som stödjer aktivitet i olika miljöer och utvecklar elevens sociala och emotionella färdigheter. Man ska stödja elevens självkännet och motivation för lärande genom att skapa förutsättningar för eleven att lyckas och genom att skapa en positiv atmosfär för socialt lärande.

Målet för lärandet gällande *kognitiva färdigheter* är att eleven aktiveras och lär sig att använda sina sinnen för att gestalta sin omgivning. Undervisningen ska stödja utvecklingen av processerna som styr elevens lärande, minne och tänkande. Lärandet av kognitiva färdigheter ska stimulera och träna sinnena och innehålla element som främjar förmågan att välja, klassificera, lösa problem och fatta beslut och att förstå förhållandet mellan orsak och verkan. Målet för lärandet är att utveckla elevens grundläggande färdigheter i läsning, skrivning och matematik. De kognitiva färdigheterna utvecklas med hjälp av innehållet i olika läroämnen.

Målet för lärandet gällande *dagliga färdigheter* är att eleven mera aktivt ska delta i aktiviteter i sin omgivning, att elevens initiativförmåga stärks och att eleven blir mera självständig. Undervisningen ska innehålla element som behandlar hälsa och trygghet, vardagskompetens, boende, förmåga att röra sig i omgivningen och delområden som behandlar fritidsaktiviteter. Träningen av de dagliga färdigheterna skapar möjligheter att öva och utveckla elevens motoriska färdigheter, språkliga och kommunikativa färdigheter, informations- och kommunikationstekniska färdigheter samt sociala och kognitiva färdigheter. De stärker i sin tur färdigheterna i de dagliga rutinerna.

I undervisning som ordnas enligt verksamhetsområden ska eleven bedömas per verksamhetsområde. Bedömningen är alltid verbal. Ifall något verksamhetsområde innehåller mål och innehåll för ett enskilt läroämne, kan detta beskrivas som en del av den verbala bedömningen eller i en bilaga till betyget.

För elever med mycket grava funktionshinder ordnas undervisningen enligt verksamhetsområde. Målen för lärande, innehåll, metoder och bedömningsmetoder planeras alltid individuellt och dokumenteras i elevens individuella plan. Då den individuella planen utarbetas, används som grund de allmänna beskrivningarna av verksamhetsområden som beskrivs i denna läroplan. Det helhetsbaserade lärandet förverkligas då målen i de olika verksamhetsområdena knyts samman. I undervisningen strävar man efter att ena färdigheter till helheter som är för eleven vardagsnära.

Undervisningen baserar sig på en utvärdering av elevens styrkor, färdigheter och utveckling. Undervisningen planeras i samarbete med eleven och elevens vårdnadshavare. Även skolans

övriga personal som arbetar med eleven deltar i planeringen och vid behov även övriga sakkunniga.

MOTORISKA FÄRDIGHETER

Målet för lärandet gällande motoriska färdigheter är att stärka elevens kroppsuppfattning och att främja utvecklingen av elevens möjligheter till att röra sig självständigt. Eleven aktiveras att delta i närmiljöns verksamhet oavsett eventuella fysiska begränsningar. Olika hjälpmedel används vid behov. Eleven uppmuntras att ta hand om sitt fysiska välmående, till mångsidig motion och till att förbättra sin kondition.

Delområden i undervisningen av motoriska färdigheter är bl.a. gestaltning och kontroll av kroppen, helhetsmotorik, finmotorik, koordination, motorisk imitation, självständig rörelse och motion.

Undervisningsmetoder inom undervisningen av motoriska färdigheter är bl.a. motoriska banor, motionscirklar, motionslekar samt aktiviteter som förenar sinnesfunktioner och motoriska färdigheter.

SPRÅK OCH KOMMUNIKATION

Som grund för undervisningen av språk och kommunikationsfärdigheter är att väcka elevens intresse för växelverkan med sin omgivning. Målet med undervisningen är att hitta ett sätt för eleven att uttrycka sig med och att förstå olika uttryck. Undervisning av kommunikationsfärdigheter innehåller också icke-verbala uttryck såsom miner, gester, kroppsuttryck, och läten. Delområden i undervisningen av kommunikationsfärdigheter är bl.a. tankeförmåga, att känna igen känslor, språklig imitation, att uttrycka sig själv och förstå andras uttryck genom tal, teckenspråk eller alternativa kommunikationsmetoder, språkligmedvetenhet, begrepp, ordförråd samt förmåga att känna igen bokstäver och ord. Undervisningsmetoder är bl.a. olika lekar med växelverkan och samspel, bildkommunikation och användningen av stödtecken.

SOCIALA FÄRDIGHETER

Målet med att lära sig sociala färdigheter är att utveckla elevens färdigheter till växelverkan och samspel i grupp. Elevens motivation att lära sig ökas av uppmuntran, positiv och realistisk feedback, känslor av att ha lyckats och en positiv stämning. Genom att uppleva delaktighet stärks elevens självbild och självkänedom. Delområden inom undervisningen i sociala färdigheter är bl.a. fysisk kontakt, ögonkontakt, leende, växelverkan mellan eleven och vuxna, växelverkan elever emellan, emotionella färdigheter, lek, samarbetsfärdigheter och gott beteende. Undervisningsmetoder i sociala färdigheter är t.ex. lekar som främjar växelverkan, spel, sociala berättelser och olika gruppaktiviteter.

KOGNITIVA FÄRDIGHETER

Målet för att lära sig kognitiva färdigheter är att eleven strukturerar information via sinnen, gestaltar den verkligheten omkring oss samt förenar saker och händelser på ett meningsfullt sätt. Till utvecklandet av kognitiva färdigheter hör bl.a. stimulering av sinnen, utforskning av orsak och verkan, kategorisering, övning av minnesfunktionerna och problemlösningsförmåga. Olika läroämnens innehåll kan användas för övning av kognitiva färdigheter.

AKTIVITETER I DET DAGLIGA LIVET

Målet med träningen av aktiviteter i det dagliga livet är att eleven blir så självständig som möjligt. Man stöder elevens växande till en självständig individ. Eleven handleds i att delta i hemmets och skolans sysslor, gestalta sin närmiljö, bekanta sig med dess tjänster samt bekanta sig med hållbar utveckling. Övning av de dagliga färdigheterna är en naturlig del av varje skoldag. Färdigheter övas i olika miljöer för att den inlärd färdigheten skall kunna generaliseras. I de dagliga färdigheterna ingår också skötsel av den personliga hygien, hälsan och det egna välmåendet. Undervisningen skall beröra säkerhet, boende, förmåga att röra sig i omgivningen och fritiden.

Undervisningssituationer är bl.a. matsituationen, av- och påklädning, situationer som rör renlighetsfostran samt då man rör sig i omgivningen, naturen och trafiken.

7.5 Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning

7.5.1 Stödundervisning

En elev som tillfälligt blivit efter i studierna eller annars behöver kortvarigt stöd för sitt lärande har rätt att få stödundervisning¹⁰². Stödundervisningen ska inledas genast då svårigheter gällande lärande eller skolgång upptäcks, så att eleven inte varaktigt blir efter i studierna. Stödundervisning kan även användas för att förebygga svårigheter. Stödundervisningen ska ordnas systematiskt och så ofta den behövs.

Stödundervisning karakteriseras av individuellt planerade uppgifter, individuell tidsanvändning och handledning. I stödundervisningen ska man använda mångsidiga metoder och olika material som hjälp för att hitta nya sätt att närma sig lärostoffet. I förebyggande stödundervisning går man igenom nytt lärostoff på förhand. Stödundervisning kan också användas för att möta ett behov av stöd som beror på frånvaro.

¹⁰² Lag om grundläggande utbildning 16 § 1 mom. (642/2010)

Skolarbetet ska planeras så att varje elev vid behov har möjlighet att delta i stödundervisning. Stödundervisningen ges antingen enligt elevens schema under de lektioner där eleven behöver stödundervisning eller utanför lektionerna. Olika flexibla grupparrangemang kan användas.

Initiativet till stödundervisning för en elev ska i första hand tas av elevens lärare, men kan också tas av eleven eller vårdnadshavaren. Det är varje lärares uppgift att följa med elevens lärande och växande och observera eventuella behov av stöd. Målet är att stödundervisningen ordnas i samförstånd med eleven och vårdnadshavaren. Eleven och vårdnadshavaren ska informeras om hur stödundervisningen genomförs och vilken betydelse den har för elevens lärande och skolgång samt om elevens skyldighet att delta i den stödundervisning som ordnas för hen.

Stödundervisning kan ges på alla nivåer av stöd. Som en del av den pedagogiska bedömningen och utredningen utvärderas hur den stödundervisning som eleven fått tidigare har räckt till och vilken inverkan den haft och om eleven har fortsatt behov av stödundervisning. Målen för stödundervisningen och hur den genomförs skrivs också in i planen för elevens lärande och i den individuella planen (IP).

I varje skola i den grundläggande utbildningen i Åbo kommer resurserna att fokuseras och arbetsordningen ordnas så att varje elev har möjlighet att få stödundervisning vid behov. Stödundervisningen kan ges av vilken lärare som helst vid skolan.

I vissa skolor ges särskild stödundervisning som riktas till elever med invandrabakgrund i formen av undervisning på elevens eget modersmål och stödd undervisning för invandrare. Målet med undervisningen på det egna modersmålet är att stödja inläringen av begrepp, förståelsen av olika fenomen och elevens inlärningsförmåga och skolgång i den grundläggande utbildningen. Undervisningen på det egna modersmålet måste planeras som en del av den större helheten av ordnandet av undervisning för eleven. Undervisningen på elevens eget modersmål kan ordnas som kompanjonundervisning, undervisning i smågrupp eller som individundervisning. Den ges antingen under lärotimmarna som definieras i elevens arbetsordning eller utanför dessa lärotimmar.

Stödd undervisning för invandrare är undervisning i svenska språket och i övriga läroämnen på svenska för elever som behöver stöd för att utveckla sina studiefärdigheter samt kunskaper i kunskaper i skolans undervisningsspråk. Den stödda undervisningen för invandrare ordnas huvudsakligen i elevens egen skola. Undervisningen kan ordnas som undervisning i smågrupp eller i undervisningsgrupp i den allmänna undervisningen till exempel som parallellundervisning.

I skolans läroplan beskrivs verksamhetsmodellerna, arbetsfördelningen och samarbetet inom stödundervisningen.

7.5.2 Specialundervisning på deltid

En elev som har svårigheter med lärande eller skolgång har rätt att få specialundervisning på deltid vid sidan av den övriga undervisningen¹⁰³. Specialundervisning på deltid ges elever som till exempel har språkliga eller matematiska svårigheter, inlärningssvårigheter i enskilda läroämnen eller svårigheter i anslutning till studiefärdigheter, kommunikativa färdigheter eller skolgång. Målet med specialundervisningen på deltid är att stärka elevens förutsättningar för lärande och förebygga svårigheter i lärande och skolgång.

Specialundervisningen på deltid ska ordnas flexibelt som kompanjonundervisning, i en liten grupp eller som individuell undervisning. Målen och innehållet i specialundervisningen på deltid ska integreras i elevens övriga undervisning. Lärarna ska tillsammans och i samråd med eleven och vårdnadshavaren planera specialundervisningen på deltid samt bedöma behovet och effekten av ifrågavarande undervisning.

Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om hur specialundervisning på deltid genomförs. Målet är att specialundervisning på deltid ordnas i samförstånd med eleven och vårdnadshavaren. De ska informeras om vilken betydelse den har för elevens lärande och skolgång samt om elevens skyldighet att delta i den.

Specialundervisning på deltid ges på alla nivåer av stöd. Betydelsen av specialundervisning på deltid som stödform ökar i allmänhet inom det intensifierade stödet. En elev kan också få specialundervisning på deltid inom särskilt stöd och fastän eleven studerar i specialklass. Som en del av den pedagogiska bedömningen och utredningen utvärderas hur den specialundervisning på deltid som eleven fått tidigare har räckt till och vilken inverkan den haft och om eleven har fortsatt behov av specialundervisning på deltid. Målen för specialundervisningen på deltid och hur den genomförs skrivs också in i planen för elevens lärande och i den individuella planen (IP).

Specialundervisning på deltid ordnas i första hand i undervisningsgruppen för allmän undervisning. Speciellt utvecklas kompanjonlärarskap och flexibla gruppindelningar, men undervisningen kan också ordnas i smågrupper eller individuellt, grupperat flexibelt eller periodvis.

¹⁰³ Lag om grundläggande utbildning 16 § 2 mom. (642/2010)

Vårdnadshavarna informeras allmänt om hur ordnade av stöd för lärande och skolgång och för hur en enskild elevs behov av stöd organiseras. Vid behov diskuteras mer ingående enskilt med vårdnadshavare.

I skolans läroplan beskrivs verksamhetsmodellerna, arbetsfördelningen och samarbetet inom specialundervisning på deltid.

7.5.3 Tjänster och hjälpmedel som förutsätts för elevens deltagande i undervisningen

En elev har rätt att avgiftsfritt få de tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel som fastställs i lagen om grundläggande utbildning och förutsätts för att eleven ska kunna delta i undervisningen¹⁰⁴. Syftet är att alla skoldagar garantera eleven grundläggande förutsättningar för lärande och skolgång, tillgängliga lärmiljöer och möjlighet till socialt samspel.

En elev ska vid behov få tolkning på grund av till exempel hörselskada eller specifika språkliga svårigheter. Eleven kan också ha behov av kommunikationsmetoder som stödjer eller ersätter tal, till exempel olika symbolsystem. För elever som använder teckenspråk kan man vid behov använda en teckenspråkstolk eller ett biträde som behärskar teckenspråk som stöd för elevens kommunikation. För elever med olika grader av hörselnedsättning kan också andra tolkningsmetoder än teckenspråkstolkning komma i fråga. För en elev med specifika språkliga svårigheter används en tolk för talhandikappade eller ett biträde som behärskar metoder som stödjer och ersätter tal. Också läraren kan stödja eleverna i kommunikationen med hjälp av tecken eller andra symboler.

Lärarens uppgift är att planera, undervisa, stödja och bedöma elevens och hela gruppens lärande och arbete. Biträdet ska handleda och stödja eleven i dagliga situationer och hjälpa eleven att utföra uppgifter i anslutning till lärande och skolgång enligt lärarens eller andra yrkespersoners anvisningar. Lärarna och biträdena ska planera och utvärdera sitt arbete tillsammans och vid behov med den övriga personalen. Det är viktigt att arbets- och ansvarsfördelningen är klar.

Det stöd som biträdet ger ska hjälpa eleven att klara sig självständigt, ta egna initiativ och utveckla en positiv självkänsla. Syftet med biträdestjänsterna är att stödja den enskilda eleven så att hen kan ta allt mera ansvar för sitt lärande och sin skolgång. Det stöd som biträdet ger kan riktas till en enskild elev eller till hela undervisningsgruppen.

En elev kan behöva särskilda hjälpmedel för att se, höra, röra sig eller för något annat fysiskt behov. Eleven kan också ha särskilda behov för lärandet. Då ska man i undervisningen använda till exempel olika slag av informationstekniska program, ljudböcker, åskådningsmaterial för

¹⁰⁴ Lag om grundläggande utbildning 31 § 1 mom. (477/2003)

matematik och hjälpmedel som stödjer koncentrationen. De som arbetar med eleven ska vara tillräckligt insatta i användningen av de hjälpmedel som behövs för att eleven ska kunna delta i undervisningen och i samarbete med andra yrkespersoner som är insatta i stödfunktionerna handleda eleven och vårdnadshavaren i användningen av hjälpmedlen. Hjälpmedlen ska användas systematiskt och användningen och behovet ska regelbundet utvärderas.

De som arbetar med eleven ska tillsammans och vid behov med hjälp av andra sakkunniga planera användningen av de tjänster och hjälpmedel som förutsätts för att eleven ska kunna delta i undervisningen. Stödet till eleven kan förutsätta specialkompetens som den egna skolans personal saknar. I sådana fall utnyttjas till exempel center för lärande och handledning som erbjuder tjänster för eleverna och utbildning och konsultation för personalen.

Utbildningsanordnaren beslutar om tolknings- och biträdestjänster och om övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel. Behovet och omfattningen av tjänster och hjälpmedel bedöms i yrkesövergripande samarbete med utnyttjande av information från eleven och vårdnadshavaren samt eventuella utlåtanden av utomstående experter. Behovet av tjänster och hjälpmedel för en elev som får intensifierat stöd beskrivs i en pedagogisk bedömning. Om eleven får särskilt stöd, bedöms behovet av tjänster och särskilda hjälpmedel i en pedagogisk utredning och fastställs i ett beslut om särskilt stöd. För en elev som får allmänt och intensifierat stöd fattas ett förvaltningsbeslut om eventuella tjänster och särskilda hjälpmedel. Användningen av tjänster och hjälpmedel beskrivs i planen för elevens lärande eller den individuella planen (IP) för hur undervisningen ska ordnas.

I den grundläggande undervisningen i Åbo använder man benämningen skolgångshandledare för en elevassistent. Rektor beslutar om skolgångshandledarens arbetsuppgifter och planerar uppgifterna enligt elevernas stödbehov i samarbete med skolgångshandledaren, specialläraren som ger specialundervisning på deltid, elevvårdspersonalen och lärarna. Uppgifterna kan vid behov ändras. Elever med främmande språk som modersmål kan få stöd av skolgångshandledare som talar elevens eget språk. Skolgångshandledarna kan vid behov också arbeta i morgon- och eftermiddagsverksamheten.

Placeringen av skolgångshandledarna i olika skolor och klasser bestäms enligt behov. Beslut om placeringen av skolgångshandledarna görs i slutet av läsåret på basis av en behovsutredning som gjorts inför det kommande läsåret. En beskrivning av stödnivåerna för elever med stödbehov bifogas behovsutredningen. Skolan kan vid akuta behov ansöka om skolgångshandledare även vid andra tidpunkter.

Beslut om ordnande av tolktjänster för en hörselskadad elev eller en elev med en svår språkstörning görs då beslutet om särskilt stöd fattas. Om tolkens arbetsbeskrivning kommer man överens med rektorn eller läraren med hänsyn till elevens behov. Principerna för tolktjänsterna och målen med dem beskrivs i elevens plan för lärande eller i IP:n.

KAPITEL 8 ELEVVÅRD

KAPITEL 9 SÄRSKILDA FRÅGOR SOM ANKNYTER TILL SPRÅK OCH KULTUR

All undervisning ska följa de gemensamma målen och principerna som fastställs i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Elevernas språkliga färdigheter och kulturella bakgrund ska beaktas i den grundläggande utbildningen. Varje elevs språkliga och kulturella identitet ska stödjas på ett mångsidigt sätt. Eleverna handleds att känna till, förstå och respektera den rätt till eget språk och egen kultur som varje medborgare enligt grundlagen har¹⁰⁵.

Målet är att lära eleverna att värdesätta olika språk och kulturer samt att främja två- och flerspråkighet och på så sätt stärka elevernas språkliga medvetenhet och metalingvistiska färdigheter. I skolarbetet kan ingå flerspråkiga undervisningssituationer där lärarna och eleverna använder alla de språk de kan. Den kunskap som eleverna, deras vårdnadshavare och andra i elevernas umgängeskrets har om naturen, levnadsvanor, historia, språk och kulturer inom det egna språk- och kulturområdet ska tas tillvara i undervisningen. Elevernas kulturella litteracitet kan stärkas med hjälp av mediekunskap och genom att ta tillvara elevernas och deras familjers erfarenheter av mediekultur.

Vid behov kan en plan för varje elevs lärande göras upp. Planen ska till tillämpliga delar innehålla samma delområden som den plan för elevens lärande som görs upp inom intensifierat stöd och som beskrivs i underkapitel 7.3.2.

Enligt lagen om grundläggande utbildning är undervisningsspråket antingen finska eller svenska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, romani eller teckenspråk. Dessutom kan en del av undervisningen meddelas på något annat språk än elevens egna ovan nämnda språk, om detta inte äventyrar elevens möjligheter att följa undervisningen.¹⁰⁶

9.1 Teckenspråkiga

Det särskilda målet för undervisningen för teckenspråkiga är att stärka elevernas teckenspråkiga identitet och medvetenhet om sin kultur och den teckenspråkiga gemenskapen. Den teckenspråkiga gemenskapen och teckenspråkiga medier ska utnyttjas i undervisningen. Elever som använder teckenspråk kan vara döva, ha nedsatt hörsel eller vara hörande.

¹⁰⁵ Finlands grundlag (731/1999) 17 §

¹⁰⁶ Lagen om grundläggande utbildning 10 § 1 mom. (1288/1999)

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska hörselskadade vid behov också få undervisning på teckenspråk¹⁰⁷. Enligt motiveringarna i lagen ska åtminstone döva som har lärt sig teckenspråk som sitt första språk ges undervisning på teckenspråk¹⁰⁸. Den grundläggande utbildningen för teckenspråkiga kan genomföras antingen i en teckenspråkig grupp eller i en grupp som består av teckenspråkiga elever och elever som använder talat språk. Målet för den grundläggande utbildningen för teckenspråkiga är att stärka elevernas kunskaper i teckenspråket och öka deras förmåga att komma till rätta i olika miljöer.

Undervisningen i teckenspråk och teckenspråkig litteratur stärker elevernas förmåga att kommunicera på teckenspråk. När de kommunikativa färdigheterna utvecklas får de färdigheter att delta och påverka i gemensamma ärenden och att fatta beslut. Teckenspråkiga hörande elever ska i mån av möjlighet ges undervisning i teckenspråk. Undervisningen ska öka elevernas förståelse för vad kommunikation på teckenspråk betyder för dem själva och den teckenspråkiga gemenskapen.

9.2 Andra flerspråkiga elever

Undervisningen för andra flerspråkiga elever har som särskilt mål att stödja elevernas flerspråkighet och utvecklingen av deras identitet och självkänsla. Det ger eleverna förutsättningar att utvecklas till balanserade och aktiva samhällsmedlemmar. Elevernas bakgrund och utgångsläge, såsom modersmål och kultur och hur länge de bott i Finland, ska beaktas i undervisningen.

Flerspråkiga elever ska uppmuntras att använda de språk de kan på ett mångsidigt sätt under lektionerna i olika läroämnen och i övrig verksamhet i skolan. Genom att utveckla och använda sitt modersmål tillägnar sig eleven och lär sig kommunicera om innehållet i olika läroämnen också på sitt modersmål. Enligt Finlands grundlag har alla som bor i Finland rätt att upprätthålla och utveckla sitt språk och sin kultur. Eleverna ska i mån av möjlighet ges undervisning i sitt eget modersmål.

Enligt statsrådets förordning kan invandrare i stället för att följa lärokursen i modersmål och litteratur som bestäms av skolans undervisningsspråk, helt eller delvis undervisas i svenska eller finska enligt en lärokurs som är speciellt avsedd för invandrare¹⁰⁹. En elev ska studera enligt lärokursen Svenska som andraspråk och litteratur, om elevens språkfärdigheter är bristfälliga inom ett eller flera områden och inte räcker till för att eleven ska kunna delta i den dagliga kommunikationen och i skolarbetet som en jämbördig medlem i skolgemenskapen, eller om elevens kunskaper i svenska i övrigt inte räcker till för studier enligt lärokursen Modersmål och litteratur (se även Svenska som andraspråk och litteratur).

Vid sidan om undervisningen i elevens eget modersmål och undervisningen i svenska eller finska, ska eleverna även vid behov ges stöd inom andra områden av lärandet för att garantera jämlika förutsättningar för lärande. För en invandrarelev kan man utarbeta en plan för elevens lärande som kan utgöra en del av elevens integrationsplan.

¹⁰⁷ Lag om grundläggande utbildning 10 § 2 mom.

¹⁰⁸ Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om utbildning 86/1997

¹⁰⁹ Statsrådets förordning (422/2012) 8 § 2 mom.

Skolan har en betydelsefull roll i arbetet med att stöda flerspråkiga familjer i fostringsarbetet. Skolan uppmuntrar familjerna att använda och utveckla både de egna modersmålen och skolans undervisningsspråk.

För eleverna ordnas hemspråksundervisning, m.a.o. undervisning i det egna modersmålet i många olika språk. Hemspråksundervisningen strävar efter att stärka den språkliga och kulturella identiteten hos elever som talar ett främmande språk som sitt modersmål. Också elever som skaffat sig språkkunskaper utomlands och nu vill upprätthålla dessa samt de barn där familjerna talar ett annat språk än svenska eller finska kan delta i hemspråksundervisning. Med hemspråksundervisningen strävar man efter att stöda utvecklingen av elevens tanke- och språkbruksförmåga, uttrycksförmåga och kommunikation. Utöver dessa stöder undervisningen skapandet av sociala relationer och forandet av världsbild samt en sund utveckling av elevens personlighet. Hemspråksundervisningen i elevens egna modersmål stärker elevens identitet och bygger en grund för kulturell mångfald och funktionell tvåspråkighet. Lektionerna ordnas ofta efter skoldagens slut i de skolor där man läsårsvis kommit överens om att undervisningen ordna.

För elever med främmande språk som sitt modersmål erbjuds också stödundervisning på det egna språket. Undervisning på det egna modersmålet är undervisning i de läroämnena i den grundläggande utbildningen som ges på elevens eget modersmål. Undervisning på det egna modersmålet är en stödform som främjar jämlika förutsättningar för lärande. Undervisningen planeras, förverkligas och lärandet utvärderas som ett samarbete mellan alla lärare som undervisar eleven.

Därtill ordnas stödd undervisning för elever som talar ett främmande språk som sitt modersmål. Den stödda undervisningen för invandrare är undervisning i skolans undervisningsspråk eller olika läroämnen för elever som behöver ytterligare stöd för att lära sig studiespråket och färdigheter för studier och skolgång.

KAPITEL 10 UNDERVISNING PÅ TVÅ SPRÅK

KAPITEL 12 VALFRIHET I DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN

Det allmänna målet för de valfria studierna i den grundläggande utbildningen är att fördjupa lärandet, bredda studierna och förbättra förutsättningarna för fortsatta studier. De valfria studierna ger eleverna möjlighet att utveckla sina kunskaper utifrån sina egna intressen. Valfriheten stödjer studiemotivationen och utvecklar förmågan att välja.

12.1 Valfria timmar i konst- och färdighetsämnen

I statsrådets förordning fastställs ett minimiantal timmar gemensam undervisning för varje konst- och färdighetsämne (musik, bildkonst, slöjd, gymnastik, huslig ekonomi) i årskurs 1–6 och 7–9. Konst- och färdighetsämnena anvisas i årskurs 1–6 ytterligare sammanlagt sex årsveckotimmar och i årskurs 7–9 sammanlagt fem årsveckotimmar, som i timfördelningen går under namnet valfria konst- och färdighetsämnen. De valfria timmarna är en del av undervisningen i konst- och färdighetsämnen och ska också bedömas som en del av denna undervisning. Utbildningsanordnaren beslutar om användningen av de valfria timmarna.

Årsveckotimmar som anvisats valfria konst- och färdighetsämnen kan i den lokala läroplanen fördelas mellan musik, bildkonst, slöjd, gymnastik och huslig ekonomi på det sätt som utbildningsanordnaren beslutar. Alternativt kan årsveckotimmar, eller en del av dem, användas till för eleverna valfria, fördjupande studier i konst- och färdighetsämnen. Valfria timmar kan användas för att ordna intensifierad undervisning ifall man i den lokala läroplanen betonar vissa konst- och färdighetsämnen eller ämneshelheter som består av dessa.

I timfördelningen för den grundläggande undervisningen i Åbo har definierats vad utbildningsanordnaren har bestämt om användningen av timmarna i valfria konst- och färdighetsämnen. Detta beskrivs i kapitel 1.4.

I skolans läroplan beskrivs användningen av lektionerna i valbara konst- och färdighetsämnen som erbjuds för eleven. Ämnenas årskursvisa mål, innehåll och bedömning beskrivs. Därtill beskrivs eventuella särdrag angående lärmiljö, arbetsätt, stöd och handledning.

12.2 Valfria ämnen

Syftet med de valfria ämnena är att fördjupa och bredda elevens kunskaper enligt elevens val. Det sammanlagda antalet årsveckotimmar för de valfria ämnena i årskurs 1–9 är minst nio. Som valfria ämnen kan utbildningsanordnaren erbjuda ämnen som lämpar sig för den grundläggande utbildningen, fördjupade och tillämpade studier i gemensamma ämnen eller ämneshelheter som består av flera läroämnen. De valfria ämnena ska främja de mål som fastställts för den grundläggande utbildningen.¹¹⁰ Fördjupade valfria lärokurser ska fördjupa och/eller bredda målen och innehållet i de gemensamma läroämnena. Tillämpade valfria ämnen kan innehålla element från flera olika läroämnen eller från mångsidig kompetens. Tillämpade valfria ämnen bidrar till att främja samarbetet mellan läroämnena, till exempel inom konst- och färdighetsämnena, informations- och kommunikationsteknik, konsument- och ekonomikunskap, global fostran och studier i drama.

Utbildningsanordnaren beslutar vilka valfria ämnen som erbjuds. Utbildningsanordnaren ska vid beslut om utbud av valfria ämnen och bedömning av dem beakta grunderna för antagning av studerande till andra stadiet¹¹¹.

I timfördelningen som fastställs i statsrådets förordning reserveras nio årsveckotimmar för valfria ämnen i årskurs 1–9. Ifall minimiantalet årsveckotimmar (222 åvt) enligt förordningen om grundläggande utbildning överskrids i den timfördelning som utbildningsanordnaren godkänt, kan det överskridande antalet timmar också innehålla valfria ämnen. De årsveckotimmar som anvisats för de valfria ämnena kan användas för ordnandet av intensifierad undervisning.

I skolans läroplan beskrivs vilka valfria ämnen som årligen erbjuds. I planen fastställs ämnets namn, omfattning samt i vilka årskurser det valfria ämnet erbjuds och hur veckotimmarna fördelas per årskurs. Därtill beskrivs målen, bedömningen och innehållet per årskurs samt eventuella särdrag angående lärmiljöer, arbetssätt, stöd och handledning.

I skolans läsårsplan beskrivs de valfria ämnen som erbjuds och som eventuellt varierar från år till år. I planen definieras det valfria ämnets namn, omfattning samt i vilka årskurser det valfria ämnet erbjuds och hur veckotimmarna fördelas per årskurs. Därtill beskrivs målen, bedömningen och

¹¹⁰ Statsrådets förordning (422/2012) 6 §

¹¹¹ Undervisnings- och kulturministeriets förordning om grunderna för antagning av studerande inom grundläggande yrkesutbildning (4/2013); Undervisningsministeriets förordning om grunderna för antagning av studerande i gymnasieutbildningen (856/2006)

innehållet per årskurs samt eventuella särdrag angående lärmiljöer, arbetssätt, stöd och handledning.

12.3 Frivilliga och valfria lärokurser i främmande språk

För de främmande språkens del fastställer grunderna för läroplanen målen och det centrala innehållet för de frivilliga och valfria språk som undervisas som A2- och B2-språk. Om eventuella andra valfria språk och om målen och innehållet i dem bestäms i den lokala läroplanen.

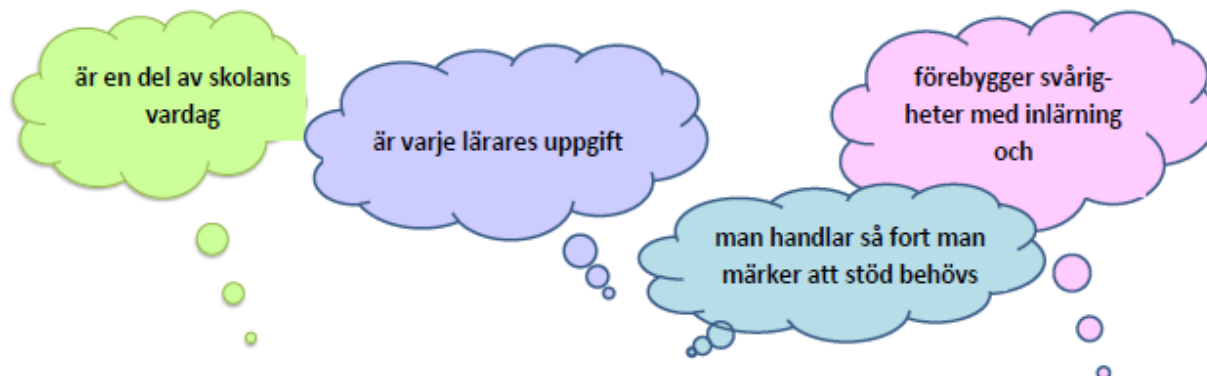
Undervisningen i det frivilliga A-språket (A2-språket) ska omfatta minst 12 årsveckotimmar. För anordnandet av undervisningen kan användas de årsveckotimmar som reserverats för valfria studier och de årsveckotimmar som överstiger minimitimantalet för grundläggande utbildning. Ifall A2-språket är det andra inhemska språket används de årsveckotimmar som reserverats för B1-språket. Det frivilliga A-språkets årsveckotimmar fördelas på årskurserna på det sätt som utbildningsanordnaren beslutar. Målen och kriterierna för slutbedömningen är de samma som i det för alla gemensamma A-språket.

Undervisningen i det frivilliga B-språket (B2-språk) ska omfatta minst fyra årsveckotimmar.

I Åbo stads språkprogram för den grundläggande utbildningen definieras valfria och valbara lärokurser i främmande språk. Språkprogrammet beskrivs i kapitel 1.4.

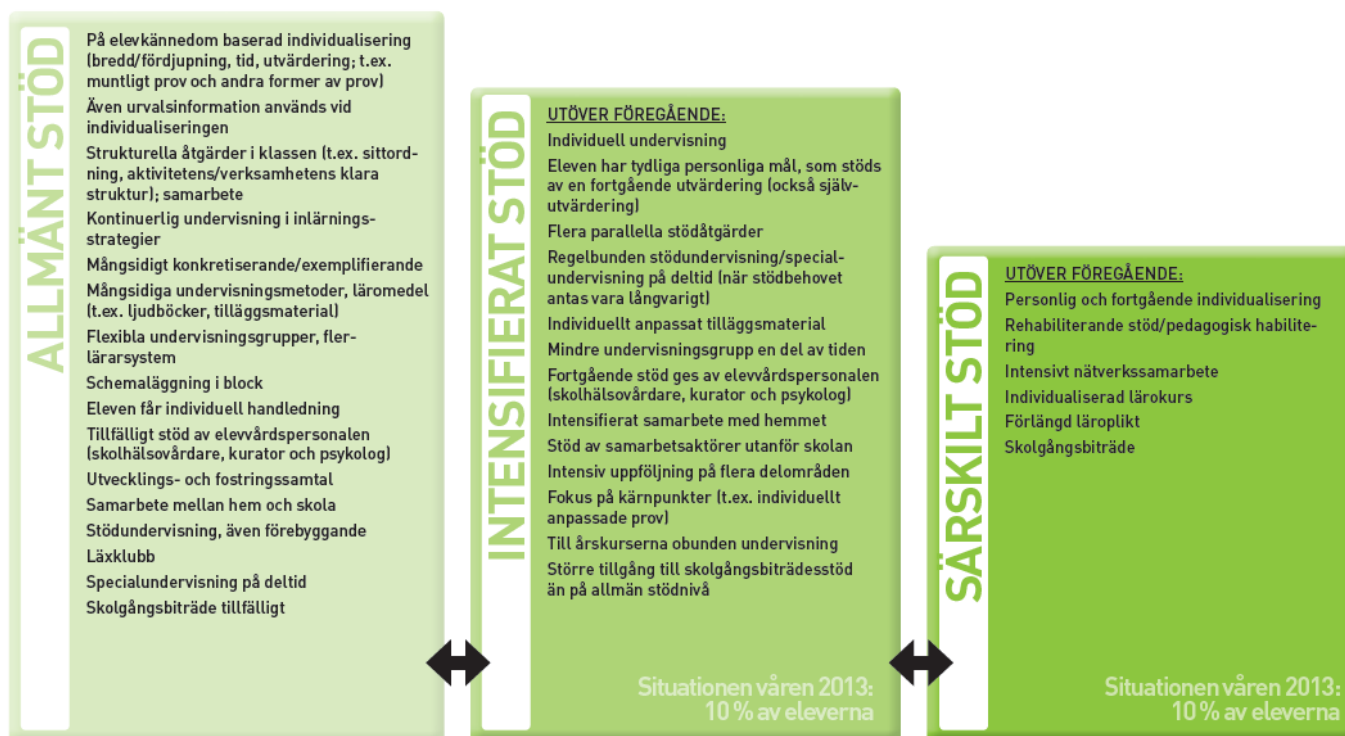
DET ALLMÄNNA STÖDET

DET ÄR NÖDVÄNDIGT ATT ELEVEN DELTAR I PLANERINGEN AV SIN INLÄRNING

Strukturering av undervisningen	Samarbete	Handledning	Differentiering av undervisningen och flexibla grupperingar
Man går igenom lektionens/ dagens/ periodens program och målsättningar tillsammans med eleverna.	Alla som arbetar i skolan deltar i en förebyggande och systematisk elevvård.	Man stärker gruppens gemensamma verksamhet, samhörighet och allas delaktighet i klassens/skolans verksamhet.	Man använder mångsidiga arbetsätt i gruppen, t.ex. fysisk aktivitet, användning av olika sinnen, verksamhet som baserar sig på egna erfarenheter och interaktivitet.
Man skapar en inlärmingsmiljö som fokuserar på lärande.	Det som berör en elevs lärande och skolgång behandlas alltid i första hand med eleven själv.	Som stöd för arbetet kommer man överens om tydliga regler med eleverna. Man håller fast vid reglerna och utvärderar deras lämplighet då och då.	När man planerar undervisningen för gruppen tar man vara på gruppens styrkor och kännedomen om eleverna, t.ex. resultat från kartläggningar.
Man åskådliggör på olika sätt.	Kommunikationen via Wilma används mångsidigt för att stöda lärandet. Kommunikationen baserar sig på ett pedagogiskt omdöme. Man uppmärksammar kontinuerligt att eleven deltar regelbundet i undervisningen.	Man skapar en understödjande och accepterande atmosfär i gruppen.	Man differentierar temats/stoffets bredd och/eller djup; t.ex. i olika uppgifter/ hemläxor.
Det som ska läras in modelleras, konkretiseras och fogas till det som eleven har lärt sig tidigare.	Man intensifierar samarbetet med hemmet periodvis.	Eleverna utvärderar sina inlärningsfärdigheter och sina framsteg. Läraren handleder, undervisar, stöder och förstärker.	Man differentierar studierytmen och/eller progressionen.
Instruktionerna förenklas och uppgifterna styckas upp i mindre delar.	Man ordnar ett möte med eleven och vårdnadshavaren där man kommer överens om individuella mål, åtgärder, ansvar och uppföljning.	Eleverna lär sig att utvärdera varandra på ett uppbyggande sätt och även att utvärdera undervisningen.	Man differentierar möjligheterna att visa vad man har lärt sig; t.ex. tilläggstid i provsituationer, muntliga prov, att få utföra provet i ett enskilt rum eller andra alternativa sätt att visa sitt kunnande.
Man håller pauser i arbetet.	Man uppmuntrar till kompisstöd: en annan elev, en stödelev eller en egen smågrupp i klassen.	Man diskuterar på tumanhand med eleven om syftet med skolgången, om elevens inlärningsrelaterade styrkor och utmaningar i utvecklingen.	Man grupperar eleverna flexibelt t.ex. mellan parallellklasser. Det går lättare om man lagt ämnesblock parallellt.
Läxorna skrivs på tavlan eller i Wilma.	Man bedömer elevens situation tillsammans med andra lärare som undervisar eleven.	Man ordnar förebyggande stödundervisning och stödundervisning där man använder mångsidiga metoder.	Inom stödundervisningen används individuellt utarbetade uppgifter, anpassad tidsanvändning och handledning.
Läraren eller assistenten kontrollerar att läxorna antecknas t.ex. i ett läxhäfte.	Man konsulterar specialläraren.	Hemspråkläraren handleder eleven.	Hemspråkläraren ger stöd i klassen, i smågrupp eller individuellt.
Man kontrollerar i slutet av dagen att böcker och studiematerial är med.	Man håller kompanjonundervisning på ett mångsidigt sätt.	Eleven erbjuds läxläsningstöd, t.ex. i en läxläsningssklubb.	Elevhandledaren handleder i klassen, i smågrupp och individuellt.
Man följer läroplanen i tillämpliga delar, t.ex. för att klargöra mål, ansvar och överenskommelser.	Läraren konsulterar elevvårdens experter (kuratorn, läkaren, psykologen, hälsovårdaren)	Specialläraren handleder på ett stödjande och mångsidigt sätt.	Specialläraren stöder mångsidigt i klassen, i liten grupp och individuellt.
I läroplanen kan man även beskriva en breddning och fördjupning av studierna för en längre hunden elev.	Eleven får stöd av elevvårdens experter.	Man ordnar fostrande samtal.	Assistenten ger stöd i klassen, i smågrupp och individuellt.

Beskrivning av de olika stödnivåerna

STÖDÅTGÄRDER ANTECKNAS REGELBUNDET

GRUNDLÄGGANDE UTBILDNING / speciallärarna, AIS-rådgivare, Vänni 2013, svensk bearbetning Selin 2013